

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

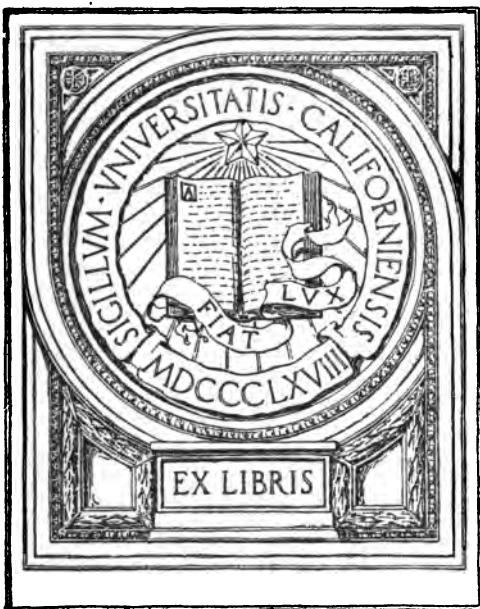
YC 55055

GIFT OF
JANE K.SATHER

768g
ps
1836

GIFT OF
JANE K.SATHER

768g
pa
1836

SCIMEN LITERARIUM INAUGURALE,

CONTINENS

PLAUTI PSEUDOLUM,

ADNOTATIONE INSTRUCTUM,

QUOD

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

NICOLAI CHRISTIANI KIST,

THEOL. DOCT. ET PROF. ORD.

MISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,

ET

SSIMAE FACULTATIS PHILOSOPHIAE THEORETICAE

ET LITERARUM HUMANIORUM DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus,

ISQUE IN PHILOSOPHIA THEORETICA ET LITERIS

HUMANIORIBUS

HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

PETRUS ROMBIJN,

E PAGO ZEVENHUIJZEN HOLLANDUS.

AD DIEM XXI JUNII MDCCCXXXVI, HORA XII.

IN AUDITORIO MAJORI.

DAVENTRIAE,

APUD J. DE LANGE,

MDCCCXXXVI.

70 VNU
AMSOPLA0

Satin SATHER

PRAEFATIO.

Quamvis hoc specimen Academicum in lucem emittens, non laudem quaesivi, sed reprehensionem vitavi, ingenii tamen mediocritatis doctrinaeque conscius, angor animo et sollicitus sum de iudicio virorum doctorum, timens ne rudis maxime et exilis haec mea exercitatio videatur. Excusationem tamen quamdam hoc habet, si lectores profectam illam esse benevole meminerint a juvene, eoque dudum destituto Praeceptorum institutione et consiliis, unde alii in disciplinis summopere proficiunt. Cogitent velim, quotidie aliis curis districto mihi omne tempus in haec studia impendere non licuisse, remotumque me vixisse a literarum adminiculis, quae Academia Leidensis suppeditare solet. Haud levi contra, gratus praedico, mihi adiumento fuerunt subsidia Bibliothecae Illustris Athenaei Daventriensis: prae omnibus laetum evenit, quod in usus meos vertere licuit Plauti

editionem, a Rob. Stephano anno 1536 Paris. curatam, quam hucusque a viris doctis nihili habitam, ac paene neglectam fuisse vehementer miror; hanc nimirum, in Mss. et reliquarum editionum turbis et discrepantia, saepissime lectionem plurimis acceptam tueri cognovi, haud raro quoque solam exhibentem, quod verissimum videbatur; atque ita quidem, ut palam esset, non a Stephano novatum, sed e libris scriptis esse petitum (1). Saepius inprimis sociam se adjungit Codici Acad. Lugd. Bat., quocum fere conspirat, ubicumque solus ille meliora promit. Codex iste, cujus tractandi benigne mihi facultas data est, forma maxima omnes Plauti fabulas complectitur, truncus tamen ab initio et in fine, de quo jam in praef. editionis suae Gronovium dixisse video. Reliqui 4 Plauti Mss. in Bibliotheca L. B. adservati, cum priores fere fabulas exhibent, in adornando Pseudolo mihi usui non fuerunt.

Horum autem accurate conferendorum eidem viro clar., quamvis post optimos Camerarianos hos facile in secundo pretio esse existimanti, per trepidationem ac tumultum coepto jam opere, prelis sine intermissione moventibus, otium defuit, ita ut inde a Mercatore, in quo de-

(1) Fortasse ex antiquissimo illo qui Parisiis adservatur cujusque auxilio in adparanda Plauti editione uti non licuisse, vehementer dolet Bothius Praef. p. 11. —

v

num Membranis Acad. uti coepit, (2) parcissime illum hos inspexisse videamus. Minime itaque contemnendam accessionem huic specimini fore arbitratus sum, si in Pseudolo diligenter enotarem, atque textui subjicerem, quaecumque a reliquis Mss. discedens Codex nova afferret: ne manifesta quidem a librariorum incuria profecta vitia recipere aspernatus sum, quoniam in Plauto praecipue valere existimo, quod dudum pronunciaverunt viri docti, quam maxime scilicet depravatam scripturam veri indagandi viam haud semel ostendisse.

Si quis me rogat, qua re inductus, in Pseudolo potissimum interpretando operam meam posuerim, haec praecipue causa fuit, quod, cum fabulam illam e festivissimis Plauti iudicaret, qui, ut videtur, omnes ingenii vires in illa conficienda intenderat (4), eademque adeo teste Cicerone (5) maximopere gaudebat; tali fabulae peculiaris interpres nondum obtigerat, quales tamen Amphitryonem, Aululariam, Cap-

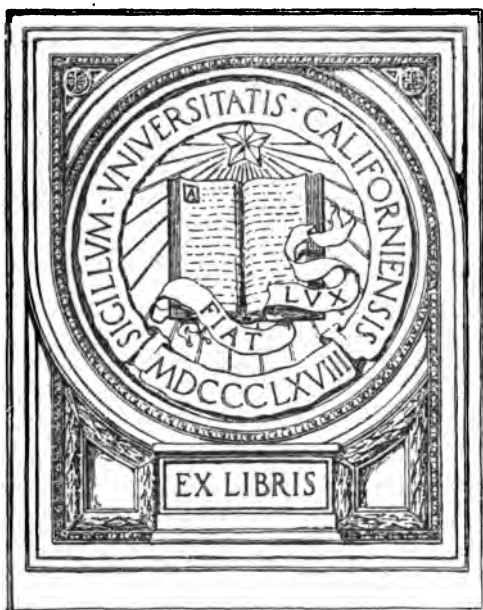
(2) Quod ipse monuit ad Mero. l. l. 16.

(3) Cf. Ruhnck. in praef. Appul. Oudend. p. X. et, quos laudat Fischerus, (in praef. edit. Platonis Eutyphr. etc. edit. tert. p. VIII) Hemsterh. ad Arist. Plut. praef. p. XIV et Piers. ad Moer. Attic. praef. p. XX.

(4) Siquidem recte intellexi huj. fab. I. 5. 155 sqq. ubi vid. quae dicta sunt.

(5) De Senect. 14 Cato haec: *Quam gaudebat bello suo Punico Naevius; quam Truculento Plautus, quam Pseudolo.*

GIFT OF
JANE K. SATHER

7688
ps
1836

cutus, alias personas apposui, quam quae vulgo apponi solent. Hic illic quoque pravam distinctionem, erroribus typographicis maximam partem tribuendam, emendare conatus sum.

Ceterum in adjectis notulis ea mihi lex fuit, ut, quae ab interpretibus recte exposita viderem, intacta relinquerem, de difficilioribus tantum paucis agens, quae etiam post doctas curas sua luce carere censebam. Codicum variantes lectiones potissimas indicavi, de quibus aliorum sententiam parce commemorans, nonnumquam meam addidi. Saepe tamen iudicium cohibere malui, quam temere affirmare, quod ut juvenem certe minime decet, ita literis obesse potius, quam prodesse existimo. Interpretum palmarias quasdam conjecturas breviter recensui, rarissime meas proponere confidentia fuit. De re metrica difficillima illa quidam, et in Plauto propter corrupta exempla et mire turbatos versus vel inprimis ardua, dicere supersedi, praeterquam in Jambicis et Trochaicis octonariis, de quibus certiora afferri possunt.

Perlectis autem Plauti fabulis, plurima etiamnum superesse apparuit in parte Grammatica, praecipue vero in critica, quae curam diligentiores morantur, et multum abesse puto, ut Plautus nativo splendore clareat, qui dudum aliis est restitutus. Quod vero cum confirmata aetas summaque doctrina vix efficere

GIFT OF
JANE K.SATHER

EX LIBRIS

7687
pa
1836

SPECIMEN LITERARIUM INAUGURALE,

CONTINENS

PLAUTI PSEUDOLUM,

ADNOTATIONE INSTRUCTUM,

QUOD

ANNUENTE SUMMO NUMINE,

EX AUCTORITATE RECTORIS MAGNIFICI

UNIV. OF
CALIFORNIA

NICOLAI CHRISTIANI KIST,

THEOL. DOCT. ET PROF. ORD.

AMPLISSIMI SENATUS ACADEMICI CONSENSU,

ET

NOBILISSIMAE FACULTATIS PHILOSOPHIAE THEORETICAE

ET LITERARUM HUMANIORUM DECRETO,

Pro Gradu Doctoratus,

SUMMISQUE IN PHILOSOPHIA THEORETICA ET LITERIS

HUMANIORIBUS

HONORIBUS AC PRIVILEGIIS,

IN ACADEMIA LUGDUNO-BATAVA

RITE ET LEGITIME CONSEQUENDIS,

PUBLICO AC SOLEMNI EXAMINI SUBMITTIT

PETRUS ROMERIJN,

E PAGO ZEVENHUIJZEN HOLLANDUS.

AD DIEM XXI JUNII MDCCCXXXVI, HORA XII.

IN AUDITORIO MAIORI.

DAVENTRIAE,

APUD J. DE LANGE,

MDCCCXXXVI.

corrupta, non minimi momenti est existimanda, quia haec ipsa nos docet, Plauti fabulas antiquitus ejusmodi inscriptionibus non caruisse, sicuti nunc haud sine magno sane historiae literarum detrimento iisdem destitutae circumferuntur. Dolendum vero est, detecta hujus didascaliae vestigia tam levia esse et incerta, ut metuendum sit, ne potius in errorem inducant, quam in rectam viam nos sistant.

Haec tamen partim, partim sagacitatem suam ducem secutus reliquias illas in integrum restituere aggressus est doct. Windischmann, *Rhein. Mus. für Phil.* 1 Jahrg. 1 Heft p. 110, quod an prospere ei cesserit, in re tam dubia pronunciare non audeo. Epigrapham ex conjectura, Niebuhrio probata, sic explet et emendat:

(Tib. Cl. Asellus), M. Junius, M. Fil. Penus, (Aediles ple)bis.

De duabus reliquis notis, quas Majus literis uncis inclusis supplere conatus est, incertum se esse fatetur vir doctus.

Horum autem Aedilitas incidit in A. U. C. 550, quo anno, teste Livio XXIX. 11., ludi plebeji septies instaurati fuerunt.

illis cogitare, quibus quatuor Terentianas non ita diu post Plauti aevum actas fuisse videmus: cf. Nieb. Röm. Gesch. Tom. III p. 49 not. 72. Magnam Matrem enim inde ab A. U. C. 547 Romae cultam fuisse novimus.

Verum donec certiora quaedam allata sint, et quam accuratissime descripta, tutissimum est, paucioribus literis, quas Majus in palimpsesto sibi deprehendisse videtur, non nimium tribuere, nec fundamentis tam exilibus frustra aedificium superstruere.

:

DRAMATIS PERSONÆ.

PSEUDOLUS, servus.

CALIDORUS, adolescens.

BALLIO, leno.

LORARIJ quatuor.

SIMO, }
CALLIPHO, } senes.

HARPAX, cacula.

CHARINUS, adolescens.

PUER.

COQUUS.

SIMIA, sycophanta.

PHOENICIUM, meretrix.

Res agitur Athenis.

ARGUMENTUM PRISCIANI.

(ut quibusdam videtur).

- P**raesentes numerat quindecim milia minas:
 Simul consignat symbolum, ut Phoenicium
 Ei det leno, qui eum cum reliquo afferat.
 Venientem caculam intervortit symbolo,
 5. Dicens Syrum se Ballionis, Pseudolus:
 Opemque herili ita tetulit: nam Simiae

5. *se tabellionem Ps.* 6. *tulit.* 8. *rem palam cognoscit.*

Vs. 2. *consignat symbolum*, quomodo hoc intelligendum, vide huj. fab. 1. 1. 53 sqq.; 4. 6. 30 et 4. 7. 104 sq. — *Symbolum*. Quibus differant inter se *symbolum* et *symbola*, multis persecutus est Casaub. ad Athen. III. 31 p. 224, multique alii: eff. intt. ad Bacch. 2. 3. 29, et Epid. 1. 2. 22. Quod discrimen non adtendens Muller ad Cic. de Orat. II. 57, *collectam* Graecum σύμβολον esse ait.

Vs. 3. *reliquo*. *Reliquum* vel *reliqua* per excellentiam dicuntur, quae rationibus subductis, acceptis expensisque computatis, debita remanent: eff. Gron. Lectt. Plaut. p. 63, et ad Capt. prol. 16.

Vs. 6. *herili*, pro *herili filio*, parum Latine dici credo; desidero simile exemplum. Dubium tamen videri possit, utrum ab ipso Grammatico profectum sit, an librario imputandum. Ille verum forte ita scripsit:

Opemque hero ille ita tulit. Nam Simiae
Herus enim recte pro heri filio dicitur, ipso Plau-

*Leno mulierem, quem is supposuit, tradidit.
 Venit Harpax verus: res palam cognoscitur:
 Senexque argentum, quod erat pactus, reddidit.*

ALIUD ARGUMENTUM.

Calidorus *scortum juvenis Phoenicium*
 Etflctim deperibat nummorum indigus.

to auctore, sicuti *dominus* pro *domini filio*, Capt. Prol. 18. *Tetulit* pro *tulit* contra Mss. et vett. editt. inductum esse putat Bothius ab illis, qui nescirent, *ita* saepius ultima producta venire. Quam ob rem alii ediderunt: *Opemque herili is ita tulit* etc.

Alterum hoc argumentum Majus, qui primus edidit, putat esse confectum a quodam Plauti interprete, a Gellio N. A. III. 3 memoratorum. Repertum est illud quoque in cod. Ambrosiano, vetustissimo atque praestantissimo, minoribus tamen radiis et literis scriptum. Osann, Anal. Crit. p. 217, asserit, tum scribendi, tum numerorum genus satis indicare, esse antiquum: quod vir. cl. dictum in paucis versibus non adeo valere arbitror. Qui enim Plauti morem tenent, facile sermonis illi peculiaris imaginem exprimunt, praecipue in conficiendo argumento, ad quod verba ex ipsa fabula peti solent.

Vs. 1. Sicuti Majus hunc versum resarsit, metrum non constat. Legendum puto:

Eandem miles, qui viginti mulierem
Minis mercatus abiit, absolvit quindecim.

5. Scortum reliquit ad lenonem ac symbolum:
Ut, qui attulisset signum simile cetero
Cum pretio, secum aveheret emptam mulierem.
Mox missus ad praehendendum scortu'a milite,
Venit calator militaris. Hunc *artibus*
10. Adgreditur adulescentis servus seudulus,
Tamquam lenonis atriensis. Symbolum
Aufert. Minas quinque acceptas mutuas
Dat subditicio caculae cum symbolo.

Calidorus adulescens scortum Phoenicium

Vs. 4. *abiit*: Osann. recte *abit*, suadente metro.

Vs. 8. *ad praehendendum*: Cd. Ambros. *adpraehendit*, quod ferri non potest. Forte scriptum fuit: *ad petendum*, vel *ad repetendum*.

Vs. 9. *artibus*, rationi metricae melius consulit *dolis*. — Pro *seudulus* legendum esse *Pseudulus* vel *Pseudolus*, nemo non videt: similiter versu 15.

Vs. 12. *aufert*, Cd. *adfert*. Corrigit Osann. Anal. Crit. p. 217: *Symbolum*

Adfert, minasque quinque acceptas mutuas
omnia dans calatori: verum sic aliud exit, quam quod in fabula legitur: non enim calator, sed Pseudolus mutuam acceperat pecuniam: cf. 2, 4, 42 sqq. Lubens arripio *minasque*, ut numeri restituantur *versui*; malim tamen post *seudulus* plenissime distinguere, ut sententia deinceps sic decurrat:

Tamquam lenonis atriensis symbolum

Aufert; minasque etc.

Lenonem fallit sycophantacie cacula.
15. Scorto Calidorus potitur vivo seudulo.

PROLOGUS.

Studete hodie mihi, bona in scenam affero :
Nam bona bonis ferri reor aequom maxume ,

Vs. 14. *sycophantacie* : auctor videtur scripsisse *sycophantia*, Osann. l. l. vel *sycophanta*, ut adjectum *cie* male iteratae syllabae seq. originem debere dicamus.

Vs. 15. *Vivo seudulo* : ineptum hoc. Majus suspicatus est: *astu* vel *fraude Pseudoli*. Osann: *servo Pseudolo* : quod sane male Latine pro: *per servum Pseudolum*. Forte melius erit: *salvo Pseudolo*, ut dicat, impune dolos suos machinatos esse Pseudolum, atque herum tetigisse: quod si rejicias, *vivo* ita erit accipiendum, ut saepe apud Plautum, et in notissima illa formula: *me vivo atque vidente*, ἐμῷ ζῶντος, καὶ ἐνὶ χθονὶ δερκομένου.

Hujus prologi ultimos duos versus tantum habent plurimi Mss., in iis codex Ambros: ceteros ingenio Plautino plane indignos judicant ad unum omnes interpretes. Ne antiquos quidem censet Osann. Anal. Crit. Pag. 148, postremos versus partem novi prologi esse existimans, in usum repetitae fabulae actionis ab histrione aliove interpolatore confecti.

Vs. 2—10. Quamquam ejusmodi lusu delectatur

- Ut mala malis : ut, qui mali sunt, habeant mala,
 Qui boni, bona ; bonos quod oderint mali,*
 5. *Sunt mali : malos quod oderint boni, bonos
 Esse oportet ; vosque ideo estis boni, quando-*
quidem
*Semper odistis malos, et lege et legionibus
 Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.*
Huic vos nunc pariter bonam boni operam date
gregi,
 10. *Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.*
Aures, oculi, animus, ampliter fient saturi.
In scenam qui jejunos venerit, aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo :

Plautus, atque in hacce maxime fabula se ipse superasse in eo videtur, haec tamen jejuna ejusdem verbi repetitio, planeque puerilis argumentatio minime illi imputanda. Poen. 5, 4, 44 sine dubio huius facetiae exemplum praebuit.

Vs. 8. *fugitare* pro *fugare* apud bonae notae scriptores nusquam invenitur. — *Successis bonis*: multa verba neutra hanc formam passivam recipiunt, et quidem ejusdem significationis, cujus ipsa sunt neutra. Hoc videtur dixisse: *bonos successisse malis, qui fugati erant.*

Vs. 13. *ventre raso*: *rasum* dicit ventrem, pro *inane*, in *risu* et *raso* paronomasiam quamdam venatus: more enim Plautino prologorum auctores tales jocos studioso sectari solent, vitia poëtae exauota ubique nobis oggerentes, cum virtutes sermonis repraesentare arduum erat. Quid sit *vigilare ventre*

- Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.*
 15. *Nunc si sapitis, cedite jejuni, atque discedite.*
Vos saturi state, imo sedete, atque attendite:
Non argumentum, neque huius nomen fabulae
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus.
Satis id dictum vobis puto iam atque deputo.
 20. *Ubi lepos, ioci, risus, vinum, ebrietas decent,*
Gratias, decor, hilaritas, atque delectatio,
Qui quaerit alta, is malum videtur quaerere.
Curas malas abjicite iam, ut otiosi hodie.
Exporgi melius est lumbos, atque exsurgier:
 25. *Plautina longa fabula in scenam venit.*

raso, vide apud Barth. Adv. XXXII. 20. De spectat-
 oribus saturis cf. Poen. Prol. vs. 6 sqq.

Vs. 14. *mordebunt*. *Mordere* hic i. q. Mil. I, 1, 34 *dentire*: proprie quidem illud est ὀδοντοφυσῖν, dentes primum emittere; attamen dicitur etiam de esurientibus, qui dentes inter se committunt, illisque crepitant canum ringentium more, quando cibi aliquid comminuere gestiunt: cf. Gron. Lectt. Pl. p. 219.

Vs. 22. *alta, is*. Nonnulli malunt: *alia, is* vel *alia his*. Nisi placeat Lambini interpretatio vulgatae, corrigendum certe est: *alia, is* etc., quam tamen lectionem parum idonea ratione firmat Bothius.

Vs. 24. *exporgi lumbos*: i. e. *extendi, explicari*. Apud Ter. Adelph. 5, 3, 53 *exporge frontem* est explica frontem, praebe te hilarem. Nota porro *exsurgier* verbum intransitivum passive usurpatum. *Exporgere* et *exurgere lumbos*, pro *abire*: cf. Epid. extr.

ACTUS PRIMI SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS, CALIDORUS.

- S**i ex te tacente fieri possem certior,
 Here, quae miseriae te tam misere macerant,
 Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
 Mei te rogandi, et tui respondendi mihi.
5. Nunc, quoniam id fieri non potest, necessitas
 Me subigit, ut te rogem: responde mihi,
 Quid est, quod tu exanimatus iam hos multos dies
 Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis,
 Neque tui participem consilii quemquam facis?
10. Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.
 CA. Misere miser sum, Pseudole! ps. Id te Jup-
 piter
 Prohibessit. CA. Nihil hoc Jovis ad iudicium at-
 tinet:
 Sub Veneris regno vapulo, non sub Jovis.

2. *miseria* — *macerat*. 4. *mei interrogandi*.

Vs. 1—4. De usu pronominum in his versibus egit
 Gell. N. A. XX. 6: *labori mei*, pro *meo*, syntaxis
 Graeca, quam innumeris locis Latine exprimere Plau-
 tum videmus. Possessivum contra pro personali est
 Most 1. 3. 123:

Masumaque adeo pars vostrorum intelligit,
 ubi vide Vossium. Similem constructionem attigit
 Ruhnck. ad Rut. Lup. p. 24.

Vs. 13. *sub Veneris regno vapulo*: Iuvenes virgi-

ps. Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac
15. Supremum habuisti comitem consiliis tuis.

ca. Idem animus nunc est. ps. Fac me certum,
quid tibi est.

Iuvabo aut re, aut opera, aut consilio bono.

ca. Cape has tabellas, tute hinc narrato tibi,
Quae me miseria et cura contabefacit.

20. ps. Mos tibi geretur: sed quid hoc, quaeso?

ca. Quid est?

ps. Ut opinor, quaerunt literae hae sibi liberos,

16. tibi sit. 18. tabellas tuto. hinc narrabo t.

nesque sub Veneris se esse imperio arbitrabantur.
Vapulare pro *miserum esse* saepius occurrit apud Comicos. Curc. 4, 4, 12.

Vapulare ego te vehementer jubeo.

i. q. Graeci: *ἀμύζει, κλαίειν μακρὰν σε κλεῦω*: cf. Scal. ad Fest. i. v. *Vapula*: Hor. Sat. I, 10, 91, *plorare jubeo*. Sic *vapula* pro *plora*, *peri*: Ter. Phorm. 5, 6, 10, ubi vide Bentl. Est fere servorum significantium, se herorum aliorumve minas parum curare.

Vs. 21. *liberos quaerunt*, phrasis honestissima, significans consilium matrimonii: Gron. Lectt. Pl. p. 78. Quod inprimis videre licet ex Gell. N. A. IV. 3. in causa divortii Carviliani: cf. Fest., in v. *quaesere*: Briss. de form. VI. p. 517. Unde Augustus senile quoddam conjugium injustum pronunciavit, virumque dotem retinere vetuit, quia non creandorum liberorum causa intercesserat: Valer. Max. VII. 7. 4 laud. a Lips. ad Tac. Ann. XI. 27, qui egregie multa ad illustrandam hanc formulam congescit.

- Alia aliam scandit. CA. Ludis me ludo tuo.
 ps. Has quidem pol, credo, nisi Sibylla legerit,
 Interpretari alium potesse neminem.
25. CA. Cur inclementer dicis lepidis literis,
 Lepidis tabellis, lepida conscriptis manu?
 ps. An obsecro hercle, habent quoque gallinae
 manus?
 Nam has quidem gallina scripsit. CA. Odiosus
 mihi es.
 Lege, vel tabellas redde. ps. Imo enim pellegam:
 30. Advortito animum. CA. Non adest. ps. At tu cita.
 CA. Imo ego tacebo, tu hinc ex cera cita:
 Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.
 ps. Tuam amicam video, Calidore. CA. Ubi ea
 est, obsecro?
 ps. Eccam in tabellis porrectam: in cera cubat.
35. CA. At te dii deaeque quantus es. ps. Servassint
 quidem.

26. abest lepidis. 27. habentque. g. m. 35. quantu'st.

Vs. 23. *Sibylla legerit.* Sic Mart. X, 21.

Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris.

Ter. And. 1, 2, 23. *Davus sum, non Oedipus, et similia.*

Vs. 35. *quantus es.* Auctoritate cd. Acad. forte recipiendum *quantu'st*, vel *quantum est*, supple *perduint*, quod in his fabulis usitatissimum: vid. Aul. 4, 10, 55; hujus fab. 1, 5, 121. Poen. 1, 3, 22, et apud Terent. passim; significat *quotquot sunt*. Sic *quidquid* dicitur pro *quicumque* apud Horat. Epod.

Quasi solstitialis herba, paulisper fui :

Repente exortus sum, repentino occidi.

ps. Tace, dum tabellas pellego. ca. Ergo quin legis ?

ps. Phoenicium Calidoro amatori suo

40. Per ceram et linum literasque interpretes

Salutem mittit, et salutem abs te expetit

Lacrumans, titubanti animo, corde, et pectore.

ca. Perii ! salutem nusquam invenio, Pseudole,

Quam illi remittam. ps. Quam salutem ? ca. Argenteam.

45. ps. Pro lignean' salute vis argenteam

Remittere illi ? vide sis, quam tu rem geras.

ca. Recita modo : ex tabellis iam faxo scies,

45. *pro lignea.*

V. 1. *O deorum quidquid in coelo regit.* Vulgatum parum frequens.

Vs. 36. *solstitialis herba* : off. Lectt. Plant. a. h. l. *De herba et morbo solstitiali* exstat peculiaris disputatio Schmiederi in Misc. Lips. Tom. I.

Vs. 40. *Ceram et linum.* Perperam Lipsius, *ceram et lignum* : cf. Cic. Cat. III. 5, ubi vide Muret. et Graev.

Vs. 42. *titubanti animo*, i. e. *animo incerto, inops consilii*, ἀπορῶν. Senec. Med. 937.

Quid, anime, titubas ? ora quid lacrymas rigant ?

Variamque nunc huc ira, nunc illuc amor

Diducit ?

Cf. infra ad 2. 4. 75. Ut *vacillare*, sic et *titubare* proprie de pedibus usurpatur, et peculiare est ebriis. Ceterum lectu dignissima est animadversio Bothii ad

Quam subito argento mihi usus invento siet.
 ps. Leno me peregre militi Macedonico
 50. Minis viginti vendidit, voluptas mea:
 Et priusquam hinc abiit, quindecim milēs mi-
 nas
 Dederat, nunc unae quinque remorantur minae.
 Ea causa miles hic reliquit symbolum,
 Expressam in cera ex anulo suam imaginem,
 55. Ut qui huc afferret ejus similem symbolum,
 Cum eo simul me mitteret. Ei rei dies
 Haec praestituta est, proxuma Dionysia.

Prol. Amph. 149 de interserenda litera *d* ad vitandas
 vocales collidentes.

Vs. 49. *peregre* — *vendidit* jungenda sunt; hoc
 enim dicit: vendidit me, ut in regionem peregrinam
 abducar. *Peregre* et *peregri* non videntur promiscue
 usurpanda: nam *peregre* apud Plautum semper est
 accus., ut regula valere dici possit, *peregri* in loco,
peregre ad locum significare. Vid. Periz. in App. ad
 Sanct. Min. I. 18. p. 238, et IV. 4. p. 750. Qui con-
 trariam opinionem tueri videntur loci Plantini, sunt
 dubiae lectionis.

Vs. 57. *dies haec praestituta est*, etc.: plane inso-
 lenter *haec dies* de futuro usurpatur, et sequentia
 respicit, cum maxime in ipsa hac fabula bis de prae-
 senti dicitur, 1. 3. 140, et 2. 2. 28. Optime ta-
 men sic junguntur *haec dies*, *proxuma Dionysia*,
 quoniam Mil. 2. 3. 2 ipse Plautus dixit:

*Certo edepol scio me vidisse hic proxumae viciniae
 Philocomasium etc.*

CA. Cras ea quidem sunt: prope adest exitium
mihi,

Nisi quid mihi in te est auxilii. PS. Sine pellegam.

60. CA. Sino, nam mihi videor eum ea fabularier:

Lege, dulce amarumque una nunc misces mihi.

PS. Nunc nostri amores, mores, consuetudines,

Jocus, ludus, sermo, suavis saviatio,

Compressiones arctae amantum comparum,

65. Teneris labellis molles morsiuunculae,

Papillarum horridularum oppressiuunculae,

Harum voluptatum mihi omnium atque itidem tibi

Distractio, discidium, vasticies venit,

Nisi quae mihi in te est aut tibi est in me salus.

70. Haec quae ego scivi, ut scires curavi omnia:

Nunc ego te experiar quid ames, quid simules.

Vale.

CA. Est misere scriptum, Pseudole! PS. O mi-

serrume!

CA. Quin fles? PS. Pumiceos oculos habeo: non

queo

64. *arte amantium comparatae.*

Vs. 72. *misere scriptum* — *miserrume*. *Misere* et *miserrume* non eodem sensu accipienda sunt. Calidorus intelligit scriptum miseratione dignum, ad movendam misericordiam compositum. Pseudolus vero idem *miserrume* dicit, quasi *pessime scriptum*, sicuti vs. 28 significat, gallinam scripsisse has literas.

Vs. 73. *pumiceos oculos*: i. e. aridos. Aul. 2, 4, 18. senex avarus dicitur aequè aridus atque pumex: cf. Scal. ad Catalecta (Anthol. Lat. Lib. V Ep. 33. 7).

Lacrumam exorare ut expuant unam modo.

75. CA. Quid ita ? PS. Genus nostrum semper sicco-
culum fuit.

CA. Nihilne adjuvare me audes ? PS. Quid faciam
tibi ? CA. Heu !

PS. Heu ? id quidem *tibi* hercle , ne parsis ,
dabo.

CA. Miser sum , argentum nusquam invenio mu-
tuom ,

Pseudole. PS. Heu ! CA. Neque intus nummus
ullus est. PS. Eheu !

80. Ille abducturus est mulierem cras. PS. Eheu !
CA. Istoccine pacto me adjutas ? PS. Do id quod
mihi est :

Nam is mihi thesaurus jugis in nostra est domo.

CA. Actum hodie de me est. Sed potes nunc mu-
tuam

Drachmam dare mihi unam , quam cras reddam
tibi ?

85. PS. Vix hercle opinor , si me opponam pignori.

Sed quid de drachma facere vis ? CA. Restim volo

Mihi emere. PS. Quamobrem ? CA. Qui me faciam
pensilem.

Certum est mihi ante tenebras persequi tenebras.

80. *abvecturus.* 81. *adjuvas.* 83. *jam est de me.*

85. *etsi me.* 86. *quid una drachma.*

Vs. 87. *pensilem.* Porphyrio ad Horat. Serm. II. 2.

99. legit *pendulum.* Nostri tamen omnes vulgatum
exhibent.

ps. Quis mihi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?

90. An tu te ea causa vis sciens suspendere,
Ut me defraudes drachma, si dederim tibi?

ca. Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa a me abalienatur atque abducitur.

ps. Quid fles, cucule? vives. ca. Quid ego ni
fleam?

95. Cui nec paratus nummus argenti siet,
Neque cui libellae spes sit usquam gentium.

ps. Ut literarum ego harum sermonem audio,
Nisi tu illi drachmis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrumis te probare postulas,

100. Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum
geras.

Verum ego te amantem, ne pave, non deseram.

96. neque habere spes sit.

Vs. 98. *libella* i. q. *libra* et *as*, teste Plinio, Hist. Nat. XXXIII, 13. Antiquitus etiam sic interpretabantur locum Cic. ad Att. VII, 2: *fecit palam te (heredem) ex libella, me ex teruncio*: quod jam repudiatum est a Gron. de Pec. Vet. p. 55, et 210 sqq., quem et de *libella* universe vide. Hic tamen, ut saepius de quovis minimo nummo dicitur. —

Vs. 99. *te probare postulas*. De usu et syntaxi verbi *postulare* apud Comicos vide Ruhnck. ad Rut. Lup. p. 134, et J. F. Gron. ad Gell. N. A. IV. 1. ferre med. In *lacrumis* et *drachmis* paronomasiam mihi deprehendere videor, qualibus tantopere studuisse Plautum videmus.

Spero, alicunde hodie me bona opera, aut hac
mea

Tibi inventurum esse auxilium argentarium.
Atque id futurum unde, unde dicam nescio,

102. *bona opera aut mala.* 104. *unde* ter repetitum.

Vs. 102. *bona opera aut hac mea.* Germanum hoc est, et vere Plautinum, quoniam jocus ἐξ ἀπροσδοκήτου inest, quos venari solet Plautus: *bonae operae* spectatores *malam* oppositam expectant, et audiunt *hac mea*; lectio Cd. Academiae, et multorum aliorum igitur ex interpretatione fluxit. *Bona opera* est honesta aliqua ratio: quae si non succedat, inquit, utar hac mea, i. e. mala, fallaci, quam tu et vos omnes novistis: et ero, quod nomen meum indicat, vere Pseudolus. Omnis opera servilis ceteroquin in his fabulis et Terentianis vocatur mala, cum maxime filiis herilibus qua jure, qua injuria pecuniam suppeditare student: cf. Asin. 3. 3. 144, Capt. 3. 5. 43.

Vs. 104. Cal. *Atque id futurum unde?* Ps. *Unde dicam nescio.* Sic scribendum videtur, non, ut vulgo, omnia Pseudolo tribuenda. Nonnulli *unde* ter repetunt, et scribunt *at*, vel *atqui* pro *atque*; ut sic sonet versus: Cal. *At id futurum unde?* Ps. *Unde? unde dicam nescio*: sed non opus est tali emendatione, quae metro quoque contraria est. *Atque* enim apud Plautum et apud alios scriptores interdum pro *atqui* particula est adversativa: Bacch. 1, 1, 53; Cas. 2, 6, 12. Si vulgatum servatur, explicandum: *unde?* — *unde* etc., quasi jam secum deliberet, unde tandem sit inventurus: repetitio indicat difficultatem.

105. Nisi quia futurum est: ita supercilium salit.

CA. Utinam quae dicis, dictis facta suppetant!

PS. Scis tu quidem hercle, mea si commovi
sacra,

105. *qua pro nisi quia.*

Vs. 105. *nisi quia futurum est.* Nisi saepissime pro *sed*: cf. Gron. ad Men. Prol. 59, et Hott. ad Cic. pro Rosc. Amer. 35. Praesertim autem post *nescio*, *miror*, *incertus sum*, vel simile verbum, sequentibus fere particulis *quia* vel *ut*, quae pro sententia loci varie sunt supplendae: eff. hujus fab. 1, 5, 155 et 4, 6, 40; Pers. 4. 3. 76; Rud. 4. 3. 86; Stich. 1, 3, 112; Trin. 4, 2, 93; Truc. 4, 3, 12. Particulae h. l. sic explendae videntur: *unde futurum dicam nescio, sed scio, quod futurum est. Quia saepius apud Plautum pro quod, et locis laud. fere pro tantum.*

Vs. 106. *dictis facta suppetant*: Asin 1, 1, 41: *non suppetunt dictis data: suppetere* proprie est *succurrere, subvenire*, semper constructione intransitiva; hinc *suppetiae*, et notio hujus loci, *facta subsequantur dicta, cum iis convenient.* Hujus fab. 1, 3, 100 *suppetat* est pro *eveniat, accadat, se praebeat, adsit*: vid. Gron. L. P. p. 152.

Vs. 107. *mea si commovi sacra.* *Commovere sacra* est alicui deo festum celebrare, qua occasione circumagebantur simulacra: *turbellas* (vid. Fest. i. v.) sq. vs. intelligendum de tumultu et turba eorum, qui talia sacra comitari solebant. At vide Gronov. fusius de hoc ritu disputantem, et exemplis illustrantem Obs. I. 15 extr.; Heyn. ad Virg. Aen. IV. 301.

Quo pacto et quantas soleam turbellas dare !

ca. In te nunc sunt omnes spes aetati meae.

110. ps. Satin' est, si hanc hodie mulierum officio
tibi,

Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas ?

ca. Satis, si futurum est. ps. Roga me viginti
minas,

Ut me effecturum tibi, quod promisi, scias.

Roga obsecro hercle ; gestio promittere.

115. ca. Dabisne argenti mihi hodie viginti minas ?

ps. Dabo, molestus nunc iam ne sis mihi.

Atque hoc ne dictum tibi neges, dico prius,
Si neminem alium potero, tuum tangam pa-
trem.

114. obsecro hercle dantur Calidoro.

Vs. 108. *turbellas*, et *turbelas* utrumque recte dicitur: prius diminutivum est a *turba*; alterum a verbo *turbo* est derivatum, ut *querela*, *suadela*, *tutela*, *corruptela*, *candela*, et similia a verbis affinis. Quoniam vero et hic, et Bacch. 4, 9, 134 iu libris Mss. et editt. vett. legitur *turbellas*, non est satis causae, cur cum Meursio mutemus. *Turbare*, et *turbas turbare* vel *dare* sexcenties in his fabulis dicuntur servi, qui fallaciis suis omnia miscent, ut consilia sua exsequantur, dolose res turbulentas cient, et tricas astutas movent, quibus propositum tutius peragant.

Vs. 118. *tangam patrem*: de *tangere*, pro *decipere*, *fraudare*, *circumvenire*, cff. Gron. L. P. p. 161.

CA. Dii te mihi omnes servant. Verum si potes,
120. Pietatis caussa vel etiam matrem quoque.

PS. De istac re in oculum utrumvis conquies-
cito.

CA. Oculum utrum, anne in aurem? PS. At hoc
pervolgatum est minus.

119. abest omnes.

Vs. 119. *dii te mihi omnes servant*: commovetur statim Calidorus, et haeret audiens, Pseudolo in animo esse, etiam patrem circumvenire: sed amicam cogitans, mox inclamat: per pietatem et matrem quoque tangere licet. Jocus iterum ab inexpectato. Expectamus enim: verum si potes, pietatis causa patri meo parce: sed addit: *vel et matrem tange*.

Vs. 121. *de istac re* etc.: quod ad hanc rem, utroque oculo obdormi, securus esto: cf. Ruknk. ad Ter. Heaut. 2, 3, 101.

Vs. 122. *at hoc pervolgatum est minus*: pro minus Both. mavult *nimis*, dicens, non esse minus pervulgatum, in aurem utramvis conquiescere, sed in oculum utrumvis. Nihil omnino tamen mutandum: multum enim abest, ut semper observetur regula, a Grammaticis tradita, a Bothio repetita, hic semper proxima respicere, ille remotiora: dudum aliud docuerunt Graev. ad Cic. pro Rosc. Com. 2. Gronov. Obs. III, 16 extr. Duk. ad Flor. I, 26, 7, et IV, 2, 48. Hic tamem vocula *hoc* significat; *hoc meum*, quod dixi *in oculum*. Ut vero probe intelligamus, qualem joculum poëta sectatus sit, attulisse juvabit simile exemplum ex Bacch. 4. 9. 149 sq.

Nunc ne quis dictum sibi neget, dico omnibus,
 Pube praesenti in concione, omni populo,
 125. Omnibus amicis, notisque edico meis,
 In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.
 CA. St! tace obsecro hercle. PS. Quid negotii
 est? CA. Ostium
 Lenonis crepuit. PS. Crura mavellem modo.
 CA. Atque ipse egreditur penitus perjurum ca-
 put.

126. abest in.

*Sed spectatores, vos nunc ne miremini,
 Quod non triumpho: pervulgatum est, nihil moror.*

Vs. 124. *pube praesenti*: in multis editt. vett. verba transposita leguntur, procul dubio, ut metro consu-
 latur. Both. tamen ad Aul. 108 — 111, *pube* vi se-
 quentis duplicis consonae ultimam producere ait,
 quod pluribus exemplis firmat. *Pube praesenti*, quod
 Festus suo loco explicavit, mirum quam formulam
 redolet.

Vs. 129. *atque*: haec copula jungit sequentia cum
 iis, quae ante Pseudoli interpellationem dixerat Cali-
 dorus. Continua igitur oratione haec dixisse censen-
 dus est: ostium lenonis crepuit, atque ipse egredi-
 tur etc. — *penitus perjurum caput*: Pareus in anti-
 quissimo suo legit *intus perjuri caput*, quod, auctore
 Acidalio Divin. in Pseud. c. 1 extr., fortasse amplec-
 tendum: nam *penitus perjurum* non placet: simile
 desidero exemplum. Frequentissime autem *intus* mo-
 tum de loco notat: *perjuri caput*, sicuti *caput nequi-
 tiae*, apud Prop. II. 18. 86. Pro vulgato militat huj.
 fab. 1. 5. 31. ubi vide, quae e Servio attuli.

ACTUS PRIMI SCENA SECUNDA.

LENO, LORARI IV, PSEUDOLUS, CALIDORUS.

Exite, agite, ite ignavi, male habiti, et male
 conciliati,
 Quorum nunquam quicquam quoiquam venit in
 mentem, ut recte faciant.
 Quibus, nisi ad hoc exemplum experior, non po-
 test usurpari usura.

2. abest recto. 3. usura usurpari.

Vs. 1. *male habiti*: intt. a. h. 1. adde Gron. L. P.
 p. 12.

Vs. 3. *quibus nisi ad hoc exemplum* etc. Vox *qui-*
bus quo referenda, non ita facile expeditu videtur.
 Certe verba: *non potest usurpari usura*, habere de-
 bent, quo jungantur: *quibus* igitur si etiam cum *ex-*
prior conjungitur, ut vulgo fit, necessario ad utrum-
 que referendum est sententiae membrum. At *experi-*
ri, ut h. 1., significans: *vi cum aliquo contendere*,
 non recte ablativo jungitur, omisso *cum*: sine casu
 vero verbum sic optime in parenthesi stare potest:
nisi ad hoc exemplum experior. *Experiri* enim in
 controversiis forensibus simpliciter dicitur pro *actione*
 vel *jure experiri*: tum vero etiam usurpatur pro *vi*
experiri, sive ea vis est iudicii civilis, sive armo-
 rum; evincunt Truc. 4. 2. 40.

Experiri sine. Ast. immo *opperire*: *vis ist experier*.
 et Bacch. 5. 2. 49: vide ad utrumque locum intt.: cf.
 Briss. de V. S. i. v. *experiri*.

**Neque ego homines magis asinos unquam vidi ,
ita plagis costae callent :**

5. Quos dum ferias , tibi plus nocēas : eo enim ingenio hi sunt flagitribae ,

**Qui haec habent consilia , ubi data occasio est ,
rape , clepe , tene , harpaga ,**

Bibe , es , fuge : hoc est eorum opus ;

**Ut mavelis lupos apud oves linquere , quam hos
domi custodes.**

At faciem cum aspicias eorum, haud mali videntur : opera fallunt.

10. Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortis omnes :

**Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque
amovetis :**

**Ita ego vostra latera loris faciam , ut valide varia
sint .**

Ut ne peristromata quidem aequè picta sint
Campanica,

Neque Alexandrina belluata conchyliata tapetia.

**15. Atque heri ante dixeram omnibus , dederamque
eas provincias :**

Verum ita vos estis perditī , negligentes , ingenio improbo ,

5. abest enim — flagricibae. 8. ad oves. 9. aspicias.

14. *consuta tapetia.*

Vs. 12. *valide varia*: livore et vibicibus interstincta: vid. Lamb. ad Epid. 1, 1, 15; Gron. ad Ter. Eun. 4, 4, 16.

Officium vestrum ut vos malo cogatis commone-
rier.

Nempe ita animati estis vos : vincite hoc duritia
ergo atque me.

Huc vide sis , ut alias res agunt : hoc agite , hoc
animum advortite :

20. Huc adhibete aures , quae ego loquar , plagigera
genera hominum.

Nunquam edepol vestrum durius tergum erit ,
quam terginum hoc meum.

Qui nunc ? doletne ? hem , sic datur , si quis he-
rum servos spernit.

18. *vincere hoc duricia tergi.* 22. *dolet.*

: Vs. 17. *ut vos cogatis commonerier*, pro: ut coga-
tis, vos commoneri a me officii vestri: perquam in-
solens constructio, quales nisi in antiquissimis scripto-
ribus, vix reperias.

Vs. 18. *nempe*: non iridentis vel indignantis est hic,
ut vult Both., sed est pro *namque*, quod ex eodem fon-
te fluxit: cf. Ev. Scheid. ad Sanct. Min. I. 18. p. 247.

Vs. 22. *sic datur*: formula est exsultantium poe-
nasque ab inimico sumitas esse gratulantium. Apud
Ter. quoque saepius legitur. — *qui nunc*, i. q. *quid*
nunc, quod usitatius est, hic non est formula homi-
nis in re subita consternati, secumque deliberantis,
sicut alibi, sed h. l. et hujus fab. 5, 2, 29, est tri-
umphantis, et sibi de prospero successu operae col-
locatae gratulantis.

Vs. 27. *qui minus*: i. e. *aliqua re minus*: cf. Merc.
4. O. 9; Rud. 3. 4. 31 et 4. 3. 81.

Assistite omnes contra me , et quae loquor , ad-
vortite animum.

Tu qui urnam habes , aquamingere , face plenum
aënum sit cito.

25. Te , cum securi , caudicali praeficio provinciae.

10. At haec retunsa est. 1E. Sine siet : itidem
vos quoque estis plagis omnes.

Num qui minus ea gratia tamen omnium opera
utor ?

Tibi hoc praecipio , ut niteant aedes : habes quod
facias : propera , abi intro.

Tu esto lectisterniator. Tu argentum eluito , idem
exstruito.

30. Haec , cum ego a foro revortor , facite , ut offen-
dam parata :

Vorsa , praesterga , strata , lautaeque coctaeque
omnia uti sint :

29. id exstruito. 31. praesterga.

Vs. 31. *vorsa* , pro *versa* a *verrendo*. — *praesterga* habent nonnulli Mss. et editt. vett. Equidem recipiendum puto , quod Cd. Acad. praebet , *praesterga* , antiqua forma pro *praetersa* , (amant jungere literas s et t veteres , sicuti videmus in antiquis *stilis* , *stlocus* , *obstrudo* , alia ; hodie quoque dicimus *abstuli* , *abstraho* etc.) , i. q. *pertersa* , quam formam usitatiorem praefert Gronov. Nam in oculis *per* et *prae* fero semper turbarunt librarii : cf. ad vs. 49 huj. sc. et ad 1 , 5 , 77. — *coctaeque* : nonnulli hoc expungere volunt , mutandum in *docta* vel *strocta* pro *structa* , quoniam

Nam mihi hodie natalis dies est, decet enim omnes vos concelebrare.

Pernam, callum, glandium, sumen, facito in aqua jaceant: satin' audis?

Magnifice volo enim summos viros accipere, ut mihi rem esse reantur.

35. Intro abite, atque haec cito celebrate, ne mora quae sit, cocus cum veniat,

35. abest quae.

mox addit leno, se coquos adducturum: *docta* tamen pro *elegantia*, *polita*, plane a sermone Plautino abhorret. Serv. ad Virg. Aen. I. 482 videtur legisse *unctaque*: totus versus tamen tantum mutatus a vulgato prodit, ut hunc ex Serviano vix agnoscamus. *Unctaque* vero non temere rejiciendum: non male enim quadrat ad ea, quae vs. sq. legimus. Vult leno omnia nitere natali suo, servos quoque ut se ungant jubet, quoniam decebat, omnes diem suum concelebrare. Pronunciare tamen in re dubia non audeo.

Vs. 35. *celebrate*. Verbum *celebrare*, sine ulla notatione frequentiae vel facti alicujus solennis nude pro *curare*, *efficere*, numquam ponitur: nihilo magis opus est, notionem *velocitatis* ei obtrudere, ut praecunte Nonio, alii maluerunt: nimirum, vs. 32 dixerat leno, omnes servos decere concelebrare diem suum natalem: quod non hoc vult, ut homines tam perditos cum summis viris exciperet, sed ut summis illis viris omnia verrent, praetergerent, sternerent, etc.: hoc modo servi heri diem natalem celebraturi sunt: talem sibi animum esse, hoc versu manifesto pronunciat.

Mihi. Ego eo in macellum, ut piscium quicquid
est, pretio praestinem.

I puere prae, ne quisquam pertundat crumenam
cautio est.

Vel opperire: est quod domi dicere paene fui
oblitus.

Auditin' vobis, mulieres, hanc habeo edictionem:

40. Vos quae in mundiciis, molliciis, deliciisque
aetatulam agitis,

Vs. 36. *piscium quicquid est*: fortasse hic quoque locus est animadversioni, quam legimus apud Ruhnk. ad Ter. Hec. 3, 5, 13, veteres scil. rem hoc modo extenuare solere. — *pretio praestinem*: de *praestinare* et *destinare* pro *emere* cff. Gron. L. P. p. 150: *pretio* hic abundare videtur, ut *argento* Epid. 2. 2. 92: ex quibus adjectis forte conjicere licet, verba *praestinare* et *destinare* simpliciter pro *emere* antiquissimis temporibus nondum in usu fuisse.

Vs. 37. *cautio est*, i. e. *cavendum est*. Metuit sectores zonarios, quorum lepida est descriptio Trin. 4, 2, 20. sqq. Nisi disorte causam adderet poeta, Theoph. περί ἀπιστίας inducere posset, ut aliam assignaremus prudentiae lenonis, puerum praeire iubentis: τὸν ἔπιστον enim dicit τὸν παῖδα ἀκολουθῶντα κελεύειν αὐτοῦ ἔπισθεν μὴ βαδίζειν, ἀλλ' ἔμπροσθεν, ἵνα φυλάττηται αὐτὸ, μὴ ἐν τῇ ὁδῷ ἀποδράσῃ. —

Vs. 40. *mundiciis*: *mundiciae* sunt nitor, elegantia, in vestibis, supellectile etc. conspicua: hinc *munda*, Cist. 1, 1, 57 pro *nitida femina*. — *Aetatulam*, vitam mollem, voluptariam: cff. intt. ad Suet. Claud. 16.

Viris cum summis inclitae amicae : nunc ego sci-
 bo atque hodie experiar ,
 Quae capiti, quae ventri operam det, quaeque suae
 rei , quae somno studeat ;
 Quam libertam fore mihi credam , et quam vena-
 lem , hodie experiar.
 Facite hodie , ut mihi munera multa huc ab ama-
 toribus conveniant.
 45. Nam nisi penus annuus hodie convenit , cras po-
 pulo prostituam vos.
 Natalem scitis mihi diem esse hunc. Ubi isti
 sunt , quibus vos oculi estis ?
 Quibus vitae , quibus delitiae estis ? quibus sa-
 via , mammilla , mellitae ?
 Manipulatim mihi munerigeruli facite ante aedis
 jam hic assint.
 Cur ego vestem , aurum , atque ea quibus est vo-
 bis usui , praehibeo ? quid mihi

42. capitis — ventris. 46. abest diem. 47. mamilla ,
 mellita. 48. munerigeruli. 49 cum mihi.

Vs. 45. *penus annuus* : *penus* genere neutro usur-
 patum videmus huj. sc. vs. 91. De diversis hujus vo-
 cabuli generibus et declinationibus vido Serv. ad Virg.
 I. 704. Gell. N. A. IV. 1.

Vs. 47. *Mammilla* neminem interpretum video of-
 fendisse, praeter Bothium, qui recte emendat, *mam-
 millae*, cum singul. num. ferri nequit. In edit.
 Steph. *suavia mellita* ?

Vs. 49. *praehibeo*. Nihil obstare videtur, quominus

50. Domi nisi malum vostra opera est hodie, improbae? vino modo cupidae estis:
Eo vos vestros panticesque adeo mae facitis, cum
ego sim hic siccus.

51. *pantices.*

aliquantillum metro detur, et hoc quoque loco scribatur *perhibeo*: in utroque enim Mss. vacillant: cf. Pers. 3. 3. 24; Asin. 1. 3. 36, ubi omnes, quos vidi, retinuerunt *perhibeas*; hic quoque Ms. et edit. nonnullae veteres exhibent *perhibeo*, nihil reluctantae loci sententia, cum recte dicitur: *perhibere operam* resp. Cato apud Gell. III, 7; *alicui testimonium*, Varro, de R. R. II. 5. aliaque similia.

Vs. 51. Non esse mihi videtur, cur hic versus tentetur ab interpretibus: *que* quod in Cd. Acad. abest, post secundum verbum saepissime reperitur, praesertim tamen interposita praepositione: *adeo* certe difficillimum explicatu: satisfacisse autem mihi videor, si retulero verba Ruhnck. ad And. 2, 5, 4. » Vis, » quae est in hujus particulae usu sane eleganti, vix » potest uno verbo explicari, quod in omnia loca conveniat, sentiturque facilius, quam exprimitur; interdum significat aliquam consequentiam, interdum » explicationi vel narrationi inservit." Boethornio *usque adeo* corrigenti, nemo facile adsentietur: sic enim constructio prorsus esset anomala: interpretari forte licet *usque*, nisi simplicius sit: ideo vos tantum potatis. Cur hic, non *alibi*? quaerit Bothius: parum refert certe; refert tamen: *hic* est in mea domo: dum vos cum amicis vestris *alibi* pantices, (cf. Scal. ad Catal p. 230, in Anth. Lat. Lib. II. Ep.

Nunc adeo hoc factum est optimum, ut nomine
 quamque appellem suo;
 Ne dictum esse actutum sibi quaequam vostrarum
 mihi neget. Advortite animum cunctae.
 Principio, Hedyllium, tecum ago, quae amica es
 frumentariis,
 55. Quibus cunctis montes maximi acervi frumenti
 sunt domi:
 Fac sis sit delatum huc mihi frumentum, hunc an-
 num quod satis
 Mihi, etiam familiae omni sit meae: atque adeo
 ut frumento affluam,
 Ut civitas nomen mihi commutet, meque ut prae-
 dicet

246 vs. 31), intestina madefacitis, ego *hic* apud me,
 domi siccus sum, nihil accipio de vino isto.

Vs. 52. *fuctum optimum*: recte hoc ab intt. vindicatur, et quidem praecipue ope formulae, in edictis obviae, de qua vide intt. ad Poen. Prol. 16: sed instar omnium est Briss. de Form. III. 1.

Vs. 53. *quaequam vostrarum*, cff. quae de usu pronominum dicta sunt ad l. 1. 1—4.

Vs. 55. *montes maximi acervi*: sicuti versus vulgo legitur, metuo ut a Plauti manu sit: vox *acervi* vel etiam *maximi acervi* ex interpretatione orta, alia verba sede sua expulisse videntur: imo, nisi metrum vetaret, omnino ejiciendum censerem *acervi*, ipsius Plauti auctoritate, qui Epid. 1. 1. 78 *montes mali* dixit, Most. 2. 1. 5 *mali moeroris montem maxumum*: cf. Mil. 4. 2. 73, et Merc. 3. 4. 32.

Lenone ex Ballione regem Jasonem. ca. Audin'
 furcifer
 60. Quae loquitur? satin' magnificus tibi videtur?
 rs. Pol iste,
 Atque etiam malificus. Sed tace, atque hanc rem
 gere.
 LE. Aeschrodora tu, quae amicos tibi habes le-
 nonum aemulos,
 Lanios, qui item ut nos jurando jure malo quae-
 runt rem, audi:

63. abest jurando. — vide pro audi.

Vs. 59. *regem Jasonem*: Lamb. mavult de Pherarum tyranno, quam de Argonauta accipere: recte, opinor, quoniam fabula Graeca, ex qua Plautus hoc expressit, forte scripta fuit regnante potentissimo illo tyranno, quem Timotheus Athenis hospitio excepit: Nep. Tim. 4. De eodem vide plura in Xenoph. Hell. VI. 4. extr. Diod. Sic. Lib. XV. p. 373, et in diss. inaug. de *Jasono Pheraeo*, auctore Leon. Hamming, Tr. ad Rhen. 1828. — *Ballione*: hujus improbissimi et perjurissimi lenonis bis mentionem facit Cic. in scriptis suis: Phil. II. 6, et pro Rosc. Com. 7., ubi Hottomannus hanc fabulam ceterarum omnium facile principem declarat. Et apud ipsum Ciceronem ejusdem laudatio exstat: nam de Senect. 14 Catonem inducit dicentem: *Quam gaudebat bello suo Punico Naevius; quam Truculento Plautus, quam Pseudolo!*

Vs. 63. *jurando jure malo*. Nisi vocabulum *jurando* hic accipere malis pro *jurejurando*, sicuti Cist. 2. 1. 26, gerundium est verbi *jurare*: nam *jure* non

Nisi carnaria tria grandia, tergoribus oneri uberi,
 hodie
 65. Mihi erunt, cras te quasi Dircam olim, ut memo-
 rant, duo
 Gnati Jovis devinxere ad taurum, item hodie
 stringam ad carnarium: id tibi
 Profecto taurus fiet. ps. Nimis sermone hujus ira
 incendor.
 Hunc cine hic hominem pati colere juventutem
 Atticam?

64. tria graviora.

videtur construendum cum insolenter praecedente *jurando*, sed cum *sq. malo*. *Jurare jure malo est falsum jurare, pejerare.*

Laniorum genus haud scio utrum cunctis Romanis invisum exstitisse dicendum sit, an Plautum hoc odium privatim gessisse pronunciare debeam: hic certe illos eodem loco habet ac *lenones*: huj. fab. 1. 3. 97 *carnificum* vice funguntur: cf. Capt. 4. 2. 38, *sqq.* alibi. Sed ne sic quidem se commendare potest, quod conjecit Douza Capt. 3. 1. 15.

Vs. 65. *Dircam*. Sic saepius poëtae nomina Graeca terminatione Latina scribunt. Plautus habet *Circam*, *Penelopam*, etc. et apud Horat. Epod. 17. 17. in quibusdam editt. legitur: *volente Circa*.

Vs. 68. *colere*, pro *incolere*, *degere*. Veteres in finitivo uti solent in indignationibus et admirationibus, qui tamen pendet ab intellecto *incredibile est*, *mirandum est*, vel simile quid: cf. Gron. Obs. II. 14, et III, 9; Duk. ad Flor. I, 11. § 9.

- Ubi sunt , ubi latent , quibus aetas integra est ,
 qui amant a lenone ?
70. Quin conveniunt , quin una omnes peste hac populum hunc liberant ?
- Sed nimis sum stultus , nimium fui indoctus : ne
 illi audeant
 Id facere ? quibus ut serviant suus amor cogit ,
 simul
- Prohibet , faciant advorsum eos quod volunt. CA.
- Vah , tace. PS. Quid est ?
- CA. Male morigerus male facis mihi , cum sermone huic obsonas. PS. Taceo.
75. CA. At taceas malo multo , quam tacere te dicas.
 LE. Tu autem

74. In Cd. Ambros. absunt *male morigerus*.

Vs. 69. *amant a lenone*, scil. puellas. Duplici modo explicari potest haec exquisita praepositionis constructio; uterque tamen eandem sententiam affert: *a lenone* vulgo interpretantur *e domo lenonis*, ut *a me* pro *ex aedibus meis*, et sic passim. Sed praepositio *a* apud Plautum et reliquos antiquos scriptores saepius per genitivum explicanda est, ut *amant a lenone* significet: *amant lenonis*, scil. puellas; de qua structura cum multos alios, tum vide Kortte ad Cic. ad Div. III. 13, init.: adde Cic. ad Att. IV, 3, 5, *reus a Milone*, pro *reus Milonis*, accusante *Milone*.

Vs. 74. *male morigerus es*, vel *facis mihi*: i. e. male obedis, parum morem mihi geris, odiosus es; vid. Curc. 1, 3, 13. Epid. 5, 1. 1.

Xystylis, fac ut animum advortas, quojus amatores olivi

Dynamini domi habent maxumam.

Si mihi non jam huc culleis oleum deportatur,
Te ipsam culleo ego eras faciam ut deportere in
pergulam:

80. Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum
capias,
Sed ubi usque ad languorem. Tenes quorsum haec
tendant quae loquor?

76. *olivinam in demo.* 78. *haec hinc culleus olivi.* Cd.
Ambros. *deportatum erit.*

Vs. 76. *olivi dynamini*: frustra nonnulli haec verba tentaverunt: *olivi* pro *olei* notissimum, et Graeca vox *dynamini* pro *vim*, *copiam*, neminem sane morabitur, memorem, Plautum innumeris locis sic vocabula Graeca vel integra, vel Latina inflexione sermoni interseruisse. Vide Muret. Var. Lect. I. 3., et Vechn. Hellen. I. 2.

Vs. 79. *Pergulam*: pergula est tabulatum, quod ex aedibus prominet. Hic non de ipsius lenonis pergula loqui videtur Plautus, sed de publica, ubi meretrices venales prostabant, quoniam culleo illuc deportanda est Xystylis, nisi dictis obsequatur. Contra sentit tamen Scal. in Castigatt. in Prop. IV. 5. 68. p. 225.

Vs. 81. *haec tendant*: solus Gron. omisit *se*, nescio, an Cd. Acad. auctoritate: nam teste Parco in Anal. Plaut., Mss. habent: *quo se haecce tendant*,

En excetra tu, quae tibi amicos tot habes, tam
 probe oleo onustos,
 Num quoipiam est hodie tua tuorum opera conser-
 vorum
 Nitidiusculum caput? aut num ipse pulmento utor
 magis
 85. Unctiusculo? sed scio, tu oleum haud magni pen-
 dis, vino te
 Devincis: sine modo: reprehendam ego cuncta
 hercle una opera, nisi

83. *nunc etiam est hodie tuorum opera.* 84. *nitidiissi-
 mum.*

vel quo se haec tendant. *Tendere* cum acc. haud
 infrequens: sic *tendere iter, cursum, grossum* apud
 Plaut. et Virg.

Nam qua se ad patriam tendebat semita limen.
 in Ciri, 216. Sic plura verba neutra existimantur,
 nec sunt: vid. Sanct. Min. III. 3.

Vs. 82. *En excetra*: Majus in Cd. Ambros. vidit *ain'*
excetra, quod unice verum: nam *ain' tu* apud Plaut.
 saepe est sermo increpantis ac acrius reprehendentis.

Vs. 84. *pulmento magis unctiusculo uti*: i. e. coe-
 nare lautius: contra apud Pers. Sat. 6. 16 *coenare*
sine uncto, i. e. sine cibis delicatis, et bene con-
 ditis: vide Gron. L. P. p. 254.

Vs. 86. *devincis*. In Ms. Palat. scriptum primum
 fuerat *deungis*, postea vero (nescio an eadem manu?)
 mutatum in *devincis*. *Deungis* si minus dubia aucto-
 ritas tueretur, nec novum verbum esset, procul du-
 bio vulgatae anteponendum esset, etiam ob praeco-

Quidem hodie tu omnia facis , scelestas , haec uti
loquor.

Tu autem , quae pro capite argentum mihi jam
jamque saepe numeras ,

Ea pacisci modo scis : sed quae pacta es , non scis
solvere.

90. Phoenicium , tibi haec ego loquor , deliciae sum-
matum virum :

Nisi hodie mihi ex fundis tuorum amicorum om-
ne huc penus affertur ,

Cras Phoenicium phoenicio corio invisēs pergula-
lam.

88. *mihi jamque.* 89. *sed quod — nescis solvere.*

dens *oleum* , ut sensus esset : oleum haud magni pen-
dis , aliud unguentum magis amas , quo scil. pulmo-
nes deungas : sed omnes Mss. et editt. tenent *devin-*
cis , quod contra virorum doctorum acumen aptissime
defenditur duabus locutionibus persimilibus , altera
apud Prop. III , 3 , 43 :

Me juvat et multo mentem vincere Lyaeo.

altera in Virg. Georg. II. 94.

Et passo Psythia utilior , tenuisque Lageos ,

Tentatura pedes olim , vincturaque linguam.

Tum eadem usus metaphora Plautus Trin. 3 , 2 , 32
dixit : *vi veneris vinctus* , et saepius legimus de
vinctis somno.

Vs. 92. *invisēs pergulam* , hunc morem scortorum
in meritoriorum pergulas deducendorum copiose per-
sequitur , et exemplis illustrat Barth. Adv. XLII. 17.

ACTUS PRIMI SCENA TERTIA.

CALIDORUS, PSEUDOLUS, BALLIO.

Pseudole, non audis quae hic loquitur? ps. Audio here quidem, atque animum advorto.

ca. Quid mihi es auctor, huic ut mittam, ne amicam hic meam prostituat?

ps. Bene curassis: liquido es animo: ego pro me et pro te curabo.

3. Cd. Ambros. *nihil curassis.*

Vs. 1. *here quidem*, mirum ni Plautus scripsit: *hercle quidem*, vel *hercle equidem*.

Vs. 3. *bene curassis*. Majus e suo *nihil curassis*, cui originem debere existimo vulgatam ex interpretatione natam. Veteres enim praeter modum εὐφημῶν gestientes, *optimus* pro *nullus*, *recte* pro *nihil* respondero consueverant interrogatiunculis vitae communis. Complura hujus moris vide exempla a Gronov. ad Capt. 2. 2. 104. collecta: cf. Benth. ad Terent. Heaut. 3. 2. 7. Quomodo Graeci in eadem re, vide apud Kust. ad Arist. Ran. 508, Casaub. Lect. Theocr. c. 16. init.

Quibus nisi induci te patiaris ut credas, *bene* ex *nihil* depravatam esse, dicendum forte, ex diverso fonte manasse utramque lectionem. Diversa enim exemplaria nonnullarum fabularum exstitisse, haud absurdum est credere, quandoquidem fabulae actione saepius repetita, histrionum accedebat interpolatio, qua pro lubitu et commodo suo totos locos re-

Jam diu ego huic bene et hic mihi volumus , et
amicitia est antiqua.

5. Mittam hodie huic suo die natali malam rem
magnam et maturam.

CA. Quid opus est ? PS. Potin' aliam rem ut cures?

CA. At. PS. Bat. CA. Crucior. PS. Cor dura.

CA. Non possum. PS. Fac possis. CA. Quonam
pacto possim vincere animum ?

PS. In rem quod sit praevortaris , quam re advor-
sa animo auscultes.

4. abest ego. 8. q. sic p. q. rem adverso a.

fingerent: eff. quae de causis interpolationum fabu-
larum Plautinarum disputavit Osann. Anal. Crit. c.
8. p. 141 sqq. *Nihil*, quamquam hic vulgatae ante-
ponendum videtur, (etiam ob Most. 2. 2. 93 et Poen. 3.
1. 50), haec tamen non plane est improbanda, mi-
nimeque mutanda, sicuti alii, ingenio nimis indulgen-
tes, temere fecerunt: nam non pauci adsunt loci,
et formulae, quae huic similes, lectionem, et Gro-
novii interpretationem egregie firmant: mox v. c.
vs. 6: *potin'*, *aliam rem ut cures*: Most. 2. 1. 49;
Mil. 3. 3. 55, *alia cura*, ubi vido intt.; eadem fab.
4, 2, 96 Camer. legit *cura aliud*; sic etiam Cas.
3, 4, 23: sed instar omnium est Bacch. 4. 4. 99.

Vs. 6. *quid opus est?* *opus* non pro *necesse* acci-
piendum: cf. hujus fab. 4, 1, 36, et 5, 1, 24. —
bat: ludit herum suum Pseudolus, atque per inter-
pellationem *bat* jocosae praecidit objectam quaestionem,
incipientem per *at*.

Vs. 8. Egregie illustravit hunc versum Gron. *Aus-*

- CA. Nugae istaec sunt : non jucundum est , nisi
amans facit stulte. rs. Pergin' ?
10. CA. O Pseudole mi, sine sim nihili : mitte me sis.
rs. Sine , modo ego
Abeam. CA. Mane , mane : jam ut voles me esse ,
ita ero. rs. Nunc tu sapis.
BA. It dies : ego mihi cesso. I prae , puere. CA.
heus , abiit : quin revocas ?

10. abest me. — sino. 11. ero ita.

cultare animo est indulgere affectibus, pati se iis agitari, ut veteres nonnunquam *animum* deterio-rem partem animi vocant, eam quae ministrat, non quae regit: cf. Ruhnk. ad Ter. And. 1, 1, 137, et ad Eun. 5. 6. 14. Ante quam omissum est *potius* vel *magis*, quod saepe abest. De *praevertere*, et *praeverti* vide Gron. L. P. p. 70.

Vs. 9. *nugae istaec sunt*: inepte seria declamas apud amatorem.

Vs. 10. *sine*: posterius *sine*, quod absolute sic positum permultis aliis locis minantis est, et malevolentis, eo sensu hic stare non potest: editt. vett., suffragante Cd. Acad., habent *sino*, quod unice verum existimo: reliqui Mss. fere dant *sine*. Hoc dicit Calidorus: *sine* me prae amore insanire, ineptias agere: *mitte me sis*: *sine* me stultitiae meae indulgere, stultitiam meam non curato, non respicito. Ad quod Pseudolus: *sino*, mitto, modo mihi liceat abire. Sic enim omnia optime congruunt.

Vs. 12. sqq. Turbant Mss. in affingendis personis: pro *abiit* Bothe vidit legendum esse *abit*. Sqq. *quin re-*

PS. Quid properas ? placide. CA. At priusquam
abeat.

BA. Quod hoc malum ? tam placide is , puere.

15. Hodie nate heus , hodie nate , tibi ego dico , heus
hodie nate , redi et

Respice ad nos , tametsi occupatus , moramur ,
mane : sunt colloqui

Qui volunt te. BA. Quid hoc est ? quis est , qui mo-
ram occupato molestam obtulit ?

13. *habeat.* 14. *placidus, p.* 15. *absunt repetita heus*
hodie nate. 16. *est coll.*

vocas Pseudolo tribuenda : *quid properas ? placide* : Calidoro dicit servus , nec lenoni , recte monente Lambino. Magis arduum fortasse erit persuadere , *quod hoc malum* danda esse Pseudolo , herum festinantem increpanti , quod non esset , cur hoc malum credat , lenonem abire. *Quod pro propter quod vel cur* usitatissimum in his fabulis : si contra eadem leno dicit , mihi quidem nullum sensum praebent. Denique quaecunque 15—17 Pseudolus usurpavit , Calidoro reddenda censeo : quippe quae non sunt servi superbi atque magnifici , sed adolescentis amore perciti atque inquieti.

Vs. 16. *occupatus* , rectissime contra Lambinum defenditur , egregie Plautinum illud mutantem , et legentem *occupatum*.

Vs. 17. *moram obtulit ; offerri* dicuntur in utramque partem tam bona , quam mala , quaecunque expectationem praeveniunt : cff. Donat. ad Ter. Hec. 3 , 3 , 10 , et Westerh. ad Hec. 5 , 1 , 13.

- CA. Qui tibi sospitalis fuit. BA. Mortuus est, qui
fuit: qui est, vivos est.
PS. Nimis superbe. BA. Nimis molestus. CA. Re-
prehende hominem, assequere.
20. BA. I, puere. PS. Accedamus hac obviam. BA.
Juppiter te perdat, quisquis es.
PS. Te volo. BA. At vos ego ambos. Vorte hac
te, puere. PS. Non licet
Colloqui te? BA. At mihi non lubet. CA. Sin tuam
est quippiam in rem? BA. licet -
Ne obsecro vivere, an non licet? PS. Vah, man-
ta. BA. Omitte. CA. Ballio,

21. *vorte hic te.* 23. *vah, mans.*

Vs. 19. *reprehende*, retrahere, manum injice, manu injecta retine et revoca: vid. Trin. 3, 1, 23: *reprehendi* proprie servos fugitivos dici, notum est: eff. intt. ad Phaed. V, 8, 4.

Vs. 20. *accedamus*: frustra mutant *occedamus*, reluctantibus libris scriptis et edit.: utrumque Plauto familiare est.

Vs. 21. *te volo*: neque interpretes, neque lenonem fugit ambiguitas.

Vs. 23. *licetne vivere*. Lipsius conjecit *bitere* pro *ire*. Recte tamen explicatur: pergin' enicare me odio vestro et molestia? Captivorum hoc videtur, vitam ab hostibus petentium: eff. Liv. XL. 49: *quae-sivit ab eo, ne sibi liceret ac suis vivere*, ubi perperam mutare videtur Gronov. *liberone*: Cic. pro Quint. 11. *huic tu molestus videlicet esse noluisti, quem nunc respirare libere non sinis?* et Ern. in

Andi. BA. Surdus sum : profecto inanilogus es.

CA. Dedi, dum fuit.

25. Non peto quod dedisti. CA. Dabo, quando erit.

BA. Ducito,

Quando habebis. CA. Heu heu, quam ego malis
perdidi modis,

Quod tibi detuli et quod dedi! BA. Mortua re,
verba nunc facis.

Stultus es, rem actam agis. PS. Nosce saltem hunc
quis est. BA. Jam diu

25. dicitur. 27. mortuo verba n. f.

clavo i. v. *respirare*. Magis usitatae sunt locutiones,
occidis me, enicas me.

Vs. 27. *mortua re verba facis*: eodem modo *res*
(familiaris) dicitur *animam agere*, Trin. 4, 3, 85
pro *interire*. Truc. 2, 1, 3:

Huic homini amanti mea hera apud nos dixit nae-
niam de bonis.

i. e. hujus bona ad nos elata, sepelivit hera mea.
Naeniam dicere idem est, quod hoc loco *verba facere*.
Poen. 4, 2. 18.

Nam is quidem illi — verba facit emortuo.

Sensus est igitur: nugaris, nam mortualia facis, (Asin.
4. 1. 63): inani luctu, naeniis ineptis, rem tuam
mortuam prosequeris, sicut illi defunctos multo plo-
ratu, nihil profuturo: cf. Bacch. 3. 4. 21; West. ad
Ter. Phorm. 5, 8, 26. Bothius mavult: *mortuas re*
(pro rei) *verba nunc facis*, sicut Poen. loco *verba fa-*
cit emortuo: sed, ut dictam sententiam eliciamus,
non opus est quidquam mutare.

Scio qui fuit: nunc quis est is, ipse sciat: ambu-
la tu.

30. *ps.* Potin' ut semel modo, Ballio, huc cum lucro
respicias?

BA. Respiciam istoc pretio: nam si sacrificem
summo Jovi,

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam,
interea loci

Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

ps. Non potest pietate obsisti huic, ut res sunt
ceterae!

35. Deos quidem, quos maxime aequom est metuere,
eos minimi facit.

BA. Compellabo. Salve multum, serve Athenis
pessume.

ps. Di te deaeque ament vel hujus arbitrato, vel
meo:

29. *qui est is.* 32. *porrigam.* 34. *possunt pietati o.* 35. *quod m.*
37. *ut pro vel.*

Vs. 34. *Non potest pietate etc.* Serv. ad Virg. Aen. L. 382: *p. p. obsisti, sive ut res s. c.* Alii aliter haec verba interpretati sunt: alii dant Pseudolo, alii lenoni: accedo equidem ad sententiam Bothii, qui salva maxime Mss. auctoritate, *huic pietati obsisti non potest* sic exponit, ut leno prae re divina lucrum pietate prosequendum esse dicat. Malim tamen *ut res sunt ceterae* Pseudolo dare: nam servus dicit: ut novimus lenonem: dictum conveniens est ceteris rebus, ingenio et moribus hominis; vel Deos irridet et spernit.

Vs. 37. sensus est: Di te deaeque perinde ament,

Vel si dignus alio pacto , neque ament , neque faciant bene.

BA. Quid agitur , Calidore ? PS. Amatur , atque egetur acriter.

40. BA. Misereat , si familiam alere possim misericordia.

PS. Eia scimus nos quidem te qualis sis : ne praedices.

Sed scin' quid nos volumus ? BA. Pol ego prope modo : ut male sit mihi.

PS. Et id , et hoc quod te revocamus , quaeso animum advorte. BA. Audio :

Atque in pauca , ut occupatus nunc sum , confer , quid velis.

45. PS. Hunc pudet quod tibi promisit , quaque id promisit die ,

Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.

BA. Nimio id quod pudet facilius fertur , quam illud quod piget :

Non dedisse , istum pudet ; me , quia non accepi , piget.

38. ut s. d. 42. probe modo. 45. heu pudet.

ut ille te dignum judicat , vel ego , prouti nobis obsequeris et morem geris : sed si indignus es , neque ament , neque faciant bene.

Vs. 45. Pudet eum et promissi et diei , i. e. diu jam esse , cum promisit : pro *dies qua promisit* , dicit : *qua die promisit*.

ps. At dabit, parabit: aliquot hos dies manta modo:
50. Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simulta-
tem suam.

BA. Fuit occasio, si vellet, jampridem argentum
ut daret.

CA. Quid, si non habui? BA. Amabas? invenires
mutuom,

Ad danistam devenires, adderes fenusculum,
Surripuisses patri. ps. Surriperet hic patri, au-
dacissime?

55. Non periculum est, ne quid recte monstres. BA.
Non lenonium est.

49. p. *aliquid h. d. maneat m.* 52. *jam habes pro ama-
bas. — invenires tuum.*

49. Recepi, quam et Gron. editio habet, conjecturam Scioppii *aliquot*. Vulgo:

At dabit, parabit aliquid hos dies, manta modo.

Camer. pro *aliquid* in suis libris legit *aliquod*, e quo suum videtur invenisse Scioppius; firmant Truc. 4. 4. 19. *hos dies aliquos*; Men. 5. 5. 47. *aliquos viginti dies*; huj. fab. 1. 1. 7. huj. sc. vs. 87. Men. 1. 1. 28.

Vs. 52. *amabas*. Mss. nonnulli et editt. *jam haberes*, quod forte amplectendum.

Vs. 53. *fenusculum*, non *foenusculum*: vid. Ruhnk. ad Ter. Phorm. 2, 1, 71.

Vs. 55. *non periculum est*, etc. Quare haec in omnibus editt. per interrogationem efferantur, non video: oratio recta enim multo concinniores praebet sententiam: non metuendum est, ne tu leno bene quid monstres, suadeas.

CA. Egon' patri surripere possim quicquam, tam
cauto seni?

Atque adeo, si facere possem, pietas prohibet.

BA. Audio.

Pietatem ergo istam amplexator noctu, pro Phoe-
nicio.

Sed quoniam pietatem amori video tuo praevor-
tere,

60. Omnes tibi patres sunt? nullus est tibi quem ro-
ges mutuum

Argentum? CA. Quin nomen quoque jam interiiit
Mutuum.

BA. Heus tu, postquam hercle isti a mensa sur-
gunt saturi, poti,

59. *sed cum p. — abest tuo.* 62. *potiti.*

59. *praevertere*, intt. intelligunt *te*: male, credo: quamquam enim minus frequens est constructio: *pietas praevertit amori*, tamen non prorsus insolens: cf. Amph. 5, 1, 17. *herilis praevertit metus*: i. e. plus valet apud me, quam meus: eodem modo hoc loco: *quoniam video pietatem plus valere, quam amorem*: falli igitur videtur Gron. L. P. p. 70, passive dici existimans *praevertere alicui rei*, et locum nostrum vertens: *quoniam video pietatem praeverti*, sive *antehaberi amori*. Alterum, quod affert exemplum, Merc. 1, 2, 3 nihil huc pertinet.

Vs. 62. *a mensa surgunt*, etc.: de mensa argentariorum sermo est: de qua, ut de omni re trapezitarum doctissime egit Gron. L. P. p. 38. *Saturi, poti* ab hoc loco non prorsus aliena, ut visum est

Qui suum repetunt, alienum reddunt nato ne-
mini,

Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri.

65. CA. Nimis miser sum, nummum nusquam repe-
rire argenti queo:

Ita miser et amore pereor, et inopia argentaria.

BA. Eme die coeca hercle olivom, id vendito ocu-
lata die:

Jam hercle vel ducentae fieri possunt praesentes
minae.

64. nec reddant. Ambros. Cd. postilla omnes c. s.

68. abest hercle.

interpr.: nam videtur significare poeta argentarios
foro cedentes, pecunia credita probe saginatos et
sabbratos: cf. Curc. 3. vs. 7. sqq.

Habent hunc morem plerique argentarii,

*Ut alius alium poscant, (debitum exigant) reddant
nemini:*

Pugnīs rem solvant, si quis poscat clarius.

Pers. 3. 3. 30.

*Ubi quid credideris (argentariis), citius extemplo
a foro*

Fugiant, quam ex porta ludis cum emissu' st lepus.

Vs. 63. nato nemini: sic solet addere Plautus na-
tus, fere pro mortalis; Amph. 2. 2. 203, mortalis
nemo: cf. Cuper. Obs. III. 10. Ruhnck. ad Rut. Lup.
p. 94. Egregie in edit. Steph. est:

Alienum reddunt nato nemini, qui suum repetunt

Ab alienis, cautiores etc.

Vulgata vix commode expediri potest.

- CA. Perii ! an non tum lex me perdit quina vice-
naria ?
70. Metuunt credere omnes. BA. Eadem est mihi lex,
metuo credere.
- PS. Credere autem ? eho , an poenitet te , quanto
hic fuerit usui ?
- BA. Non est usui quisquam amator , nisi qui
perpetuat data ,

71. p. t. quam. 72. usui q. a.

Vs. 69. *lex quina vicenaria* est lex Laetoria, sive, ut hodie fere scribitur, Plaetoria, (incertae aetatis) de circumscriptione adolescentium, qua cautum existimant, ne minor XXV annis pecuniam mutuam sumere, stipulari, imo universe se obligare posset: tum, ut qui talem dolo malo decepisset, iudicio publico teneretur, et damnatus infamis haberetur: cf. Plaut. Rud. 5. 3. 24; Cic. de Off. III. 14 sq.; de Nat. Deor. III. 30.; Capit. in vit. M. Aurel. Anton. c. 10; fragm. duo ex Suet. servata a Prisc. Lib. VIII. p. 743 sq. edit. Putsch. Lipsius pro *vicenaria* mavult *vicennaria*, pro quo certe militat etymologia: sed veteres in omnibus secundum etymologiam locutos esse et scripsisse, non credibile est.

Vs. 71. *autem* in responsione, quae fit interrogando, habet vim indignandi: cf. Ter. Adelph. 5, 8, 11, ibique Ruhnck. — *poenitet*: i. e. parum videtur: Cic. de Off. I. 1. 3: *tamdiu autem velle debebis, quoad te, quantum proficias, non poenitebit*: cf. Heus. a. h. l.

Vs. 72. *non est usui quisquam amator*. Cd. Acad.

Datque usque : quando nihil sit , simul amare
desinat.

CA. Nihilne te mei miseret ? BA. Inanis cedis :
dicta non sonant.

75. Atque ego te vivom salvomque vellem. rs. Eho ,
an jam mortuus est ?

BA. Ut ut est ; mihi quidem profecto cum istis
dictis mortuus est.

Illico vixit amator , ubi lenoni placet.

74. *temet — inanis accedis.* 75. *eo an jam.*

auctoritate non dubitavi hanc conjecturam , quae male
Lipsio tribuitur , recipere. Vid. Pareus in Anal.
Plant. a. h. l. Vulgo : *non est justus q. a.*

Vs. 73. *quando nihil sit* : insolens hoc est , atque ex-
cusationem non habet : fortasse legendum *fit* : cf. ad 2.
4. 24 ; saepissime enim in his voculis errarunt libra-
rii , ut infra videbimus de *superfit* vel *supersit* , in
quibus raro conspirant Mss. *Nihil fit* vel *nihili fit* op-
time convenit vs. 75 sqq. : nihili fiebat lenoni , vixe-
rat Calidorus , simul ac dare desiisset. Parum abs-
sum , quin credam , lenonem ambiguum venatum esse , ex-
plicandum e Mil. 5. vs. 16. Initium versus perditio-
metro : *datque usque*. Bothius corrigit : *et dat usque* :
vulgatam magis refert : *atque dat usque*.

Vs. 74. *inanis cedis* , accedis sine rationibus tinnu-
lis : dicta non sonant. Cic. ad Att. XIV. 21 extr.
exspecto , *ecquid Dolabella tinniat* (pro : *solvat pecu-
niam*) , *an in meo nomine tabulas novas fecerit*.

Vs. 77. *placet* : Acid. Div. in Pseud. c. 3 , ex ult.
syllaba vocab. praec. repetens *ne* , conjecit *ne placet* ,

Semper tu ad me cum argentata accedito queri-
monia :

Nam istoc , quod nunc lamentare , non esse ar-
gentum tibi ,

80. Apud novercam querere. ps. Eho , an unquam tu
hujus nupsisti patri ?

BA. Dii melius faciant. ps. Fac hoc , quod te
rogamus , Ballio ,

Mea fide , si isti formidas credere : ego in hoc
triduo

Aut terra aut mari alicunde evolvam id argentum
tibi.

BA. Tibi ego credam ? ps. Cur non ? BA. Quia pol,
qua opera credam tibi ,

85. Una opera alligem fugitivam canem agninis lac-
tibus.

80. eo nunquam. 81. Cd. Ambros. Di meliora fasint.

quod et sententia et metrum postulant: cf. huj. sc.
vs. 18, et Truc. 1. 2. 62 sqq. *Ne placet* antique pro
non placet, sicuti *nescio* et apud Plautum *nevis*, *ne-*
vult, et Most. 1. 2. 22 *ne parcunt*, pro *non par-*
cunt, ubi vide intt., qui perperam in usum adhi-
bent Ter. Eun. 2. 3. 12 *quidne es alacris*, ubi vul-
go recte *quidve*. Adde Rud. 3. 4. 26. *Vixit*, ultima
producta, sicuti saepe syllabae finales *is*, *at*, *et*, *it*,
sec. et tert. pers. verborum: vide Lindem. *de veterē*
Lat. ling. prosodia, p. XI. Lingius, *de hiatu in vo-*
cibus Plautinis, p. 46 sqq.

Vs. 85. Qui alligat canem fugitivam lactibus agni-
nis, operam perdit, sic et qui tibi credit, frustra est.

CA. Siccine mihi abs te bene merenti male refertur gratia?

BA. Quid nunc vis? CA. Ut opperiare hos sex dies saltē modo,

Ne illam vendas, neu me perdas hominem amantem. BA. Animo bono es:

Vel sex menses opperibor. CA. Euge, homo lepidissime.

90. BA. Immo vin' etiam te faciam ex laeto laetantem magis?

CA. Quid jam? BA. Quia enim non venalem habeo Phoenicium.

CA. Non habes? BA. Non hercle vero. CA. Pseudole, arcesse hostias,

Victimas, lanios, ut ego huic sacrificem summo Jovi;

Nam hic mihi nunc est multo potior Juppiter, quam Juppiter.

95. BA. Nolo victimas: agninis me extis placari volo.

89. *perdas me* — *bono a. e.* 95. *n. victimas: aut minimis m. extis p. v.*

Epitheton *fugitivam* hic inprimis inservit comparationi magis aptandae, quoniam canis fugitiva comparatur cum servo, cujus officium est *aufugere*: cf. Asin. 2, 2, 113; Capt. 2, 1, 13; hujus fab. 4, 1, 9. Alii de re periculosa intelligere malunt.

Vs. 95. *agninis extis*: fluctuant Mss., fluctuant intt. Hoc certum videtur, *agninis* hic stare non posse. Ne omnes recenseam, qui de his verbis opinionem

ca. Propera, quid stas? arcesse agnos: andin'
quid ait Iuppiter?

ps. Jam hic ero: verum extra portam Metiam
currendum est prius.

ca. Quid eo? ps. Lanios inde arcessam duos
cum tintinnabulis.

Eadem duo greges virgarum inde ulmearum ad-
egero,

97. p. mi etiam. 99. eadem domo — v. unde u. a.

suam emiserunt, paucis referam unam Scaligeri interpretationem, plurimis acceptam. Sic jubentibus Mss., legit *minimis* atque exponit: *victimae*, i. e. *maiores hostias* non vult leno, sed *minimis* vult placari, respiciens ad *minas* viginti, quas sibi litari malebat. Adolescens vero jocum non percipiens, arcessit *agnos*, utpote *minima exta*. Parvula mutatione malim ego, quod et in membranis legitur, *mininis*, adjectivum formatum a *mina*, ut a *capra*, *caprinus*, etc.: quod male elocuto lenone, vel male audiente Calidoro, arcessuntur *minima exta*, i. e. *agnina*. Minus ineptum enim puto, sic casu distinguere Calidorum majores inter et minores hostias, quam de industria lenonem. Quod alii habent, *at minis*, scil. *ovibus*, duplici sensu, Latini sermonis indoles ferre non videtur. —

Vs. 98. *cum tintinnabulis* eximie explicuit Gron. de instrumentis, quibus carnifices ornabant noxios. Pro *carnificibus* dixit *lanios* poeta, quasi victimarios, nec tamen, ut adjicit vir clar., pro hostiis essent greges virgarum ulmearum, vel virgae in fascem colligatae, quoniam ipse leno hostia erat futurus: sed

100. Ut hodie ad litationem huic suppetat satias Joví.

In malam crucem istic ibit Juppiter lenonius.

BA. Ex tua re non est, ut ego emoriar. PS. Qui
dum? BA. Ego dicam tibi:

Quia edepol dum ego vivos vivam, nunquam
eris frugi bonae.

PS. Ex tua re non est, ut ego emoriar. BA. Qui
dum? PS. Sic, quia

105. Si ego emortuus sim, Athenis te sit nemo ne-
quior.

CA. Dic mihi, obsecro hercle, verum serio, hoc
quod te rogo:

Non habes venalem amicam tu meam Phoeni-
cium?

BA. Non edepol habeo profecto; nam jam pridem
vendidi.

100. *satias.*

laniorum facta mentione, pro more Plautus aegre ab-
stinet, quin greges quoque memoret, et in metaphora
maneat.

Vs. 101. Notabilem distinctionem fecit Gruterus:

Bal. *I in malam crucem:* Pseud. *istic.* etc.

Vs. 102. sqq. Sunt jactationes plebejæ: gloriantur
leno et Pseudolus sua malitia. Vivis, inquit, in ma-
litia et ex malitia, ergo *frugi* fieri magnum erit dam-
num; me autem vivente nunquam a malitia tua dis-
cedes: nam semper habebis in me exemplum. Ad
quod servus: ego te vinco malitia: itaque, si mor-
tuus ero, tu, qui nunc es secundus, eris primus,
et habebis neminem, a quo discas.

CA. Quomodo? BA. Sine ornamentis, cum intestinis omnibus.

110. CA. Meam tu amicam vendidisti? BA. Valde, viginti minis.

CA. Viginti minis? BA. Utrum vis, vel quater quinis minis,

Militi Macedonio: et jam quindecim habeo minas.

CA. Quid ego ex te audio? BA. Amicam tuam esse factam argenteam.

CA. Cur id ausus facere? BA. Libuit, mea fuit.

CA. Eho, Pseudole,

115. I, gladium affer. PS. Quid opus gladio? CA. Qui hunc occidam, atque me.

PS. Quin tu te occidis potius? nam hunc fames jam occiderit.

CA. Quid ais, quantum terra tegit, hominum perjurissime,

Juravistin' te illam nulli venditurum, nisi mihi?

BA. Fateor. CA. Nempe conceptis verbis. BA. Etiam consultis quoque.

117. hominem. 119. e. consiliis q.

Vs. 117. *quantum terra tegit*: in diversa abeunt intt. Scal. emendat *terram tegit*; alii aliter. *Terra tegit* est *καλύπτει, ἔχει, κατέχει*: videtur Plautus voluisse: quot quot mortui sunt, unquam vixerunt. Mortui longe plures sunt, quam vivi: ergo jam propterea magis scelestus. Proverbii fere instar Poen. 1. 3. 22. dicitur: *quantum Acheronte'st mortuorum*: vide Burm. ad Prop. I. 6. 28.

Vs. 119. *nempe conceptis verbis*: concipere hic est

120. CA. Perjuravisti, sceleste. BA. At argentum
intro condidi.

Ego scelestus nunc argentum promere possum
domo :

Tu, qui pius es istoc genere gnatus, nummum
non habes.

CA. Pseudole, assiste altrinsecus, atque onera
hunc maledictis. PS. Licet.

Nunquam ad Praetorem aequae cursim curram,
ut emittar manu.

120. *perjurasti.*

formula solenni comprehendere : iusjurandum conceptis verbis forte ita dicitur, ut distinguatur ab illis, quae sermoni quotidiano interponuntur, ut *mehercule*, *edepol*, *mecastor*, etc. Gron. L. P. p. 121. — *Etiam consultis quoque*, i. e. non tantum verba elocutus sum, pronunciaui, sed etiam perpendi; ex animi sententia iuravi. Cic. de Off. Lib. III. 29: *Non enim falsum jurare, perjurare est; sed quod ex animi tui sententia iuraris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, perjurium est*: ubi vide Heus. *Verba consulta*, sicut Gell. VI. extr. *operâ consultâ*, oppositum τῶν *forte*.

Vs. 122. *istoc genere gnatus*: irridet Calidoro leno, jactans, se quantumvis scelestum et vilem, nummis plus valere, quam adolescentem pium et honesto loco natum.

Vs. 123. *assiste altrinsecus*: cf. Merc. 5, 4, 16. sqq. — *Licet*, apud Plautum saepissime nihil nisi assensum notat: Most. 2, 1, 55; Rud. 4, 6, 8 sqq.

125. CA. Ingere mala multa. PS. Jam ego te differam
dictis meis :
Impudice. BA. Ita est. PS. Sceleste. BA. Dicis
vera. PS. Verbero.
BA. Quippini. CA. Bustirape. BA. Certe. CA.
Furcifer. BA. Factum optume.
CA. Sociofraude. BA. Sunt mea haec ista. PS.
Parricida. BA. Perge tu.
PS. Sacrilege. BA. Fateor. CA. Perjuro. BA. Ve-
tera vaticinamini.
130. Legirupa. BA. Valide. PS. Pernicies adolescen-
tum. BA. Acerrume.
126. *dices verba.*

Vs. 125. *differam dictis meis*: differri clamore, ma-
ledictis, fama, est i. q. discerni, lacerari, vexari.
Eadem notione usurpant Graeci *ἐδατῦσθαι*: cff. Schol.
ad Soph. Trach. 788: *ἐδατούμενος*. — *λαδερῶν, μεμ-
φόμενος, κατὰ μέρος τῶν λεγομένων ἀνακαλῶν ἐδατῦσθαι γὰρ
τὸ μερίσσειν*: vide Brunck. a. h. l. Idem quod h. l.
differre, in his fabulis est *pipulo differre*, *clamare*,
ludos facere clamore, *convicium vel flagitium facere*,
occidentare.

Vs. 127. *bustirape*: busta diripere piaculum erat:
cff. intt. ad Catull. IX, ad Ter. Eun. 3. 2. 38; Gu-
lielm. Verisim. III. 12.

Vs. 129. *vetera vaticinamini*: non sine oxymoro
hoc dictum: sic et *divinare* de re praeterita, valet
verum dicere, idque a deo inspiratum: cff. Donat. et
West. ad Ter. Hec. 4, 4, 74: Plaut. Pers. 1, 2, 16.

Vs. 130. *legirupa* et *legirupio*, quae apud Plautum

CA. Fur. BA. Babae. PS. Fugitive. BA. Bombax.

CA. Fraus populi. BA. Planissume.

PS. Fraudulente. CA. Impure leno. PS. Coenum.

BA. Cantores probos !

CA. Verberavisti patrem atque matrem. BA. Atque occidi quoque ,

Potius quam cibum praehiberem : num peccavi quippiam ?

135. PS. In pertusum ingerimus dicta dolium : operam ludimus.

BA. Numquid alium etiam vultis dicere ? CA. Ecquid te pudet ?

131. fur. BA. abi. 136. aliud vultis d.

saepius de improbo quoque atque perjuro usurpantur, antiquitus proprie audiebant illi, qui mancipiorum legibus, i. e. conditionibus fraudem fecerant.

Vs. 136. *numquid alium*. In aliis libris Mss. *numquid aliud*, quod receptae tamen postponendum censeo, quippe quae multo exquisitiorem et aptiorem praebet sententiam : sensus est: num alium me etiam facere vultis? vel ex Taubm. interpr: num praeter cognomina, quae mihi fecistis, etiam aliud mihi facere vultis? *Numquid* pro *num* saepissime. *Alium dicere* fere est, quod Trin. 1, 2, 124 expressit:

verbis paucis quam cito

Alium fecisti me! alius ad te veneram.

Poen. Prol. 127. *alius nunc fieri volo* dicit histrio, qui alia persona in scenam prodire vult. Ceterum *numquid aliud* duplici modo explicari potest; vel est pro: numquid aliud convicium etiam vultis dicere,

BA. Ted amatorem inventum esse inanem, quasi
cassam nucem.

Sed quamquam multa, malaque in me dicta
dixistis mihi,

Nisi mihi attulerit miles quinque, quas debet,
minas,

140. Sicut haec est praestituta summa argento dies,
Si is non aderit, posse opinor facere officium me
meum.

CA. Quid id est? BA. Si tu argentum attuleris,
cum illo perdiderim fidem.

Hoc meum est officium: ego, operae si sit, plus
tecum loquar:

138. *mala quae me.* 141. *officium meum.*

quod sane praecepta friget: vel accipi potest pro solita discedentium formula: sic tamen solitam illam formulam insolito utique more expressit. — *eoquid te pudet*: sic scribendum, non *ecquid*, quod in quibusdam Mss: cf. Poen. 5, 5, 28, Ter. And. 5, 2, 30,

Vs. 140. *summa dies*, i. e. *suprema*: Virg. Aen. II, 324.

Venit summa dies, et ineluctabile tempus.

Vs. 142. *cum illo perdiderim fidem*: sic *mutare fidem cum aliquo*, apud Ter.: *servare fidem cum hoste*, apud Cic. de Off. III, 29: *firmare fidem cum aliquo*, apud Liv. Plura exempla vide apud Gron. ad Terent. Phorm. 3, 2, 27.

Vs. 143. *operae si sit. Est operae*, et *opera est*, Merc. 1, 1, 14. apud Plautum et alios, pro: *vacat, commodum, utile est*:

Sed sine argento frustra est, quod me tui misereri postulas.

145. Haec mea est sententia, ut tu hinc porro, quid agas, consulas.

CA. Jamne abis? BA. Negotii nunc sum plenus.
PS. Paulo post magis.

Illic homo meus est: nisi omnes Di me atque homines deserunt,

Exossabo ego illum similiter itidem ut murae-
nam cocus.

Sed nunc, Calidore, operam te mihi volo dare.

CA. Ecquid imperas?

150. PS. Hoc ego oppidum admoenire, ut hodie capiatur, volo.

146. abest nunc. 148. exossuabo similiter e. i.

149. mihi te.

Vs. 144. *frustra est*: vix alterum exemplum hujus locutionis, impersonaliter sic constructae, in Plauto reperias. Est, qui mavult: *frustra es*, quod forte amplectendum, quo quippe nihil apud Comicos frequentius; sensus est: falleris, quod tu putas (postulas), me tui misereri sine argento.

Vs. 147. *illic homo meus est*: sic fere solent pro: *meum mancipium est*: hinc lucutio fere proverbialis de eo, quem existimamus dolis nostris nos irretituros, vel jam irretivisse, ad vindictam deprehendisse: cf. Curc. 3, 1, 61; Mil. 2, 3, 63; hujus fab. 2, 2, 6, ubi versus fere integer recurrit, et 4, 7, 22. Diversum ab hoc *meum est*, quod apud comicos fere pro: *soleo, officii mei est*.

Ad eam rem usu'st hominem astutum , doctum ,
 scitum , et callidum ,
 Qui imperata effecta reddat , non qui vigilans
 dormiat.

CA. Cedo mihi , quid es factururus ? PS. Tempori
 ego faxo scies ;

Nolo bis iterare : sat sic longae fiunt fabulae.

155. Optimum atque aequissimum oras. PS. Prope-
 ra , adduc hominem cito.

Pauci ex multis sunt amici , homini qui certi sient.

CA. Ego scio istuc. PS. Ergo utrimque tibi nunc
 delectum para :

Ex multis exquire illis unum , qui certus siet.

CA. Jam hic faxo aderit. PS. Potin' ut abeas ?
 tibi moram dictis creas.

ACTUS PRIMI SCENA QUARTA.

PSEUDOLUS.

Postquam illic hinc abiit, tu astas solus, Pseudole:
 Quid nunc acturus, postquam herili filio
 Largitus dictis dapsilis? ubi sunt ea?

151. *usui es.* 152. *q. imperat haec facta r.* 155. *adhuc.*
 157. *dilectum.* 159. *tibi morem geram.* 1. *Pseudolus.*
 2. *heri filio.*

Vs. 159. *potin' ut abeas*: alii libri dant: *habeas*,
 quod haud scio an vulgatae sit anteponendum.

Vs. 3. *largitus dictis dapsilis*. *Largiri aliqua re*
 haud infrequens apud Plautum: *eff. intt. a. h. l.*
Dapsilus, in quibusdam Mss. editur etiam Aul. 2. 1. 45,

- Quoi neque parata gutta certi consilii ,
 5. Neque adeo argenti : neque nunc quid faciam scio ;
 Neque exordiri primum , unde occipias , habes ,
 Neque ad detexundam telam certos terminos .
 Sed quas? poëta tabulas cum cepit sibi ,
 Quaerit quod nusquam est gentium , reperit tamen ,
 10. Facit illud verisimile , quod mendacium est :
 Nunc ego poëta fiam : viginti minae ,
 Quae nusquam nunc sunt gentium , inveniam ta-
 men.

Atque ego huic jam pridem me daturum dixeram :
 At volui injicere tragulam in nostrum senem :
 15. Verum is , nescio quo pacto , praesensit prius .

6. *habeas*. 7. *detexendum*. 8. *tabulas conceptas s.*

ubi vide Pareus in Anal. Alii minus recte , ut videtur ,
 distinguunt : *postquam herili filio*

Largitus , dictis dapsilis?

Vs. 6. *exordiri* , verbum proprium arti texendi : off.
 Gron.L.P. a. h. l. *Exorsa tela* passive habes Bacch. 2, 3, 116.

Vs. 13. *atque* interdum i. q. *ita ut , sicuti* : Bacch.
 3. 6. 20. — *jam pridem dixeram* , etiam antequam
 resciverat , Phoenicium venditam esse , atque abduc-
 tum iri.

Vs. 14. *at* : adversativa hac particula Pseudolus in
 arguenda negligentia sua se ipse interpellat , ut ex-
 cusationem proferat : idem est , ac si rogasset : nonne
 autem in senem injicere tragulam volui ? Verum ille
 praesensit. — *injacere tragulam*. Quid sit *tragula* ,
 quid *tragulam injicere* , copiose docet Gronov. Lectt.
 Plaut. p. 105.

Sed comprimenda est mihi vox atque oratio :
 Herum eccum video huc una Simonem simul
 Cum suo vicino Caliphone incedere.
 Ex hoc sepulchro vetere viginti minas
 20. Effodiam ego hodie , quas dem herili filio.
 Nunc huc concedam , ut horum sermonem legam.

16. *vos mihi.* 17. *Sim. u. s.*

Vs. 17. Pseudolus duos tantum incedentes videt, herum Simonem et vicinum: auctoritate igitur Cd. Acad. et ed. Steph. legendum: *Simonem, una simul* etc., ita postulante quoque metro.

Vs. 19. *ex hoc sepulchro minas effodiam.* Irridens senem, sepulcrum vocat, ex quo minas eruat. Sine dubio respicit morem poeta rerum pretiosarum in sepulchra condendarum, ex quo illustrandum forte etiam, quod legimus apud Ulpian. L. 3. § 8. de sep. viol.

Vs. 21. *sermonem legam:* i. e. *furabor, clam exaudiam.* Quodcumque legimus, nobis sumimus, nostrum facimus; hinc fortasse furtim nostrum facere, furari. Hor. Sat. I, 3, 117:

Et qui nocturnus divam sacra legerit.

Auct. ad Herenn. II, 30, 49: *majus esse maleficium stuprare ingenuam, quam sacrum legere.* Hinc *sacrilagus.* Mil. 4, 2, 98 *sermonem sublegam,* i. q. Most. 5. 1. 15: *gustare ego ejus sermonem volo:* cf. vs. 25 eorum fragm., quae citantur ex fabulis Plauti amissis, quarum ne nomina quidem nobis relicta sunt:

Hinc ex occulto sermonem ejus sublegam.

Vid. Serv. ad Virg. Ecl. IX. 21.

ACTUS PRIMI SCENA QUINTA.

SIMO, CALIPHO, PSEUDOLUS.

Si de damnosis aut de amatoribus
 Dictator fiat nunc Athenis Atticis,
 Nemo antecedit filio, credo, meo:
 Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus;

5. Eum velle amicam liberare, et quaerere
 Argentum ad eam rem, hoc alii mihi renunciant,
 Atque id jam pridem sensi, et subolet mihi.

1. a. vide a. 4. p. v. solvit sermonem cum o.

Vs. 1. *damnosis*. Editt. quaedam veteres post *dam-*
nois intexunt *natis*, quod, ut sententiae consulit,
 ita versui molestum est, qui, quamvis expulso *natis*,
 non optime se habet, sed hiatus obijcit, cui mede-
 tur Bothius iterato *si* ante alterum *de*: viri doct.
 opinioni vehementer favet, quod Cd. Acad. exhibet
vide. — *Damnosi sunt prodigi, profusi*, ut notum.

Vs. 4. *sermo est omnibus*, dicitur de eo, qui om-
 nibus in ore est: Juven. Sat. X, 167.

Ut pueris placeas, et declamatio fias.

pro eo, de quo habetur declamatio a pueris in scho-
 lis Rhetorum. Sic *fabula fio* apud Horat. et Tibull.;
 Terent. locus, Hec. 4. 3. 14. minus recte his adjungi-
 tur. In aliis libris male legitur: *sermone est o*.

Vs. 7. Inter versum 7 et 8 Majus in codice suo in-
 venit ineditum:

Sed dissimulabam. Ps. Jam illi notus filius
 Vocabulum *notus* de suo addidit.

ps. Occisa est haec res, haeret hoc negotium :
Quo in commeatum volui argentarium

10. Proficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.

Praesensit: nihil est praedae praedatoribus.

ca. Homines qui gestant, quique auscultant crimina,

Si meo arbitrato liceat, omnes pendeant,

Gestores linguis, auditores auribus.

15. Nam istaec quae tibi renunciatur, filium

Te velle amantem argento circumducere,

Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia.

Sed si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxume,

Quid mirum fecit? quid novum? adolescens homo

20. Si amat, si amicam liberat? **ps.** Lepidum senem!

si. Vetus nolo faciat. **ca.** At enim nequicquam nevis:

10. *oppido opposta obstacula.* **15.** *ista.* **18.** *abest mos.*

21. *verum n. f.*

Vs. 18. *ut nunc mos est*, etc. ordo verborum confusior: sic redigenda: sed si vera ea sunt maxume, quid mirum fecit, ut nunc mos est, et saecula? quid novum? etc. Optime edit. Steph., favente Cd. Acad.

Sed ea si vera sunt, ut nunc est maxume,

Vs. 21. *vetus nolo faciat.* Miror, Gronovium interpretationem Acidalii improbasse, quae mihi quidem vel inprimis Plautina videtur: Calipho dixerat: quid novum facit Calidorus? vetus est consuetudo, adolescentes amare et scortari. Pater vero non vult, vetus et antiquum hoc filius faciat suus.

Vel tu ne faceres tale in adolescentia.

Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum

Esse probiorem, quam ipse fuerit, postulet:

25. Nam tu quod damni, et quod fecisti flagitii,

Vs. 22. *vel tu ne faceres*: constructio insolita nemini interpretum scrupulum injecisse videtur: in promptu sane est, exponere: vel nonne tu faceres tale in adolescentia: non ista tamen quadrant ad illa, quae sequuntur, sed inepta hic sunt: contextus enim orationis dubitare minime sinit, non modo quin faceret Simo, sed etiam quin fecerit: cf. vs. 25. Sic forte vertere licet versum: frustra aliquid vetas, quod proprium est omni adolescentiae. Frustra, inquam, et injurium est: vel, si vere et jure cum reprehendere velles, tu ipse in adolescentia tale quid facere non debuisses. *Faceres*, pro *facere debuisses*, ut apud Virg. Aen. VIII. 643:

At tu dictis, Albane, maneres.

Cic. ad. Div. II. 16 init. *haberent pro habere deberent.*

Vs. 25. *quod damni et quod fecisti flagitii*; verbum *fecisti* cum *flagitii* tantum conjungendum est, non cum *damni*; nam *damnum facere* est i. q. nos vulgo: *damnum accipere, ferre, pati*. Vid. Burm. ad Anth. Lat. Tom. I. p. 553. Eodem modo dicimus *facere detrimentum, jacturam*: et dixerunt antiquitus *contumeliam facere*, pro *pati*: Cic. Phil. III. 9. Multus de hoc loquendi genere est Gron. Obs. III. 8. Sic saepius veteres unum verbum duobus substantivis jungunt, quorum alterutri tamen minus convenit: imo vel verbum contrariae significationis interdum abest.

Popula viritim potuit dispertirier.

Id ne tu miraris, si patrisat filius?

sq. & Zsü, quam pauci estis homines commodi!

26. *viritim*. 27. *patrisat*. 28. *acer* pro & Zsü.

Inter alios multos cf. Burm. ad Phaed. IV. 17. 31.

Non veto dimitti, verum cruciari fame.

scil. *jubeo*: et Gron. Obs. IV. 2. Plautus *damnum* et *flagitium* copulare amat; vide Merc. 2, 1, 13, ubi *facere recte* pro *pati*: ejusdem fab. 4, 4, 44, alibi. Cic. in Verr. Lib. I c. 12 eadem notione jungit *damna*, et *dedecora*; ubi *damnum* de jactura rei familiaris usurpari, ipse locus docet, et ulterius Graevius illustrat. Saepissime tamen *flagitium* apud Comicos est pro *efflagitatione*, *convicio*, *adpellatione elamosa*, praesertim creditorum (*flagitatorum*, Most. 3. 2. 81; Cas. Prol. 24), suum improbe ac clare repentium; cf. huj. fab. 1. 5. 143; 4. 7. 46; Menaechn. Prol. 46, et alibi saepius. In Menaechn. loco nihil opus est de praeconibus cogitare, quoniam vel hae fabulae abunde nos docent, injuriosis his conviciis, in viis publice factis, nihil frequentius fuisse: vide Festum i, v. *occantare*. De Etymologia vocis *flagitium* adi Donat. ad Ter. Eun. 2. 3. 90.

Vs. 26. *populo viritim dispertirier*: commodissime hoc illustrare possunt Aul. 1. 2. 29 sq. et 2. 2. 2 sq: Pseud. Asc. ad Act. I in Verr. § 22, et Ern. cl. Cic. i. v. *divisor*. Unde mihi tuto conicere videor, hoc versu non respicere viscerationes poëtam, sed candidatorum largitiones ministerio divisorum.

Vs. 28. *commodi*, comes, faciles, jucundi in con-

Ehem, illuc est patrem esse, ut aequum est, filio!

30. Quis hic loquitur? meus hic est quidem servus

Pseudolus.

Hic mihi corrumpit filium, scelerum caput:

Hic dux, hio ille est paedagogus: hunc ego

Cupio exeruciari. CA. Jam istaec insipientia est,

29. illum esse patrem esset, ut equus filio. 30. sed q. h. l.

33. abest est.

victu, qui norunt se accommodare aliis, opponuntur morosis et difficilibus. Sic etiam recte explicatur Ter. And 5, 2, 3, ubi Donat. in alia omnia discedit. —

Vs. 30. *meus hic est quidem servus*: eadem hic videtur esse vis verbi *quidem*, atque in notissima formula: *ista quidem vis est, vis haec quidem est*, quae est eorum, qui valde urgentur et premuntur. Sic exclamabat Caesar, pugionibus se petitem videns: cf. Ruhn. ad Suet. Caes. c. 82. Hoc loco Simo pressus servi praesentia, quae sibi tam odiosa et inopinata accidebat, clamat: *meus hic est quidem servus*. —

Vs. 31. *caput scelerum*: cf. huj. fab. 4. 5. 3, et Bacch. 4. 7. 31: *scelerum* his locis non substantive, sed adjective usurpatur: monet enim Serv. ad Virg. Aen. IX. 486 antiquitus dictum fuisse *scelerus*, *a, um*, quod vel sine hujus testimonio videmus huj. fab. 3. 2. 28: *teritur sinapis scelera*, quod non attendentes interpretes alii aliter refinxerunt.

Vs. 32. *hio ille*: formula, qua irati, expostulantes, item admirantes utuntur. Exempla vide apud Ruhn. ad And. 1, 1, 98. Male igitur Bothius mavult *illi*.

- Sic iram in promptu gerere : quanto satius est ,
 35. Adire blandis verbis , atque exquirere ,
 Sint illa , necne sint , quae tibi renunciant.
 Bonus animus in mala re dimidium est mali.
 si. Tibi auscultabo. rs. Itur ad te , Pseudole :
 Orationem tibi para advorsum senem.
 40. Herum saluto primum , ut aequom est : postea
 Si quid supersit , vicinos impertio.
 si. Salve. Quid agitur ? rs. Statur hic ad hunc
 modum.
 si. Statum vide hominis , Callipho , quam basi-
 licum !
 ca. Bene confidenterque astitisse intellego.
 45. rs. Decet innocentem , qui sit , atque innoxius ,

34. et i. in p. gereres. 40. a. e. plus ea. 41. superfit.
 45. innocens.

Vs. 38. *itur ad te* : Capt. 3, 4, 2. *eunt ad te hostes*.

Vs. 41. *supersit* : Anteponendum censeo , quod Cd. Acad. et multi alii dant , *superfit* , Plauto usitatius , quamvis , ubi tantopere titubant Mss. , quae vera sit lectio , vix dici queat.

Vs. 44. *confidenter* , i. e. *audacter* , *graviter* , in bonam partem : plerumque in malam partem pro *temere* , *impudenter* : Cic. Tusc. III, 7, 14. *Confidens mala consuetudine loquendi in vitio ponitur* : ubi vide Wolfium in Prael. Sic *proterve* in bonam partem accipitur eadem notione , Amph. 2. 2. 207.

Vs. 45. *decet innocentem , qui sit* : ἀνακαλυσία. *Innocens* est , qui non nocet ; *innoxius* qui non novit nocere : cf. Serv. ad Aen. X. 302. Idem recurrit iis-

Servom superbum esse apud herum potissimum.

CA. Sunt quae te volumus percontari, quae quasi
Per nebulam nosmet scimus atque audivimus.

SI. Conficiet jam te hic verbis: ut tu censeas
50. Non Pseudolum, sed Socratem tecum loqui.

PS. Ita est: jampridem tu me spernis, sentio;
Parvam esse apud te mihi fidem ipse intellego:
Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonae.

SI. Fac sic vacivas, Pseudole, aedis aurium,
55. Mea ut migrare dicta possint quo volo.

PS. Age, loquere quid vis, tametsi tibi succenseo.

SI. Mihin' domino servos tu succenses? PS. Jam
tibi

Mirum id videtur? SI. Hercle qui, ut tu praedicas,

46. e. atque hero p. 58. h. quin.

dem fere verbis Capt. 3, 5. 7. In quibusdam vett.
editt. perditis numeris est:

Decet equidem, innocens qui sit atque innoxius.

Vs. 48. *per nebulam scimus*, i. e. non satis certo.
Tractum a sensu oculorum ad mentis aciem. Quae-
cumque enim per nebulam videmus, incertiora sunt,
nec distincto discernere possumus. cf. Cic. de Fin. V.
15 extr. *In infirma aetate, imbecillaque mente vis
naturae quasi per caliginem cernitur.* Cic. Phil. XII,
2, 3. De *praestringere* vel *perstringere*, quod ibi-
dem dubie legitur, cf. Ruhnk. ad Suet. Aug. 29. Ut
Plantus hoc loco, et Capt. 5, 4, 26: *per nebulam
scire et audire*, ita Cic. ad Att. XIII. 48 init. dixit
in strepitu exaudisse.

Vs. 58. *hercle qui*. Sic fere omnes Mss., ut anaco-

Cavendum est mihi abs te irato: atque alio tu modo

60. Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.

ca. Quid censes? edepol merito esse iratum arbitror,

Cum apud te parum stet fides. si. Jam sic sino,

61. Ps. Quid censes? Sim. edepol etc. 62. parum est fidei.

Iuthon sit, abundante qui, sicut Bacch. 2. 3. 49. *Hercle quis* vero, ut auctoritate Cd. Acad. nititur et vet. quarundam editt., ita Plauto est familiarissimum: Menaechm. 5. 9. 33; Merc. 2. 3. 77. alibi.

Vs. 60. *verberare*: ego soleo te flagris verberare, tu vis dolis argento me emungere: sic apud Ter. Phorm. 2, 2, 13 *deverberasse usque ad necem*, est per fraudem et calumniam bonis evertisse. Eadem ratione *tangere, percutere, ferire, jugulare, interimere, conficere, laesare* et similia, non mortem, sed grave aliquod damnum indicant. off. intt. ad Prop. IV, 5, 44. Ruhn. ad Ter. locum.

Vs. 61. *quid censes?* Locus hic non est animadversioni virorum doct. ad Curc. 1. 1. 59. Admoto huc *quid credis?* ex Capt. 1. 2. 53., utrumque existimo esse illorum, qui comiter alium erroris arguere volunt, significantes, aliud sibi persuasum esse. Nos diceremus: *siccine putas?* Quod si verum est, Cd. Acad. secutus, haec vocabula Pseudolo tribuere malim.

Vs. 62. *cum apud te parum stet fides*. Quod Gruter. numeris dandum esse censet, *stet parum* in Steph. edit. sic legitur. *Parum fides* pro *fidei* minime insolitum est: off. Bacch. 3. 6. 41; Epid. 2. 2. 112;

Iratus sit: ege ne quid noceat, caverò.

Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo? *rs.* Si quid
vis, roga:

65. Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.

si. Advorte ergo animum; et fac sis promissi
memor:

Quid ais? ecquam scis filium tibicinam

Meum amare? *rs.* Negare meum est. *si.* Libe-
rare quam velit?

65. *si quid scibo.* 66. *abest et.*

Ter. Eun. 1. 2. 117; Cic. ad Att. XII. 50. vide Gu-
lielm. Quaest. in Bacch. c. 3. Opportune laudant
intt. Virg. Aen. IV. 539.

Vs. 64. *sed quid ais?* formula, qua utitur Plautus,
quando aliud quid, quam quod ante dixerant, erant
dicturi: cf. hujus sc. vs. 67; Amph. 2, 1, 73; Me-
naechm. 1, 2, 52. Plura vide apud Both. ad Merc. 481.

Vs. 65. *Delphis tibi etc.*: cf. Gron. L. P. p. 257.

Vs. 68. In his librorum Mss. tenebris non potuerunt
non errare et titubare interpretes. Sed quae Came-
rarius ex libris suis collegit, et in nostris editioni-
bus exarata circumferuntur, stare non possunt, quip-
pe parum congrua cum interrogationibus subsequen-
tibus Simonis, et cum iis, quae ipse Pseudolus pos-
tea respondet: negando hic locus esse nequit. Ad
unum omnes assentiuntur interpretes, et manifesto
indican libri nonnulli Mss., *negare meum* ex Graeco
fonte fluxisse. Nec tamen haec Graecae expressisse vi-
detur Pseudolus, ut oracula imitaretur, nam et an-
te (vs. 28) jam Graeca interposuerat, et infra (2. 4.
22) sermoni suo immiscet: sed quia poëta servum fin-

ps. καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο nego. si. Ecquas viginti minas

70. Per sycphantiam atque per doctos dolos

Paritas, ut auferas a me? ps. Abs te ego auferam?

si. Ita: quas meo gnato des, qui amicam liberet.

ps. Fateri δεῖ καὶ τοῦτο ναὶ, καὶ τοῦτο ναὶ.

ca. Fatetur. si. Dixin', Callipho, dudum tibi?

xit in omnes partes paratum, callidum, doctus etiam Graece est: quam ob causam et cum Socrate eum comparat, et philosophantem inducit. Solus igitur Pseudolus Graece loquitur. — Vulgata propterea quidem etiam minus ferenda videtur, quod, optime monente Gronovio, tot supra infraque nexis senariis hos duos versus longiores interjecisse Plautum vix credibile est. Ex corrupta librorum scriptura vera forte elici potest, versusque suis numeris restitui:

Meum amare? Ps. ναὶ γάρ. Sim. *Liberare quam velit?*

Ps. καὶ τοῦτο ναὶ γάρ. Sim. *ecquas etc.*

καὶ γάρ est librorum *naegar*, unde manavit *negare*: usurpavit Pseudolus in affirmatione, ut Plato saepe ἔστι γὰρ οὕτω: γάρ in affirmando frequentissimum est, ut in οὐ μὲν γάρ, τί γάρ, et similibus. Eadem fere de hoc loco est sententia Bothii. Vs. 73. edit. Steph. haec:

Fatere. πύσσατο, ἵνα καὶ αὐτὸς ἴσωςαίμην.

At vetat Hippocrates desperatis facere medicinam.

Vs. 74. *Fatetur* cum Bothio Simoni dandum existimo, nec Caliphoni. — *dudum*: sicut *procul* saepius de spatio breviori, ita et *dudum* de tempore non longe praeterito dicitur; non tantum apud comicos saepissime, sed etiam apud alios scriptores.

75. CA. Memini. SI. Cur haec, ubi tu rescivisti illico,
 Celata me sunt? cur non rescivi? PS. Eloquar:
 Quia nolebam ex me morem praegigni malum,
 Herum ut servos suum criminaret apud herum.
 SI. Juberet hunc praecipitem in pistrinum trahi.

80. CA. Nunquid peccatum est Simo? SI. Immo ma-
 xume.

PS. Desiste: recte ego rem meam sapio, Callipho,
 Peccata mea sunt. Animum advorte nunc jam,
 Quapropter te expertem amoris nati habuerim:
 Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.
 85. SI. Non a me scibas pistrinum in mundo tibi,
 Cum ea mussitabas? PS. Scibam. SI. Cur non
 dictum est mihi?

75. tu ubi. 78. abest suum. 79. luberes.

Vs. 77. *Praegigni*: ἀπαξ λεγόμενον, alii *progigni*: utrum
 scripserit Plautus, per notarum compendia, quibus
 librarii in his praepositionibus fere usi sunt, non
 facile dijudicari posse existimo: cf. 1. 2. 49. huj.
 fab. *Progigno* legitur etiam Truc. 4, 1, 1.

Vs. 84. *pistrinum in mundo scibam mihi*. Vide Gron.
 L. P. p. 34. Quare hunc versum excludendum cen-
 seat Osann, Anal. Crit. p. 202, non video. Mini-
 me ineptus est: imo nisi adesset, acerrime desiderare-
 mus. Charis. cum male citat, ut fere solent Grammatici.

Vs. 86. *mussitabas*: i. e. tacebas; Cas. 3, 5, 33, *la-
 tentes metu mussitant*; Ter. Adelph. 2, 1, 53:

Accipienda et mussitanda injuria adolescentium'st.
 vide Fest. et Nonium i. v. *mussare*. *Mussitare*, *mus-
 sare* et *muttire* proprie sunt: ne mu-quidem dicere.

ps. Quia illud malum aderat, istuc aberat longius:
 Illud erat praesens, huic erant dieculae.

si. Quid nunc agetis? nam hinc quidem a me non
 potest

90. Argentum auferri, qui praesertim senserim:
 Ne quisquam credat nummum, jam edicam om-
 nibus.

ps. Nunquam edepol quoiquam supplicabo, dum
 quidem

Tu vives: tu mihi hercle argentum dabis:
 Abs te equidem sumam. **si.** Tu a me sumes?
ps. Strenue.

95. Excludito mihi hercle oculum, si dederō. **ps.**
 Dabis.

Jam dico, ut a me caveas. **ca.** Certe edepol scio,
 Si abstuleris, mirum et magnum facinus feceris.

ps. Faciam. **si.** Si non abstuleris? **ps.** Virgis
 caedito:

Sed quid, si abstulero? **si.** Do Jovem testem tibi,
100. Te aetatem impune habiturum. **ps.** Facito ut me-
 mineris.

87. q. aliud m. a. **95. Ps. si dabis?** **97. feceris facinus.**

Vs. 88. dieculae: Donat. ad And. 4, 2, 27, in-
 terpretatur *moram*. Alibi, et praecipue apud ICtos,
 opponuntur fere *praesens* et *in diem*.

Vs. 95. excludito oculum: mavult Lamb. *exsculpi*;
 perperam: cf. Ter. Phorm. 5, 7, 96.

Vs. 100. aetatem, scil. *per*. Sic frequenter pro
semper, *perpetuo*, nonnumquam pro *diu*: cf. Duk. ad
 Flor. 3. 13 extr. Cave jungas: *te habiturum aetatem*

si. Egon' ut cavere nequeam quoi praedicatur ?

rs. Praedico, ut caveas : dico, inquam, ut caveas : cave.

Hem, istis mihi tu hodie manibus argentum dabis.

ca. Edepol mortalem graphicum, si servat fidem!

105. rs. Servitum tibi me abducito, ni fecero.

si. Beneatque amice dicis: nam nunc jam meus es.

105. abest me.

tuam : parum hoc Latine : melius sic : *te impune habiturum* (scil. *facinus tuum*) *aetatem* : i. e. facinus hoc tuum semper impunitum futurum. Eodem modo *inultum auferre*, Ter. And. 3, 5, 4 : et simpliciter *auferre*, Adelph. 3, 4, 8 : cff. Eun. 5, 2, 13, et 5, 7, 18.

Vs. 101. *egon' ut cavere nequeam* : ut hoc loco et innumeris aliis eodem modo, supplendum, atque in notissima formula *satin' ut* : cf. Both. ad Amph. 474, et quae dicta sunt infra ad 4. 6. 40.

Vs. 102. Sic distinguendam puto alteram partem hujus versus : *dico, inquam, ut caveas cave*. Nam in vulgata *cave* inepte atque frigide adjicitur : itaque construas : *cave ut caveas*, de quo vide Periz. ad Sanct. Min. IV. 15. p. 985. Forte transpositis vocabulis legendum :

Dico ut caveas : praedico, inquam, ut caveas cave. De praedicere pro hortari, monere, vide Gron. ad Liv. II. 10.

Vs. 106. *bene atque amice dicis*, est gratias agentis, ut *male dicis* est indignantis et querentis. Bene se habet hic versus, ut in editt. et Cd. Acad. legitur. *Meus es* pro : *meum mancipium es*, sexcenties : cete-

rs. Vin' etiam dicam, quod vos magis miremini?

ca. Studeo hercle audire, nam ted ausculto libens.

si. Agedum, nam satis libenter te ausculto loqui.

110. rs. Priusquam istam pugnam pugnabo, ego etiam prius

Dabo aliam pugnam claram et commemorabilem.

si. Quam pugnam? rs. Hem, ab hoc lenone vicino tuo

Per sycophantiam atque per doctos dolos

Tibicinam illam, tuus quam gnatus deperit,

115. Eam circumducam lepide lenonem. si. Quid est?

rs. Effectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.

si. Siquidem istaec opera, ut praedicas, perfectis,

Virtute regi Agathocli antecesseris.

Sed si non faxis, nunquid caussae est, illico

120. Quin te in pistrinum condam? rs. Non unum quidem

115. *lepidule*. Si. *mirum q. e.* 117. *ista haec*. 119. *causa est*.

ri fero Mss. *nam nunc nam meust*. Parum absum, ut credam, Plautum scripsisse: *nam nunc non meus es*.

Vs. 115. Recte ed. Steph: *lepidule*. SI. *Mirum quidem est*. Quo vergit quoque Cd. Acad.

Vs. 118. *Agathocli*. Recte monet Windischmann in disp. de Didascaliis Plaut. *Rhein. Mus. für Phil.* p. 120, regem Agathoclem, ut et Philippum apud novae comoediae poëtas paene in proverbium abiisse: vide exempla laudata.

Diem modo , verum hercle in omnis , quantum
 est : sed si effecero ,
 Dabin' mihi argentum quod dem lenoni illico
 Tua voluntate ? CA. Jus bonum orat Pseudolus :
 Dabo , inque. SI. At enim scin' quid mihi in
 mentem venit ?

125. Quid si hinc inter se consenserunt , Callipho ,
 Aut de compacto faciunt consutis dolis ,
 Qui me argento circumvortant ? PS. Quis me
 audacior
 Sit , si istuc facinus audeam facere ? immo sic ,
 Simo ,
 Si sumus compecti , sive consilium unquam in-
 ivimus

121. *quantum potest.* 128. *f. a. dicere.*

Vs. 121. Hic versus ne inter ceteros promineret,
 alii alia commentu sunt: unice verum praebet edit.
 Steph.

Diem modo, verum in omnes hercle, quantum potest.
Sed here, si itidem ego, quod jam dixi, effecero,
Dabin' mihi etc.

Quo ducere videtur quoque Cd. Acad. Attamen ne
 hoc quidem per metrum stare potest, sed praeunte
 vulgata scribendum: *verum hercle in omnes.*

Vs. 129. Hunc et sqq. edit. Steph. sic dispescit:

Quis me audacior,
Si istuc facinus audeam? imo sic Simo, si sumus
Conspecti, seu consilium unquam intus de isthac re,
Aut si de ea re unquam inter nos convenimus, etc.
 Numeris sane paulo facilioribus quam in vulgata.

130. De istac re , aut si de ea re unquam inter nos
convenimus ,

Quasi in libro cum scribuntur calamo literae ,
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.

si. Indice ludos nunc jam , quando lubet.

ps. Da in hunc diem operam , Callipho , quaeso
mihi ,

135. Ne quo te ad aliud occupes negotium.

ca. Quin rus uti irem , jam heri constitueram.

ps. At nunc disturba , quas statuisti machinas.

ca. Nunc non abire certum est istac gratia:
Lubido est ludos tuos spectare , Pseudole.

140. Et si hunc videbo non dare argentum tibi ,
Quod dixit , potius quam id non fiat , ego dabo.

si. Non demutabo. ps. Namque edepol , si non
dabis ,

Clamore magno et multum flagitabere.

Agite , amolimini hinc vos intro nunc jam ,

145. Ac meis vicissim date locum fallaciis.

131. *literae calamo.* 142. Call. pergit: *non demutabo.*

144. *amovemini.*

Vs. 133. *ludos*: ambiguum; nam cum de circensibus aliisve loqui videtur Simo, quos indici mos erat, revera significat fallacias, quas se editurum jactaverat Pseudolus. *Ludi*, simpliciter sic dicti, apud posterioris aevi scriptores semper intelliguntur *scenici*, tragoediae, comoediae, mimi etc.: cf. Ern. ad Suet. Caes. 39. Cic. ad Div. X. 32.

Vs. 145. *vicissim*: i. e. *contra*; sensus est: ego pro-

si. Fiat, geratur mos tibi. ps. Sed te volo
Domi usque adesse. si. Quin tibi hanc operam
dico.

ca. At ego ad forum ibo: jam hic adero. si. Ac-
tutum redi.

ps. Suspicio est mihi nunc vos suspicariet,
150. Me iccirco haec tanta facinora promittere,
Qui vos oblectem, hanc fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram.
Non demutabo, atque etiam certum, quod sciam;
Quo sim facturus pacto, nihil etiam scio,
155. Nisi quia futurum est. Nam qui in scenam pro-
venit,
Novo modo novom aliquid inventum afferre ad-
deceat.

misi, me duplex hoc facinus editurum: vos autem con-
tra nunc locum date fallaciis.

Vs. 156. *novo modo*: perperam vulgo distinguitur
post haec verba. Promisi, inquit Pseudolus, vobis,
o spectatores, magnum aliquod facinus. Quomodo
efficiam, nondum scio: sed efficiam, hoc scio, et ea
ratione, qualis in nulla adhuc fabula spectata fuit:
nam qui in scenam provenit, et novam fabulam agit,
eum decet aliquid novi et novo modo afferre. Itaque
solitos ego dolos, quibus heri et lenones vulgo cir-
cumveniuntur, non struam; omnia erunt nova: in
omnibus fere fabulis est servus aliquis fallax (quod
Ovid. jam de Menandro dicit, Am. I. 15. 17.): hoc
igitur est vetustum: servus ita fallax, ut ego, hoc
novum erit, et novo modo geretur. Verba *novo mo-*

Si id facere nequeat , det locum illi qui queat.
 Concedere aliquantisper hinc mihi intro libet ,
 Dum concenturio in corde sycophantias.
 160. Tibicen vos interea hic delectaverit.

do quamvis non multum ponderis addunt sententiae, tamen sic pleonastice loqui amat Plautus; exempla vide apud Pareum, Lex. Plaut. Mant. in Parallelis.—
Provenire licet minus usitatum sit de histrionibus et oratoribus, in rostra adscendentibus, quam *prodire* et *procedere*, Naevius tamen apud Cic. de Senect. 6 eodem usus est :

Proveniebant oratores novi, stulti adolescentuli.

Graeci *προεῖναι*, *παρῖναι* (unde *οἱ παρῖνται* apud Demosth. idem quod *oratores*), *παρέχονται*, *ἀναβαίνειν ἐς τὸ πλῆθος*, alia.

Vs. 159. *concenturio*, est *colligo*: Trin. 4, 2. 160.

Nam epistola illa mihi concenturiat metum

In corde.

A re militari desumptum. Centuriare enim est, milites in suas classes deferre. Curc. 4, 4, 29.

Miles pulchre centuriatus est expuncto in manipulo.
 pro: ex centuria expunctus. Minus recte igitur ad locum Trinum. interpretes deducunt a centuriis, quae ad suffragia conveniunt: nam *centuriare* vix dicitur pro *centuriatim colligere*, nisi in participio, v. c. *comitia centuriata*.

ACTUS SECUNDI SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS.

Pro Juppiter , ut mihi quicquid ago lepide om-
nia prospereque eveniunt !

Neque quod dubitem, neque quod timeam, meo in
pectore conditum est consilium.

Nam ea stultitia est, facinus magna timido cor-
di credere : nam omnes

Res perinde sunt , ut agas , ut eas magnifacias ;
nam ego in meo

5. Pectore prius ita paravi copias , duplicis triplicis
dolos ,

4. *magnificus.*

Vs. 4. *res perinde sunt*, etc. sensus est : omnes res,
i. e. rerum eventus ita sunt, prouti eas strenue vel
somniales agis, majoris vel minoris ducis. Nota
perinde ut, conjunctivo junctum, secus atque solet
Cicero: de Off. III. 33. *Habes a patre munus, Mar-
ce fili, mea quidem sententia magnum; sed perinde
erit, ut acceperis*: cf. Brut. c. 50 Tusc. Quaest. I. 39.

Vs. 5. *copias, duplicis triplicis dolos. Montes, ma-
ximi acervi*, huj. fab. 1. 2. 55, nisi ineptissimum
esset, hoc versu haud temere induci se pateretur
quis, ut germanum crederet. In utroque nimirum
poëta per asyndeton corrigit se, atque sententiam ex-
plicat: cf. huj. fab. 1. 1. 57. —

Perfidias : ut , ubicumque cum hostibus congregiar , malorum meorum
 Fretus virtute dicam , mea industria et malitia ,
 fraudulentia :
 Facile ut vincam , facile ut spoliem meos perduelles meis perfidiis.
 Nunc inimicum ego hunc communem, meum atque
 vostrum omnium ,
 10. Ballionem exballistabo lepide ; date operam modo. Hoc ego oppidum

Vs. 6. *malorum meorum* ; usitatissima in his fabulis est phrasis : *virtute Deum et majorum meorum factum est hoc vel illud* : vide Aul. 2. 1. 44 ; Trin. 2. 2. 65 ; Capt. 2. 2. 74 ; Pers. 3. 1. 62 ; Cas. 2. 6. 66 :

Pietate factum est mea , atque majorum meum.

Verissimam igitur Douzæ de hoc loco opinionem puto. Edit. Steph. vs. 2. sq. interpretis vicem explet :

Veniunt ! neque quicquam est , quod dubitem , neque quod timeam aggredi :

Ita meo conditum nunc est in pectore consilium.

Sicuti et vs. 7. sqq.

*perfidias , ut ubique cum hostibus
 Congrediar , malorum meum fretus virtute : ne mei
 Dicam industria , et malitia fraudulentia : ut facile
 vincam , etc.*

Vs. 10. *exballistabo lepide* : i. e. ballista expugnabo : amat hanc metaphoram Plautus : vide Poen. 1. 1. 73.

Quoi jam infortunii intenta ballista est probe.

et Bacch. 4. 4. 58. Fictum esse hoc verbum ex nomine lenonis , non est , quod moneam.

Admoenire, ut hoc die capiatur, volo : atque ad
hoc meas legiones

Adducam. Si hoc expugno, facilem ego hanc rem
meis civibus faciam.

Post ad oppidum hoc vetus continuo mecum exer-
citum protinus obducam :

Inde me, et simul participes omnes meos praeda
onerabo, atque opplebo :

Vs. 11. *ad hoc* : sic recte Cd. Acad., et quaedam
editt. vet. Plurimi Mss. tamen *ut hoc*, quod male
tuetur Pareus : ineptum enim videtur : *oppidum ad-
moenire (obsidere) volo, ut huc meas legiones adducam.*

Vs. 12. *facilem hanc rem faciam* : i. e. gratam fa-
ciam, ex animi sententia. Epid. 2. 2. 59.

Quam facile et quam fortunate evenit illi.

vid. Graev. ad Cic. ad Div. III. 12. Kortte ad Cic.
ad Div. VI. 5. 2. et II. 16, 7. *Facile vivere* apud
Plant. et Terent. est : ex animi sententia vivere, sine
molestiis cum sumtuum tolerandorum, tum aliarum
rerum. Eodem modo, eademque fere notione poeta
huj. fab. 4. 1. 18 dixit : *explicatam tibi rem dabo.*
Frustra igitur emendare conati sunt vv. dd.

Vs. 13. *obducam : obducere aliquem* est adducere
aliquem, qui alteri adversetur : off. Gron. L. P. p. 238.
Similiter *obsidere* proprie non est *circumsidere*, ut vul-
go interpretantur ; sed *sedere contra* : *obvallare* non
circumvallare, sed *vallum exstruere contra urbem* :
off. Gron. et Ruhnk. ad Ter. Adelph. 4. 6. 6. (contra
Festum, i. v. ob.) Hic tamen minus recte Poen. Prol.
23 *obsidere* pro simplici *sedere* esse affirmat.

15. Metum et fugam partuallibus meis *dejiciam*, me
 essent sciant natum,
 Quo sum genere gnatus; magna me facinora decet
 efficere,
 Quae post mihi clara et diu clucant. Sed hunc
 quem video, quis hic est,
 Qui oculis meis obviam ignorabilis objicitur? li-
 bet scire,
 Quid hic velit cum machaera: et huic, quam rem
 agat, hinc dabo insidias.

ACTUS SECUNDI SCENA SECUNDA.

HARPAX, PSEUDOLUS.

Hi loci sunt, atque hae regiones, quae mihi ab he-
 ro sunt demonstratae,

15. *p. meis esse me u. a.* 17. *q. p. me.*

Vs. 16. *quo sum genere gnatus*: sic libri nonnulli,
 et vetustissimae editt.: Lamb. et Taubm. alios secuti:
eo sum genere gnatus, quod vix commode explicari
 potest. Sensus est: ut sciant, me eo genere esse na-
 tum, quo sum: quod ridiculi causa ab eo dictum est.
 Et habet *ἀπεκδέμεν*: expectaveras enim: *genere na-
 tus illustri* vel simile; omnes sciebant, cum genere
 natum, quo erat natus.

Vs. 17. *mihi clara et diu clucant*. Cd. Acad. solus,
 quod sciam, *me* pro molesto *mihi*. *Clara clucant*
 non est certe, quod nos offendat. Par. Lex. Mant. p. 522 sq.

Vs. 19. *huic*: ita omnes Mss. vereor ne *hic*, quod
 vetust. editt. tenent, insititium sit.

- Ut ego oculis rationem capio, quam mihi ita dixit
herus meus miles ,
Septimas esse aedes a porta, ubi ille habitat leno,
cui jussit
Symbolum me ferre , et hoc argentum. Nimis ve-
lim , certum qui
5. Mihi faciat , Ballio leno ubi hic habitat. ps. St.
tace , tace:
Meus hic est homo , ni omnes Di atque homines
deserunt : novo consilio
Nunc mihi opus est : nova res subito mihi haec
objecta est :
Hoc praevortar principio: illa omnia missa habeo,
quae ante agere occoepi.
Jam pol ego hunc stratioticum nuncium advenien-
tem probe percutiam.
10. HA. Ostium pultabo, atque intus evocabo aliquem
foras.

4. certum quid me f. 5. hem , tace, tace.

Vs. 2. *oculis rationem capere* : frustra mihi videtur dedisse Gron. *orationem* , sine dubio ob sequens *dixit* , quippe ad hoc magis quadrans. Forte tamen sic interpretari licet : ut ego oculis rationem in eo , numerum aedium ratiocinor , quem mihi ita indicavit herus meus , ut aedes lenonis essent a porta septimae. *Capere rationem* pro *ratiocinari* , *numerum capere* , Aul. 4 , 10 , 68 : sic *capere conatum* pro *conari* ; *desiderium capere* pro *desiderare* ; *conjecturam capere* pro *conjicere* apud Ter. Heaut. 2 , 3 , 25 , et apud Cic. pro Rosc. Am. 35 , alia.

ps. Quisquis es , compendium ego te facere pul-
tandi volo ;
Nam ego precator et patronus foribus processi fo-
ras.

sa. Tunc es Ballio ? **ps.** Immo vero ego ejus sum
Subballio.

sa. Quid istuc verbi est ? **ps.** Condus promus
sum , procurator peni.

15. sa. Quasi te dicas atriensem. **ps.** Immo atriensi
ego impero.

sa. Quid tu , servusne es , an liber ? **ps.** Nunc
quidem etiam servio.

sa. Ita videre , et non videre dignus qui liber
sies.

ps. Non soles respicere te , cum dicas injuste al-
teri ?

13. ego vero. 14. suppromus sum.

Vs. 11. *compendium* etc. i. e. pultare noli, vel
omite. Amat hanc locutionem Plautus, de qua vide
Gron. L. P. p. 79.

Vs. 12. *precator et patronus* : *precator* idem quod
deprecator; *sensus* est: processi foras, ut patrocini-
um forium suscipiam, et deprecet, si quis nimis valide
eas pulset: cf. Gron. ad Ter. Heaut. 5, 2, 22.

Vs. 13. *Subballio*, quasi dicas, vicarius Ballionis: vide
Gron. L. P. p. 257. Quod vero affert vir. cl. exem-
plum ex Cic. ad Att. X. 1 de *Summario* pro altero
Mario, crudelitate et imperii cupidine huic pari,
quum in Cicerone ferri vix potest, Manut. suspicatur
legendum *nummarius*.

- HA. Hunc hominem malum esse oportet. PS. Di
me servant atque amant.
20. Nam haec mihi incus est : procudam ego hodie
hinc multos dolos.
- HA. Quid illic secum solus loquitur ? PS. Quid ais
tu adolescens ? HA. Quid est ?
- PS. Esne tu , an non es , ab illo milite Macedo-
nio ,
Servos ejus , qui hinc a nobis est mercatus mulie-
rem ?
Qui argenti hero meo lenoni quindecim dederat
minas ,
25. Quinque debet ? HA. Sum : sed ubi tu me novisti
gentium ,
Aut vidisti , aut collocutus ? nam equidem Athe-
nas antihac
Nunquam adveni , neque te vidi ante hunc diem
unquam oculis meis.
- PS. Quia videre inde esse : nam olim cum abiit ,
argento haec dies
Praestituta est , quoad referret nobis ; neque dum
rettulit.

20. *nam hic meus est producā.* 26. *Athenis.*

27. *a. h. d. nunquam.*

Vs. 20. *haec mihi incus est.* Alii, *hic mihi incus est* : Mss. utrumque habent, utrumque recte dicitur. In utramque partem exempla collecta vide a Gron. ad Senec. Cons. ad Marciam. 19.

Vs. 29. *quoad pro ad quem.* Notae locutiones *ad diem solvere, dare* : Terent. Phorm. 3. 2. 39.

30. HA. Immo adest. PS. Tun' attulisti ? HA. Egomet.

PS. Quid dubitas dare ?

HA. Tibi ego dem ? PS. Mihi hercle vero , qui res
rationesque heri
Ballionis curo , argentum accepto , expenso , et
cui debet dato.

HA. Siquidem hercle etiam supremi promptas
thesauros Jovis ,
Tibi libellam argenti nunquam credam. PS. Dum
tu strenuas ,

35. Res erit soluta. HA. Vinctam potius sic servavero.

35. nunc jam p. s. s.

*Ego si satis commemini, tibi quidem est olim dies,
Quam ad dares huic, praestituta.*

Sic ad saepissime pro sexto casu: cf. Kortte ad
Cic. ad Div. VII. 23. 3 et IX. 5. 1. *Modus, quoad
pro ad quem, legitur Men. 5, 2, 19.*

Vs. 34. *dum tu strenuas, res erit soluta*: locus
vexatus, ab aliis alio modo refectus: *strenuare*, quod
novum omnibus accidebat, se commendare non potuit.
At Barthius Adv. XI. 6 in glossario suo, quod sum-
mis laudibus cumulat, se reperisse testatur: *strenuan-
tes*. — *cupidi*: et in aliis glossariis corrupte *strenua-
tes*, *strenates*: quod sane vulgatam haud mediocriter
firmat. Sic expedienda videtur: dum tu intempestive
strenuum te facis, superbis, ego tibi acceptam pec-
uniam feram. Quod scil. fidei calonis se permittit
Pseud., admodum idoneum est, ut illi fiduciam affe-
rat vel augeat.

Vs. 35. *vinctam*: plurimi Mss. dant: *vinciam poti-*

PS. Vae tibi! tu inventus vero, meam qui forcil-
les fidem!

Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant cre-
dier!

HA. Potest ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne cre-
dam tibi.

PS. Quasi tu dicas me te velle argento circumdu-
cere.

37. abest soli. 38. alii te arbitrentur.

us; sic servavero, cui favet aliorum corruptum *nunc jam*. Alterum alteri non antepono. Jocus, quem hic optimeprehenderunt interpr., facietior, si pecuniam in zona vinctam cogitamus.

Vs. 38. *meam qui forcilles fidem*. Verbum hoc *forcillare* quam plurimas creavit molestias interpretibus, qui, quamvis in omnibus Mss. sic legitur, in diversa abeunt. Contumeliose rejecta Lambini interpretatio in desperatissima hac causa nisi optima est, tamen exoptatissima accidit, sic vertentis: *meam fidem quasi furcis torqueas et depraves*: immo vero *laceres, distrahas*. Vox est a servo ficta. *Furcae* enim vel *furillae* instrumenta, servo improbo ac nequam notissima (hinc locutiones *sub furcis caedi, furcifer*, alia, de servis et in servos proprie dicta): itaque mirum non est, si Pseudolus supplicium furcarum commemorat, quo ipse crebro affectus fuit, vel conservos cruciatos vidit. Copiose furcarum poenaliū usum exposuit Lips. de Cruce, III. 2. sqq. Steph. jam conjectit *floccilles*, et in margine editionis suae notari jussit.

40. HA. Immo vero quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.

Sed quid est tibi nomen? rs. Servos est huic le-
noni Syrus,

Eum esse me dicam. Syrus sum. HA. Syrus? rs.

Id est nomen mihi.

HA. Verba multa facimus: herus si tuus domi est,
quin provocas,

Ut id agam, quod missus huc sum. rs. Quicquid
est nomen tibi,

45. Si intus esset, evocarem: verum si dare vis mihi,
Magis erit solutum, quam ipsi dederis. HA. At
enim scin' quid est?

Reddere hoc, non perdere, herus me misit. Nunc
certe scio,

Hoc febrim tibi esse, quia non licet hoc injicere
ungulas.

43. si domi est tuus. 44. quo missus hic s. 47. abest me.

Vs. 41. *Syrus*: vide de servis Syris testimonium patris Ciceronis de Orat. II. 66, ibique Turnebus.

Vs. 44. *quod missus huc sum*: sic Acid. alicubi se invenisse testatur; vulgo: *quo missus hic sum*, quod, licet omnes Mss. et editt. exhibent, ferri non potest. Fastidiosum *quicquid est nomen tibi* eorundem auctoritate Pseudolo restitui, qui Harpagis nomen nondum rogaverat.

Vs. 46. *quam ipsi dederis*, pro: quam si ipsi dederis. Copula *si* omittitur etiam Men. 1, 1, 11 et 1, 3, 24.

Vs. 47. In Mss. Pallat., sicuti in Cod. Acad. abest *me*: quod egregie metro consulit, in cujus gratiam olim adjectum.

Ego , nisi ipsi Ballioni, nummum credam nemini.

50. ps. At illic nunc negotiosus est : res agitur apud
judicem.

HA. Di bene vortant. At ego quando eum esse cen-
sebo domi ,

Rediero : tu epistolam hanc a me accipe , atque
illi dato :

Nam istic symbolum est inter herum meum et
tuum de muliere.

ps. Scio equidem, ut qui argentum afferret, atque
expressam imaginem

55. Suam huc ad nos , cum eo ajebat velle mitti mu-
lierem.

Nam hic quoque exemplum reliquit ejus. HA.
Omnem rem tenes.

ps. Quid ego ni teneam ? HA. Dato ergo istum
symbolum illi. ps. Licet.

Sed quid est tibi nomen ? HA. Harpax. ps. Apage
te Harpax , haud places.

51. censeo. 58. Harpax sum.

Vs. 50. *res agitur apud judicem : res pro his usi-
tatissimum. Unum mihi liceat afferre locum Cic. pro
Mur. 12. extr. Mirum videri solet, tot homines, tam
ingeniosos etiam nunc statuere non potuisse, rem an
litem dici oporteret.*

Vs. 58. *exemplum pro exemplari, rariore et exqui-
sitioris significatione: cf. de iis disputans Ruhnk. ad
Rut. Lup. p. 108.*

Vs. 57. *licet hoc loco, sicut saepissime nihil ali-
ud significat, nisi assensum. Idem Plauto resti-*

Huc quidem hercle haud ibis intro , ne quid har-
pax feceris.

60. HA. Hostes vivos rapere soleo ex acie : *ex* hoc no-
men mihi est.

PS. Pol te multo magis , opinor , vasa aenea ex
aedibus.

HA. Non ita est. Sed scin' quid te orem , Syre ?

PS. Sciam si dixeris.

HA. Ego devortor extra portam huc in tabernam
tertiam ,

61. *pol te vivos? magis.*

tuendum Truc. 2, 7, 35, quod magis palam fiet , si
conferas Rud. 4, 6, 8.

Vs. 59. *ne quid Harpax feceris*: nihil mutandum
censeo. Et hic unice verum sensisse videtur Lambi-
nus, sic vertens: ne quid nomini consentaneum fe-
ceris, i. e. rapueris. Frustra Scal., Lect. Aus. I.
19, *harpax* adverbium dicit, a verbo *harpago*, sicut
pax interjectio a *pago*, *tax* a *tago*, *tango*.

Vs. 60. *hostes vivos rapere soleo*: mos scil. erat
apud pristini aevi homines, hostes vivos rapere, ut
servos facerent, amicisque mortuis parentarent, sicuti
Achilles Patroclo, Aenaeas Pallanti, Virg. Aen. X, 519:

Viventis rapit, inferias quos immolet umbris:

Cf. Epid. 2. 2. 115. *raptor hostium*.

Vs. 61. *pol te multo magis*, etc. Verissimum puto,
quod Lipsius ex Mss. Vaticanis dedit: *pol tu vivos?*
magis opinor, etc., a quibus parum recedit Cd. Acad.

Vs. 63. *devortor*, quid sit, quidque differat inter
devortor et *divortor*, vide apud Drakenb. ad Liv.
XLIV. 43.

Apud anum illam doliarem, cludam, crassam,
Chrysidem.

65. ps. Quid nunc vis? HA. Inde ut me arcessas, he-
rus tuus ubi venerit.

ps. Tuo arbitrato, maxime. HA. Nam ut lassus
veni de via,

Me volo curare. ps. Sane sapis, et consilium
placet:

Sed vide sis, ne in quaestione sis, quando arces-
sam, mihi.

HA. Quin ubi prandero, dabo operam somno. ps.
Sane censeo.

64. *diobolam* recludam. 65. abest nunc.

68. *accersam* te. — abest mihi.

Vs. 64. *diobolarem*: optime tuetur Gronov., quod
Donatus legit: *doliarem*.

Vs. 66. *ut lassus veni de via*: ut pro *quoniam*: cf.
Most. 1. 3. 63. laud. Serv. ad. Virg. Aen. X, 231.

Vs. 67. *me volo curare*: *curare*, verbum proprium
mensae et epulis: hinc *corpus curare*, *cutem cu-
rare* apud Hor. Epist. I, 4, 15. Sed hic sensu latiore
accipitur de omni officio, quo hospes est excipien-
dus, balneo, veste, foco, epulis, quod patet ex
Stich. 5, 3, 9: *amicos meos curabo*, *hic advenien-
tes*: cf. Heyn. et Wund. ad Tib. I. 5. 33.

Vs. 69. *sane censeo*: censeo te facturum recte, sa-
pienter, ut homines sani solent. De qua vi voculae
sane vide intt. ad Amph. 1, 1, 292, et Curc. 1, 3,
20. *Quin* sic explicandum puto: ne metuas, me
quaestioni futurum: quin, i. e. immo potius, ubi
prandero, dabo operam somno.

70. **HA.** Nunc quid vis? **PS.** Dormitum ut abeam. **HA.**
 Abeo. **PS.** Atque audin' Harpage?
 Jube sis te opperiri: beatus eris si consudaveris.

ACTUS SECUNDI SCENA TERTIA.

PSEUDOLUS.

Di immortales! conservavit me illic homo adven-
 tu suo:
 Suo viatico reduxit me usque ex errore in viam.
 Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportu-
 nius

Vs. 70. *nunc quid vis?* Optime monet Bothius, male sic edere vulgatas: in vett. nonnullis editt. germanum legitur: *numquid vis?* quod patrono non eget.

Vs. 71. *beatus eris*: beate tibi erit, gratum habebis, si consudaveris. *Beare* apud Comicos significare *grata alicui dicere vel facere*, notissimum est. Sic de cibo dicitur pro *delectare*, Capt. 1, 2, 34. Nescio, quid impuri in Pseudoli verbis deprehenderit Barth. Adv. XI. 6.

Vs. 2. *viaticum*, ἰσθδίων, sumtus viae: hic tamen *suo viatico* recte interpretantur, *suo sumtu*: nec tamen proverbii speciem habet, sicuti adjicitur. Multum enim abesse credo, ut haec notio subsit verbo simpliciter, nulla ratione habita contextus. Hic autem *adventu suo* Harpax conservaverat Pseudolum: suo igitur itinere, sumtuque itineris *reduxerat in viam usque ex errore*. *Usque* sic haud semel motum de loco notat.

Vs. 3. *allata*: ex conjectura Lipsii; Mss. ad unum

Advenire, quam haec' allata est mihi opportune
epistola:

5. Nam haec allata cornucopiae est, ubi inest quic-
quid volo.

Hic doli, hic fallaciae omnes sunt, hic sunt sy-
cophantiae,

Hic argentum, hic amica amanti herili filio.

Atque ego nunc me gloriosum faciam, ut copi
pectore.

4. *quam haec cavata est.* 5. *alata copiat cornu.*

7. *amanti amica.* 8. *me gloriosum f. u.*

omnes: *quam haec cavata*; quod Lamb. et Pareus in-
terpretantur *eruta*, mihi quidem quum nullum sensum
praebet, nec virorum doctorum commenta magis se
commendant, *allata* praeceuntibus aliis in textum intuli.

Vs. 5. *nam haec allata cornucopiae est*: assentior
Gronovio, lectionem Cd. Acad. vulgatae antepONENTI:
nihil tamen opus est mutare, quamvis iteratum *haec
allata* suspectum possit videri. Haec epistola, inquit
servus, mihi allata est quasi cornu copiae: in hac
epistola accepi cornu copiae. Lamb., iterum suffra-
gante Parco, *nam haec illud cornucopiae est*, deduc-
tum ex scriptura veterum nonnullarum: *nam haec
illa ea*.

Vs. 8. Frustra hunc versum contra Mss. auctorita-
tem mutare aggressi sunt viri docti: nihil mutan-
dum censeo: sensus est: nunc gloriabor, nunc me
jactabo; nam cornu copiae allato, sum copi, i. e.
copioso pectore (cf. Bacch. 2. 3. 117); cornu copi-
ae spiritus mihi fecit. Post *pectore*, praeceunte edit.

Quo modo quicque agerem, ut lenoni surriperem
mulierculam,
10. Jam instituta, ornata cuncta in ordine animo ut
volueram,
Certa, deformata habebam: sed profecto hoc sic
erit.
Centum doctum hominum consilia sola haec de-
vincit dea
Fortuna. Atque hoc verum est: proinde ut quis-
que fortuna utitur,
Ita praecelet, atque exinde sapere eum omnes
dicimus.

10. i. e. habeo ut inspectore.

Steph., et annuente Bothio, plenissime distinxi:
nam hic versus praecedentibus est aptandus, mi-
nime cum sequentibus connectendus, quoniam prorsus
diversa sequuntur. *Se gloriosum facere*, pro *gloriari*,
se jactare, ut *se magnum, ferocem, facetum, magnificum facere*:
de quibus vide Gron. L. P. p. 92.

Vs. 10. *ornata*, pro instructa, parata: cf. Lang. ad Sall. Jug. 90.

Vs. 11. *deformata*: i. e. delineata, descripta, designata;
sedem habet inprimis in morum et habitus descriptione,
vel characterismo: cf. Ruhnck. ad Rut. Lup. p. 90. — *sed profecto hoc sic erit*: quamquam
omnia jam erant parata, sine dubio tamen novum
consilium sequar, hoc praevortar principio (cf. huj. fab. 2. 2. 8): sic, ut nunc animo concepi, lenonem
puella circumducam.

Vs. 14. *exinde*: hujus voculae elegans usus est apud

15. Bene ubi quod consilium discimus accidisce , ho-
minem catum
Eum esse declaramus : stultum autem illum, quoi
vortit male.
Stulti haud scimus , frustra ut simus , cum quod
cupienter dari
Petimus nobis , quasi quid in rem sit , possimus
noscere.
Certa amittimus , dum incerta petimus, atque hoc
evenit
20. In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.
Sed jam satis est philosophatum , nimis diu et
longum loquor.
Di immortales , aurichalco contra non carum fuit

15. *ubi quid discimus consilium.* 17. *stulti autem sumus:*
frustraue scimus. 19. *hoc venit.*

Plautum, ubi sermo est de re, ex alia pendente, ex
eademque aestimata: Poen. 3. 5. 9.

Utrumque est ventus, exin velum vortitur.

cf. Most. 1. 3. 70:

Ut fama est homini, exin solet pecuniam invenire.

Notione vulgari lexicorum venit Curc. 2. 3. 84 et
Truc. 1. 1. 64.

Vs. 15. sqq. Hi versus in omnibus Mss., quibus qui-
dem nunc utimur, turpibus mendis maculati viden-
tur: vs. 15 *quid* pro *quod*: vs. 17 *bis scimus* exhi-
bent, et *quod* pro *quid*.

Vs. 22. *aurichalco contra non carum fuit*: auri-
chalco contra appenso vel numerato carum non fuit;
vilius est aurichalcum meo mendacio: cf. Gron. L. P.

Meum mendacium, hic modo quod subito commentus fui.

Quia lenonis me esse dixi. Nunc ego hac epistola
25. Tres deludam, herum et lenonem, et qui hanc
mihi dedit epistolam.

Euge par pari! aliud autem quod cupiebam contigit.

Venit eccum Calidorus, ducit nescio quem secum simul.

ACTUS SECUNDI SCENA QUARTA.

CALIDORUS, CHARINUS, PSEUDOLUS.

Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia:
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.

25. abest mihi.

p. 83. Quomodo scribendum sit, *aurichalcum* an *orichalcum*, etiam nunc sub iudice lis est: utrumque probat Salm. ad Plaut. Curc. 1. 3. 46: contra vide Heyn. ad Virg. Aen. XII. 87.

Vs. 26. *euge par pari*, scil. dabo vel respondebo. Est servi exsultantis et vindictam minantis trinis illis, qui ante contumeliose factis vel dictis bilem illi commoverant: cf. Asin. 1. 3. 20; Truc. 5. 47. — *Aliud* — *quod*, omisso *quam* vel simili copula. Alterum exemplum talis ellipsis vix reperiatur. *Aliud* forte vertere licet *alio modo*, *aliter*, salva magis sententia. Sed dubius haereo.

CH. Commemini omnia: id tu modo quid me vis
facere, fac sciam.

CA. Cum haec tibi alia sum elocutus, ut scires,
si scis, de symbolo.

5. CH. Omnia, inquam: tu modo, quid me facere vis,
fac ut sciam.

CA. Pseudolus mihi ita imperavit, ut aliquem hominem strenuum,
Benevolentem adducerem ad se. CH. Servas imperium probe;

3. omnia: dic tu m. me quid vis facere, faciam.

4. cum hoc t. a. s. elocuturus, u. s. si quid d. s.

5. i. quas tu modo: quid. 6. abest ita.

Vs. 3. Codicis Acad. lectionem firmat, quam saepius laudavi, edit. Steph.: versui tamen molesta est: aliae quoque *faciam* pro *fac sciam*.

Vs. 4. Versus depravatus. Alii libri, ut et Cd. Acad. *hoc* pro *haec*, omissis *si scis*. Lambin. nescio qua auctoritate, *tum* pro *cum*. Both. totum versum ex ingenio refingit:

Cum haec tibi alia, tum elocutus, ut sit res de symbolo.

Hic vero usus particularum *cum* — *tum* Plauto ignotus. Quod si Lambinianum *tum* e libris petitum est, amplectendum censeo: *si scis*, quo ob sequentia aegre careremus, est pro: *si recordaris, meministi*: Most. 3. 3. 2; Curc. 3. 14.

Vs. 5. Quod exhibet Cd. Acad., praecone non eget; difficiliore quamvis metro, egregie sic:

*Omnia, inquam, quas tu modo: quid me facere vis,
fac ut sciam.*

Nam et amicum et benevolentem ducis. Sed istie

Pseudolus

Novus mihi est. CA. Nimium est mortalis graphi-
cus : heuretes mihi est :

10. Is mihi haec esse pfecturum dixit , quae dixi
tibi.

PS. Magnifice hominem compellabo. CA. Cui vox
sonat ? PS. Io , io , io.

Te te te tyranne, te rogo, qui imperitas Pseudolo,
Quaero : quoi ter , trina , triplicia , tribus modis
tria gaudia ,

Artibus tribus ter demeritas dem laetitias , de
tribus

15. Fraude partas ; per malitiam , et per dolum et fal-
laciā ,

In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.

CA. Illic homo est. CH. Ut paratragedat carnu-
fex ! CA. Confer gradum

8. nam amicum. 11. duplex io. 12. duplex te.

13. Cal. quaero , quid id est. PS. trina me tria gaudia:

14. dem tribus f. p.

Vs. 13. Lamb. post *Pseudolo* plenissime distinguens,
quaero sequentibus junxit, quod verius puto. In Steph.
CAL. *Quaero quoi ter?* PS. *trina* etc. vs. sq. *dein* pro *dem*.

Vs. 17. *paratragedat* ; sic Mss. Pseudolus ut copi
pectore nunc, haud secus ac in tragoediis magnificum
se facit, et statum basilicum sumit: videt herum
et Charinum appropinquantem , nec loco se movet:
hero quamvis iubente, obviam ire superbus dedigna-
tur: cf. Merc. 5. 2. 41 sq. Monente Acidal., et edit.

Contra pariter. ps. Porrige audaciter ad salutem
brachium.

ch. Dic, utrum Spemne an Matrem te salutem,
Pseudole?

20. ps. Immo utrumque. ch. Utrumque salve: sed
quid actum est? ps. Quid times?

ca. Attuli hunc. ps. Quid attulisti? ca. Adduxi,
volui dicere.

ps. Quis istic est? ca. Charinus. ps. Euge! jam
Χαρίνον εὐανδὸν ποιεῖ.

22. *jam Charinum nolo.*

Steph., quaecumque usque ad vs. 20 Charino dantur,
rectius Calidoro tribui censeo.

Vs. 19. *spemne an matrem*: alii *spemne an salu-*
tem: prius auctoritate multorum librorum sine dubio
est recipiendum.

Vs. 20. *quid times?* est Pseudoli magnifici, herum
fastidiose increpantis, quod ipsi, saluti suae, parum
fidere videbatur.

Vs. 21. *adduxi volui dicere*. Veteres, linguae lap-
sum corrigentes, dicebant: *hoc vel illud volui dicere*:
non ut hodie plerumque, *inquam*, quo verbo ute-
bantur in instauranda oratione, vel emphasis causa
in vocabuli repetitione: cff. v. c. huj. fab. 3, 2, 55;
Mil. 1. 1. 27; 3. 2. 7; fragm. Frivolariae vs. 10, et
apud Terent. saepius: vide Ruhnk. ad Andr. 5. 2. 21.

Vs. 22. *Jam Χαρίνον εὐανδὸν ποιεῖ*. Sic e vestigiis Mem-
branarum collegit Camer.: Acidal. mavult: *euge! jam*
χαίρειν Χαρίνον volo: alii alia. Ante jam vidimus, tur-
bare, et absurda tradere Mss. in Graecis, quae pas-

CH. Quin tu quicquid opu'st, audacter imperas.

PS. Tam gratia est.

Bene sit, Charine: nolo tibi molestos esse nos.

25. CH. Vos molestos mihi? molestum est *id* quidem.

PS. Tum tu igitur mane.

CA. Quid istuc est? PS. Epistolam modo hanc intercepti, et symbolum.

23. opu'st, mihi a. i. abeunt tam gratia est.

24. bene sis Carine. 25. abeunt id et tu.

sim apud Plautum recurrunt, ita ut certi quid statuere non detur, sed contra virorum doctorum conjecturas accipere debeamus. Camerarii lectio sic explicatur: Charinum tamquam bonum omen accipio, utpote qui nomen habet a verbo χαίρω. Gronovii lectio: *euge! jam Χαρίνυ χάριν ποιῶ*, admodum placet, quoniam opera Charini nunc non amplius opus erat Pseudolo. Both. metri causa χάριν (gaudium, voluptatem) pro Χαρίνον.

Vs. 23. *tam gratia est*: alii *jam gratiam*; sed cum Gron. hanc lectionem unice veram esse puto, quoniam est formula blande aliquid recusantium, Plauto admodum usitata. Alibi etiam *jam* pro *tam* legitur in eadem locutione: cf. Both. ad Menaechn. 296, qui *tam* pro *tamen* positum affirmat, qua significatione olim usurpatum fuisse Festus docet. Mihi tamen formula sic videtur supplenda.: *tam gratia est*, quam si opera tua usus essem: cf. Gulielm. Quaest. in Menaechn. c. 2. Gronov. L. P. p. 342, h. l. vertit *concedo*: minus recte, ut videtur.

Vs. 24. *bene sit*: cum Bothio malim legere *fit*: hoc quod agimus et meditamur, bene fit, it, succedit.

- CA. Symbolum? quem symbolum? PS. Qui a milite allatu'st modo:
Ejus servo, qui hunc ferebat cum quinque argenti
minis,
Tuam qui amicam hinc arcessebat, ei os sublevi
modo.
30. CA. Quomodo? PS. Horum caussa haec agitur
spectatorum fabula:
Hi sciunt, qui hic affuerunt, vobis post narra-
vero.
- CA. Quid nunc agimus? PS. Liberam hodie tuam
amicam amplexabere.
- CA. Egone? PS. Tute. CA. Ego? PS. Ipsus, in-
quam, siquidem hoc vivet caput:
Si modo mihi hominem invenietis propere. CH.
Qua facie? PS. Malum,
35. Callidum, doctum, qui quando principium pre-
henderit,
Porro sua virtute teneat, quid se facere oporteat:

27. alienatus est.

Vs. 29. *os sublinere*, pro decipere: Gron. L. P. p.
59. Nonius hanc locutionem a ridiculo quodam lusus
genere deducit, quo dormientibus aut alioquin im-
prudentibus ora pingebantur.

Vs. 32. *quid nunc agimus?* sermo dubitantis est et
consultantis: cf. huj. fab. 4. 7. 61. Cic. pro Quint. 13.
Similiter *quid ago?* Bacch. 5, 2, 79; Cic. ibid. c. 16:
Quintius ad vadimonium non venit: quid ago? ubi
vide Hott.

- Atque eum, qui non hic usitatus saepe sit. **CH.** Si
servos est,
Nunquid refert? **PS.** Immo multo mavolo quam li-
berum.
CH. Posse opinor me dare hominem tibi malum et
doctum, modo
40. Qui a patre advenit Carysto: nec dum exiit aedibus
Quoquam, neque Athenas advenit unquam ante
hesternum diem.
PS. Bene juvas. Sed quinque inventis opus est
argenti minis
Mutuis, quas hodie reddam: nam unam hujus mi-
hi debet pater.
CH. Ego dabo, ne quaere aliunde. **PS.** O hominem
opportunum mihi!
45. Etiam opu' st chlamyde et machaera, et petaso.
CH. Possum a me dare.

40. nec exit. 41. ante extremum diem.

Vs. 37. usitatus: anteponendum videtur *visitatus* pro *saepe visus*, invitis quamvis Mss., qui excepto Parisino vulgatum tenent, quod ne semel quidem apud Plautum legitur: *visitatus* contra passim obviam fit: calculum adjicit Gron. L. P. p. 258.

Vs. 43. nam unam hujus etc. sic omnes libri scripti atque editt.: quod tamen ferri non potest. Alii alia commenti sunt: sed argumenta, quibus quisque sua stabilire atque fulcire conatur, minime valent evertere sententiam eorum, qui *unam* prorsus delendum censent, ex iterato praecedenti *nam* ortum.

Vs. 45. a me dare: i. e. *e domo mea*. Notanda

- PS.** Di immortales, non Charinus mihi hic quidem est, sed copia!
 Sed istic servos, ex Carysto huc qui advenit,
 quid sapit?
CH. Hircum ab aliis. **PS.** Manuleatam tunicam
 habere hominem decet.
 Ecquid habet is homo aceti in pectore? **CH.** Atque
 acidissumi.
50. PS. Quid, si opus sit, ut dulce promat indidem,
 ecquid habet? **CH.** Rogas?

48. *his cum ab aliis.*

est significatio harum vocularum; sic Stich. 5, 1, 7
a me transferam, i. e. ex apotheca heri mei.

Vs. 46. *copia*: cf. huj. sc. vs. 18 sq. Haud dispar
 res loci sunt Rud. 2, 6, 73. et Bacch. 4. 3. 25:

Tuam copiam eccam Chrysalum video.

Vs. 47. *quid sapit*: i. e., quam sapiens est. Charinus vero de industria male intelligens, atque joculum quaerens in duplici significatione verbi *sapere*, respondet: *hircum ab aliis*. Variæ lectioni *ab incubulis* non defuerunt sui patroni.

Vs. 48. *manuleatam*: nescio quid obscoeni hac occasione Plauto commodare student interpretes: Gronovius recte censet, hoc Pseudoli dietum congruens esse responso Charini, quoniam tunicae manicatae alarum foetorem minus ad nares pervenire patiuntur.

Vs. 49. *aceti in pectore*: i. e. prudentiam, ingenium acutum et mordax: cf. Bacch. 3, 3, 1. et Gron. L. P. p. 175. Aliis verbis iterat quaestionem, Charini joco in deridiculum versam, *quid sapit*?

Murrhinam, passum, defrutum, malinam, mel
quojusmodi :

Quin in corde instruere quondam coepit thermo-
polium.

rs. Eugepae ! leptide, Charine, me meo ludo lam-
beras :

Sed quid nomen esse dicam ego isti servo ? CH.
Simiae.

55. rs. Scitne in re adversa versari ? CH. Turbo non
aeque citus est.

51. quovismodi. 53. euge pelleptide. 54. abest ego.

55. abest re.

Vs. 51. *myrrhinam*. Vide Plin. H. N. XIV. 15; de
passo XIV. 11; de *defruto* ibidem, et XVIII. 74. —
Quojusmodi pro *cujusvismodi*, *cujusquemodi*.

Vs. 52. *thermopolium* : taberna, ubi potiones dulces
venibant, quas calidas potarent : hinc verbum *ther-*
mopotare, Trinum. 4, 3, 7, et mentio *thermopolii*
in hilarioris invitationis descriptione, Curc. 2. 3, 13.,
quoniam apud priscos Romanos non tantum in usu,
sed in delitiis fuisse, calidum bibere, monet Lips.
Elect. I. 4.

Vs. 53. *me meo ludo lamberas* : vid. Poen. 1. 2. 83.

Vs. 54. *Simiae*. Bothius mavult *Simmiae*, causas
adferens admodum futes. *Simiam* antiquitus dictum
fuisse *hominem callidum, malignum et nequam*, per-
suadere conatus est Menrs. ad Truc. 2, 2, 14. Prac-
terea *Simmias* non videtur esse nomen servile.

Vs. 55. *versari*, in varias formas mutari; *versutum*,
versipellcm esse.

- ps.** Ecquid argutus est? **ch.** Malorum facinorum
saepissime.
ps. Quid, cum manifesto tenetur? **ch.** Anguil-
la'st, elabitur.
ps. Ecquid is homo scitus est? **ch.** Plebiscitum
non est scitius.
ps. Probus homo est, ut praedicare te audio.
ch. Immo si scias,
60. Ubi te aspexerit, narrabit ultro quid sese velis.
Sed quid es acturus? **ps.** Dicam, ubi hominem
exornavero.
Subditicium fieri ego illum militis servom volo:
Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti
minis,
Mulierem ab lenone abducatur. Hem tibi omnem
fabulam.
65. Ceterum quo quicque pacto faciat, ipsi dixero.
ca. Quid nunc igitur stamus? **ps.** Hominem cum
ornamentis omnibus

58. est scitus? *Ch. p. non aequae scitum est.*

60. quid esse velis. 64. adducat.

Vs. 58. argutus: jocus in duplici verbi notione, ingeniosus et convictus.

Vs. 60. quid sese velis, scil. agere: Cave credas, esse abl., intellecto de vel ex: ablativo junctum quidem vides verbum velle Men. 2. 1. 41: sed ibi sic explendus: quid de eo vis facere, quae constructio frequentissime apud Plautum obviam fit.

Vs. 66. ornamentis: suspicor ludum inesse huic vocabulo, quod tam de vestibus (proprie mulierum et

Exornatum adducite ad me jam , ad trapezitam
Aeschinum.

Sed properate. CH. Prius illic erimus , quam tu.
ps. Abite ergo ocius.

Quicquid incerti mihi in animo prius , aut am-
biguum fuit ,

70. Nunc liquet, nunc defaecatum est : cor mihi nunc
pervium'st.

Omnes ordines sub signis ducam legiones meas ,
Avi sinistra, auspicio liquido, atque ex sententia:

70. nunc pervias.

servorum) quam de Fallaciis dicitur apud Plautum : cf.
Poen. 1, 3, 16:

*Jam et ornamentis meis et sycophantiis
Tuum exornabo villicum.*

Quibus rebus Simia esset onerandus, videmus vs. 45.

Vs. 70. *pervium*: Mss. et editt. vett. fere *perviam*:
utrumque recte dicitur: cf. Aul. 3. 2. 24. Monente
Cd. Acad. procul dubio sic distinguendum:

Nunc defaecatum est cor mihi: nunc perviam'st.

Vs. 71. *ordines*: Boxhornii *ordine*, quamvis senten-
tiae loci optime consulit, per metrum probare non
licet. Sicuti huj. fab. 2. 1. 5, hic quoque *legiones
meas* per asyndeton junguntur *ordinibus*, quo ulterius
declaret poëta quid velit. Sic solet in metaphoris
spectatorum tarditati subvenire. Nihil mutandum
censeo.

Vs. 72. *avi sinistra*. Sic Epid. 2, 2, 1, ubi interpr.
docent, quare sinistra dicantur *fausta*. Verum licet
Cic. quoque de Div. II. 39, *Romanis sinistra, Grajis*

Confidentia est inimicos meos me posse perdere.
 Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis praecep-
 tis Simiam,
 75. Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc ferat
 fallaciam.
 Jam ego hoc ipsum oppidum expugnatum faxo
 erit lenonium.

ACTUS TERTIUS SCENA PRIMA.

PUER.

Cui servitutem Di danunt lenoniam
 Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,

76. *lenocinium. 1. cui servientem dii. d. lenam.*

et barbaris dextra meliora videri affirmat, Romani tamen innumeris locis ad exemplum Graecorum sinistra habuerunt infausta, v. c. quando scriptores Romani Graecos inducunt: cf. Ovid. Her. 2. 115, ubi *avibus sinistris* in malem partem. Plautus igitur immemor, quod haud raro, personas suas agere in Graecia, in bonam partem utitur *avi sinistra*. Hinc fortasse *scaeva*, quae proprie est pars sinistra, sed deinceps pro quocumque omine dici coepit, in utramque partem usurpatur.

Vs. 75. *ne quid titubet*, ne qua in re incertus sit, vel ne quid peccet: *titubare* enim quamvis proprie pedes dicuntur, translatum tamen de quovis errore usurpatur, etiam de lingua erranti: cf. Ruhnck. ad Rut. Lup. p. 112; Westerh. ad Terent. Heaut. 2, 3, 120. — *Ferat*, quod habent Mss. et editiones, locum

Nae illi , quantum ego nunc corde conspicio meo,
 Malam rem magnam, multasque aerumnas danunt.
 5. Velut haec mihi evenit servitus, ubi ego omnibus
 Parvis magnisque miseriis praefulcior.

suum optime tuetur, atque frustra sollicitatur. Pari modo enim legitur Poen. 1, 1, 67:

Hanc perdoceamus, ut ferat fallaciam.

Ubi nonnulli quoque malunt *serat*; Ter. And. 2, 6, 1 *fallaciam alicui portare*; ejusd. fab. 3, 1, 13, *fallacia mihi affertur*; Cic. Epp. ad Att. VII. 26 *fraudem ferre*. Itaque non opus est, cum viris doctis interpretari *proferre*, quod est Cas. 3, 5, 47:

Hera, atque haec dolum ex proximo hunc protulerunt.

Vs. 3. *corde conspicio meo*. Nihil mutandum censeo. Saepius sic verba sensuum ad animum transferri, non est quod moneam. *Corde* additum prudenter, ut metaphora indicetur: Most. 3, 2, 13: *quo magis cogito ego cum meo animo*, ubi ne metaphora quidem adest, et apud Cic. de Senect. 5. *contemplari animo*; ad Div. VI. 3. *exitum video animo*: cf. Görenz. ad Cic. de Fin. II. 15.

Vs. 6. *miseriis praefulcior*: multi cum Acid. *ministeriis praefulcior*, reluctantibus quamvis Mss. et editt. Recte Bothius tuetur vulgatam, monens *columen familiae* dictum fuisse servum, Ter. Phorm. 2, 1, 57. Sed hoc ironice: citra jocum alterum Getam *solum omnem familiam sustentare* dicit Adelph. 3, 4, 35. Accedit, quod *ministerium* nusquam apud Plautum legitur, et *miseriis* recte explicari potest. *Praefulciri* enim dicitur, quicquid columen ac fulcrum sub-

Neque ego amatorem mihi invenire ullum queo,
Qui amet me, ut curet tandem nitidiuscule.

Nunc huic lenoni est hodie natalis dies:

10. Interminatus est a minimo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio hercle, rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi qui possunt,
solent:

15. Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.
Eheu! quam illae rei ego etiam nunc sum parvulus!
Atque edepol ut nunc male eum metuo miser!

7. ullum invenire. 9. hodie est. 10. abest est. 12. m.
perdere. 14. ego pol i. 17. q. ille hercle ego.

ditur alicui rei: cf. Pers. 1, 1, 12: *quin me suis negotiis praefulciat*: pari modo puer se dicit fulcrum praefulciri miseriis, quoniam sustinere, ferre, perferre magnas parvasque misérias debebat.

Vs. 8. *qui amet me, ut curet*: sic Mss. et editt. Alii conjiciunt *ut curer*: Bothius *et curet*, quod verius videtur. *Nitidiuscule curare* i. q. *molliter curare*, Poen. 3, 3, 80: eff. intt. ad huj. fab. 4, 7, 34: de nitore Gr. L. P. p. 56.

Vs. 13. *rebus quid faciam meis*: Cas. 5, 3, 1:

ardeo flagitio, nec quid agam meis rebus scio.

Utroque loco *rebus meis* abundat.

Vs. 18. De hoc et sqq. vs. consulendus est Gron. Obs. III. 4., qui versum 18 tamen minus recte videtur cepisse; vertit secundum Douzam: atque ego,

Si quispiam det, quoi manus gravior siet,
 20. Quanquam illud ajunt magno gemitu fieri,
 Comprimere dentes videor posse aliquo modo:
 Sed comprimenda est mihi vox atque oratio,
 Herus eccum recipit se domum, et ducit coquom.

ACTUS TERTII SCENA SECUNDA.

BALLIO, COCUS, PUER.

Forum coquinum qui vocant, stulte vocant,
 Nam non coquinum est, verum furinum est forum:
 Nam si ego juratus pejorem hominem quaererem,
 Coquum non potui, quam hunc quem duco, ducere,

utcumque male metuo eum fructum fullonium, si quis tamen det peculium, unde parem hero munus natalicium, quicquid dicant, id non fieri sine dolore, possum obdurare, et ab eo pati: (in Mss. enim et editt. legitur *qui* pro subditicio *quoi*). Manus ex quaestu graves intelligendas esse, ulterius docent loca a Gron. et Both. allata. Sed malim *eum* vs. 18 de lenone intelligi, non de fructu illo: melior prodit sententia. *Atque* pro *atqui* Plauto usitatum. Sensus igitur est: quam illi rei adhuc sum parvulus! atqui, ut nunc vehementer lenonem metuo miser! si (igitur) quispiam det, etc.

Vs. 4. *coquum non potui*, pro potuissem. Similiter Most. 3, 1, 46: *nunquam potuisti mihi*

Magis opportunus advenire quam advenis.

huj. fab. 4, 1, 9 *fuit* pro fuisset; alibi. Vs. 3. *quaererem* pro *quaesivissem*.

5. Multiloquum, gloriosum, insulsum, inutilem:

Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad se noluit,

Ut esset hic, qui mortuis coenam coquat:
Nam hic solus illis coquere, quod placeat, potest.
co. Si me arbitrabare isto pacto, ut praedicas,

10. Cur conducebas? NA. Inopia: alius non erat.
Sed cur sedebas in foro, si eras coquus,
Tu solus praeter alios? co. Ego dicam tibi:

12. t. s. post a? co. e. dico tibi.

Vs. 5. *multiloquum*, etc.: supple *magis*. In comparisonibus saepe sic omittitur particula *magis* vel *minus*: Most. 1, 3, 43 intelligitur *minus*: cf. Rud. 4, 4, 70; Men. 5, 1, 28; Lips. Epist. Quaest. Lib. 5. Ep. 23. *Potius* quoque sic nonnumquam desideratur: cf. huj. fab. 1. 3. 8.

Vs. 6. *Orcus recipere noluit*: intt. a. h. l. adde Gron. L. P. p. 258. Eodem modo Lucilius, citatus Donat. ad Ter. Phorm. 2. 3. 26, *carcer* (pro *carcerario*), *vix carcere dignus*.

Vs. 7. *qui mortuis coenam coquat*. Objicit coquo, esse illum bustuarii ordinis, culinam mortualem egregie callentem, et prae ceteris idoneum ad parandas struices illas escarias, quae nono post mortem die defunctis apponebantur, quibus quantumvis insulsae atque insuaves displicere non poterant; gulae vero delicatae atque ingenuae haudquaquam illum satisfacere posse significat: cf. Grut. ad Aul. 2. 4. 45, ubi imperitus coquus ex eodem isto coenae feralis more *nundinalis* audit.

Hominum avaritia ego sum factus improbius co-
quus,

Non meopte ingenio. BA. Qua istuc ratione? co.
Eloquar:

15. Quia enim cum extemplo veniunt conductum co-
quom,

Nemo illum quaerit qui optumus, et carissimu'st:

Illum conducunt potius, qui vilissimu'st.

Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.

Illi drachmis issent miseri: me nemo potest

20. Minoris quisquam nummo ut surgam subigere.

17. q. vilissimus hoc. 19. drachma.

Vs. 18. *obsessor fori*: *obsidere* nonnumquam est *diu sedere, morari*: cf. West. ad Ter. Adelph. 4. 6. 6, et Liv. III. 50, ubi *obsidere* pro eo, quod in eodem cap. legitur, *insidere*.

Vs. 19. *illi drachmis issent*: sic Mss. vel *drachma essent*, vel *drachmis sent*; nec minus incerti interpretes: virorum doct. opinionibus de h. l., a Taubm. enotatis, adjungenda Salmasii, qui *de modo usur*. p. 67, mavult: *drachma essent*. Cum Bothio amplectendum censeo *drachma issent*, scil. conducti, cum *drachmis* per metrum stare non potest, nisi cum Steph., ordine inverso scribamus: *issent drachmis*. Gronovius, quod in edit. sua anteposuit, et recte explicavit, *drachmis issent*, in L. P. reliquit, ubi magna exemplorum vi persuadere suscepit, dignius esse *drachmis essent*.

Vs. 20. *nummo*. Nummus Plauto sine adjectione auri semper didrachmus est, sive stater: cf. Salm,

Non ego item coenam condio, ut alii coqui,
 Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
 Boves qui convivas faciunt, herbasque oggerunt:
 Eas herbas herbis aliis porro condiunt,

25. Indunt coriandrum, feniculum, allium, atrum olus,
 Apponunt rumicem, brassicam, betam, blitum,
 Eo laserpicii libram pondo diluunt:
 Teritur sinapis scelerata cum illis: qui terunt,

25. coriandro. 28. sinapis celera.

ad Epid. 1, 1, 52; Turneb. ad Truc. 2, 7, 11, et
 Gronov. de Pec. Vet. III. 3. p. 134.

Vs. 26. *blitum*: Plin. H. N. XX. 22: *Blitum iners videtur, ac sine sapore aut acrimonia ulla: unde convicium feminis apud Menandrum faciunt mariti*. Apud Plautum Truc. 4, 4, 1 meretrix dicitur *blitea* et *lutea*, i. e. barda, stupida et fatua: cf. Festus i. v. *blitum*. Inde forte Gallicum *belître*.

Vs. 27. *eo diluunt*: i. e. eo laserpicii libram pondo, liquore aliquo dilutam, addunt. De laserpicio cf. Salm. ad Rud. 3, 2, 16. — *libram pondo*: libram ponderalem sic significabant veteres, ut distinguerent a libra mensurali. Qua de re plura dabit Gron. L. P. p. 323. sqq.

Vs. 28. *teritur sinapis scelerata*: Serv. ad Virg. Aen. IX. 486 legit: *feritur sinapis scelera*, quae, praeterquam in vitio manifesto primi voc., tuentur Mss., exhibentes *celera*, quod quomodo corruptum sit, neminem latet. Nihil mutandum: nam sive Servianum adsciscimus, sive vulgatam integram esse sinimus, jure locum suum obtinet. Obnitentibus quamvis Mss., Prisciani (in edit. Putsch. Lib. VI. p. 682.

- Præusquam triverunt, oculi ut exstillent, facit:
 30. Ei homines coenas sibi coquunt. Cum condiunt,
 Non condimentis condiunt, sed strigibus,
 Vivis convivis intestina quæ exedunt.
 Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt,
 Cum hasce herbas hujusmodi in suum alvum con-
 gerunt,
 35. Formidolosæ dictu, non esu modo:
 Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.
 36. Quid tu? divinis condimentis utere,
 Qui prorogare vitam possis hominibus,
 Qui ea culpes condimenta? co. Audacter dicito:
 40. Nam vel ducentos annos poterunt vivere,

30. coquunt. 32. intestinaque excedunt.

legitur *triverunt*; in antiquioribus vero, v. c. Venet. 1576, germanum *teruerunt*) auctoritate vs. sq. probandum puto antiquum *teruerunt* pro *triverunt*, de quo omnino vide Voss. de Art. Gramm. V. 30. *Scele- ra* est convicium in sinapim, ut apud Virg. Moret. 109.

Immeritoque furens dicit convicia fumo.

Vs. 31. *strigibus*: *stris* avis fabulosa jam a Plinio censetur Hist. Nat. XI. 95: „Infausta et abominata „gentibus omnibus, jam antiquis in maledictis fuit. „Sed quæ sit avium, parum constat.” Horat. Epod. 5. 20 *nocturnam strigem* vocat, et sic plures ominosam avem memorant: eff. int. a. h. l. et ad Prop. III. 4. 29; Heyn. ad Tib. I. 5. 52.

Vs. 34. *suum alvum*: minus pervulgatum *hic alvus*: vide tamen Serv. ad Virg. Aen. II. 51.

Vs. 40. *ducentos annos*. Philemonis locus, Lipsio

Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
 Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,
 Aut sipolindrum, aut macidem, aut sancapti-
 dem,

Eae ipsae sese patinae fervefaciunt illico.

45. Haec ad Neptuni pecudes condimenta sunt:
 Terrestres pecudes cicimandro condio,
 Aut happalopside, aut cataractria. BA. At te Jup-
 piter

Diique omnes perdant, cum condimentis tuis.

Cumque tuis omnibus mendaciis.

50. co. Sine sis loqui me. BA. Loquere, atque i in
 malam crucem.

co. Ubi omnes patinae fervent, omnis aperio.

Is odos demissis pedibus in coelum volat:

42. in patina scindidi. 47. apalopside, acataractria.

48. abest cum.

citatus Ant. Lect. IV. 10, est in Menand. et Phil. Re-
 liq. p. 332: "Απαντες οἱ Φαγόντες ἐγένοντ' ἐν θεοί.

'Αθανασίαν εὖρηκα τοῦς ἤδη νεκροῦς

"Ὅταν τι δοφρανῶσι ποιῶ ζῆν πάλιν.

Et hic joculum videtur captasse poëta, quia nempe qui
 esitant, vivunt.

Vs. 44. *sese fervefaciunt*: Bothius *sese* metri causa
 delet, quo tamen carere non possumus. Salvum est
 metrum, modo, praeunte edit. Steph., legamus *se*,
 et in *faciunt* synizesin admittamus: utrumque facile
 concedi existimo.

52. *demissis pedibus*; ejusdem generis est jocus hic,
 atque huj. fab. 1. 1. 121. videmus. *Demissis pedibus*

Eum in odorem coenat Juppiter cotidie.

BA. Odor demissis pedibus? co. Peccavi insciens.

55. BA. Quid est? co. Quia enim demissis manibus
volui dicere.

BA. Si nusquam is coctum, quidnam coenat Juppiter?

co. It incoenatus cubitum. BA. I in malam crucem.

Istaccine caussa tibi hodie nummum dabo?

co. Fateor equidem esse me coquom carissimum:

60. Verum pro pretio facio, ut opera appareat
Mea, quo conductus veni. BA. Ad furandum quidem.

co. An invenire postulas quemquam coquum,

52. *dimissis.* 55. *abest enim.* 59. *fateor me esse coquum.*

62. *an tu s.*

scil. non ideo mirum atque inexpectatum lenoni accidit, quod inferos sic odorem coenatueros intelligebat, sed quia alterum illud *demissis manibus fugere* tralatitium et omnium sermone pervulgatum erat. Sic Epid. 3. 4. 16. *immo si audias*

Meas pugas, fugias manibus demissis domum.

Eadem fere notione dicimus *immittere habenas, rudentes*: cf. Victor. Var. Lect. XXI. 2.

Vs. 53. *eum in odorem*: Mss. sic, vel corrupto *eum modorem*; a quibus non deflectendum: nam idem fere est quod: *coenatum it in odorem, ad illum captandum*. Nolim tamen cum Periz. ad Sanct. Min. III. 3. p. 431, affirmare, *in* si absit, intelligendum fere esse: propter metrum tamen idem probat, exemplis-

Nisi milvinis aut aquilinis unguis ?

84. An tu coquinarum te ire quoquam postulas ,

65. Quin ibi constrictis unguis coenam coquas ?

Nunc adeo tu qui meus es , jam edico tibi ,

Uti nostra properes amoliri omnia :

Tum ut hujus oculos in oculis habeas tuis :

Quoquo hic spectabit , eo tu spectato simul :

70. Si quo hic gradietur , pariter progredimur .

Manum si protollet , pariter proferto manum .

Suum si quid sumet , id tu sinito sumere :

Si nostrum sumet , tu teneto altrinsecus .

Si iste ibit , ito ; stabit , astato simul .

64. *coquinarum ire.* 70. *si hic quo — progredimur.*

que firmat coenare odorem. In tamen verum moles-
tum non videtur.

Vs. 63. *milvinis aut aquilinis unguis*, de rapaci-
cissimis et furacissimis manibus dicitur, quae instar
milvi et aquilae, voracissimarum avium omnia edulia
rapiunt: cf. Poen. 5, 5, 13; in Men. 1; 3, 29 *mil-*
vinam suggerere (scil. *famem vel cupiditatem*) est pro
vehementissimam cupiditatem alicujus rei excitare,
rabidam facere orexin, Juv. Sat. 6. 428.

Vs. 70. *progredimur*. Nonnulli Mss. et editores
progredimur, ἀπὸ τοῦ προ for *progreder*: laudant auc-
toritatem Festi, aliorum: recte, opinor. Qui contra
dicunt, pluralem imperativi pro sing. usurpari, male
defundunt Epid. 5. 2. 30, ubi unus tantum colliga-
tur erat manus, ambo vero arbitrantur. In Epid.
2, 2, 78 pluralem numerum imperativi recte expli-
cuit Taubm.

75. Si conquiniscet istic , ceveto simul.

Item his discipulis privos custodes dabo.

co. Habe modo bonum animum. HA. Quaeso , qui
possim , doce ,
Animum *bonum* habere , qui te ad me adducam
domum ?

co. Quia sorbitione faciam ego te hodie mea ,
80. Item ut Medea Peliam concoxit senem ,

75. *conquiniscit i. , conquiniscito: abest simul.*

76. *abest his. — prius c. dato. 77. animum bonum.*

78. *abest bonum. 79. f. hodie ego te. 80. abest item.*

Vs. 75. *si conquiniscet istic*, etc. *Conquiniscere* est *cernuum se inflectere*, *inclinare: cevete* idem quod *conquiniscere*: intt. a. h. l. adde Salm. ad Cist. 4, 1, 15, Gron. L. P. p. 132.

Vs. 76. *privos custodes*: Gulielm. Veris. I. 4 pro *prius*, quod in omnibus Mss., legendum esse *privos*, facile persuasit.

Vs. 78. *bonum animum: bonum*, quamvis a Mss. *abest*, ab Acidalio, metro sententiaque suadentibus, recte additur.

Vs. 80. *Medea Peliam concoxit senem*. Duplex est fabula de Medea in hanc rem, altera de Pelia, venenis interfecto, altera de Aesone, iisdem recocto. Jocus est e festivissimis Plauti, si credere licet, de industria illum confudisse has fabulas in persona imperiti et gloriosi coqui, non sentientis, se vera dicere. Vult enim coquus Ballionem juventuti restituere, sed fabulam male tenens, praedicat, se Ballionem concocturum, ut Peliam Medea recoxit, i. e. misere interfecturum: quod quamquam non ex opinione coqui,

Quem medicamento, et suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum:

Item ego te faciam. RA. Eho, an *tu* etiam vene-
ficus?

co. Immo edepol vero hominum servator magis.

85. RA. Hem mane. Quanti istuc unum me coquinare
perdoces?

83. abest *tu*. 84. *i. e. non h.*

tamen magis ex vero erat. Talia fere quoque speci-
ose Gron. L. P. p. 260. Unus tamen obstat locus Cic.
de Sen. 23. *Neque me tamquam Peliam recoxerit*, i.
e. mihi florem juventutis restituerit, ex quo recte vi-
detur conficere Freherus, depravate fabulam illam
vulgatam fuisse, et proverbii instar factam esse locu-
tionem, *aliquem tamquam Peliam recoquere*. Petro-
nii *anus recocta vino, trementibus labellis*, metuo,
ut persuadeat Gron., de *cruda et viridi senectute* in-
telligendum esse: Vide Scal. Castt. in Catull. p. 39;
Barth. Adv. XXXIII. 4. Ceterum *concoquere* plane di-
verso sensu dicitur Trin. 2, 1, 2:

egomet me concoquo, et macero, et defetigo.

Vs. 83. *an tu etiam*: melius abest *tu*, quod in Mss.
non comparet, nec invitis numeris tollitur; sensus
est: fur es, sicut omnes coqui; num praeterea etiam
veneficus?

Vs. 85. *Hem mane*: ineptum hoc *mane*; nam ora-
tionis contextus nos non sinit fingere, coquum re in-
fecta abire voluisse. Accedit, quod metro molesta
est vocula; qua deleta, si auctoritate edit. Steph. *me*
quoque subditicium credere licet, tum demum versus
numeris suis absolutus prodit,

co. Quid? BA. Ut te servem, ne quid surripias mihi.
 co. Si credis, nummo; si non, ne mina quidem.
 Sed utrum amicis hodie, an inimicis tuis
 Daturus coenam? BA. Pol ego amicis, scilicet.
 90. co. Quin tu illos inimicos potius, quam amicos vo-
 cas:

Nam ego ita convivis coenam conditam dabo
 Hodie, atque ita suavitatem condiam,
 Ut quisque quicque conditum gustaverit,
 Ipsos sibi faciam ut digitos praerodat suos.
 95. BA. Quaeso hercle, priusquam quicquam convivis
 dabis,
 Gustato tute prius, et discipulis dato,
 Ut praerodatis vestras furtificas manus.
 co. Fortasse haec tu nunc mihi non credas quae
 loquor.
 BA. Molestus ne sis, nimium jam tinnis, non places.

87. *si reddidis nummos meos ne metuas quid.*

92. *suaviter conditam.* 96. *gusta tute.*

Vs. 87. *si credis nummo*, etc: si mihi credis, me per tuam domum meo arbitrato commeari sinis, hominem alieni abstinentem ducis, hoc te docebo nummo: (sic enim non observatus, furari poterat) si vero mihi fides non habes, meque observari jubes, non vel mina te docebo (omni scilicet furandi occasione sublata).

Vs. 90. *illos*: suadentibus Pareo in Anal. Plaut. et Pistor., metro dandum *illo* pro *illuc*, quo nihil frequentius.

Vs. 99. *jam* quoque metro adversatur, natum ut videtur ex *iun* praec. syllabae.

100. Hem, illic ego habito: intro huc abi, et coenam

coque

Propere. co. Quin is accubitus, et convivas

cedo:

Corrumpitur jam coena. BA. Hem, subolem sis

vide!

Jam hic quoque scelestus est coqui sublingio.

Profecto quid nunc primum caveam nescio:

105. Ita in aedibus sunt fures: praedo in proxumo

est.

Jam a me hic vicinus apud forum paulo prius

Pater Calidori opere petivit maxumo

Ut mihi caverem a Pseudolo servo suo,

Neu fidem ei haberem. Nam eum circumire in

hunc diem,

100. abest huc. 102. subdolet. 103. est coquus ut conficio.

106. j. mihi hic v. 107. o. fecit m.

Vs. 101. *et convivas cedo*: melius mihi sic sonat versus, quam probata Acidalii emendatione: *i, convivas cedo. Quin* cum indic. h. l. solitam vim imperat. habet.

Vs. 102. *subolem vide*: *suboles* hic in contemptum dicitur de coquorum propagine, ut *genus* et *natio* apud Cic. et alios.

Vs. 103. *est coqui sublingio*, qui a coquo patinas ligurire didicit, absentis vicarius, praesentis socius. Nec male Cd. Acad. juvante Steph.

Vs. 106. *jam*. Acid. probante Bothio, *nam*, quod verius videtur. — Pro *a me* multi libri *mihi*, unde Camerar. restituit *me*: in edit. Steph. absunt. — *Apud forum*, ut Epid. 2, 2, 67, *apud Thebas* pro *Thebis*.

110. Ut me si posset muliere intervorteret :
 Eum promisisse firmiter , dixit , sibi ,
 Sese abducturum a me dolis Phoenicium.
 Nunc ibo intro , atque edicam familiaribus ,
 Profecto ne quis quicquam credat Pseudolo.

ACTUS QUARTI SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS , SIMIA.

- Si unquam quenquam Di immortales voluere esse
 auxilio adjutum ,
 Tum me et Calidorum servatum volunt esse , et le-
 nonem extinctum:
 Cum te adiutorem genuere mihi , tam doctum ho-
 minem atque astutum.
 Sed ubi illic est ? sumne ego homo insipiens , qui
 haec mecum egomet loquor solus ?
 5. Dedit verba mihi hercle , ut opinor : malus cum
 malo stulte cavi.

110. *ut a me , s. p. mulierem. 1. auxio advictum.*

Vs. 1. *adjutum , tum me* etc. Susplicati sunt viri docti , *tum* ortum esse ex ultima verbi *adjutum* , igitur delendum. Nihil forte mutandum.

Vs. 5. *malus cum malo stulte cavi. Cavere cum aliquo* eadem ratione dicitur pro *cavere aliquem* , ac *captare cum aliquo* pro *captare aliquem* , Most. 5, 1, 21 ; *orare cum aliquo* saepius ; *osculari cum aliquo* , Mil. 2, 2, 88 et 109. Cf. Most. 5. 2. 21.

Tum pol ego interii, homo si ille abiit : neque hoc
opus quod volui , ego hodie efficiam.
Sed eccum video verbeream statuam; ut magnifice
infert sese !
Hem , te hercle ego circumspectabam : nimis me-
tuebam male , ne abiisses.
s1. Fuit meum officium ut facerem, fateor. ps. Ubi
restiteras ? s1. Ubi mihi libitum est.
10. Istuc ego jam satis scio. s1. Cur ergo quod scis ,
me rogas ? ps. At hoc volo monere te.
s1. Monendus ne me moneat. ps. Nimis tandem
ego abs te contemnor.
s1. Quippe ego te ni contemniam , stratioticus ho-
mo qui cluear ? ps. Jam
Hoc volo quod oceptum'st, agi. s1. Nunquid age-
re aliud me vides ?
ps. Ambula ergo cito. s1. Immo otiose volo. ps.
Haec ea occasio est : dum ille dormit,

7. *eccam.* 10. *absunt ego jam.* 12. *quidni ego te contem-*
nam. 13. *nunc quid.*

Vs. 9. *restiteras*, v. c. colloquendi gratia: Cic. ad
Att. II. 24 *negabat, se umquam cum Curione restitisse.*

Vs. 12. *quippe ego* etc. Minus recte intellectus
vulgo videtur versus; quoniam omnes editiones, quas
equidem vidi, tenentes *qui*, nec ut oportet *qui*, con-
jungere videntur *quippe - ni* pro *quippini*: sed sensus
esse videtur: nam quomodo tandem ego stratioticus
homo audiam, nisi te contemniam. Unde videmus,
antiquissimum esse fastidium militare.

Vs. 14. *haec ea occasio est*: elegantem formulam

15. Volo tu prior ut occupēs adire. *si.* Quid prope-
ras ? placide:

Ne time: ita ille faxit Juppiter, ut ille palam ibi-
dem assiet.

Quisquis ille est, qui adest a milite, nunquam
edepol erit ille potior

Harpax, quam ego. Habe animum bonum: pulchre
ego hanc explicatam tibi rem dabo:

Sic ego illum dolis atque mendaciis in timorem
dabo

20. Militarem advenam, ipse sese ut neget eum esse
qui siet,

Meque ut esse autumet, qui ipsus est. *ps.* Qui
potest ? *si.* Occidis me,

Cum istuc rogitas. *ps.* O hominem lepidum ! te
quoque etiam dolis

Atque etiam mendaciis Juppiter te mihi servet.

15. *quin properas.* *sik. p.* 21. *nec ut esse.*

dicit Ruhnk. ad Ter. And. 4, 4, 48, cum ἐμφάσει
loquentium, et magni quid ostendere cupientium:
cf. Drakenb. ad Liv. II. 6. 7.

Vs. 23. *o hominem lepidum*, etc. Arduum est hos
versus expedire, quod Acidalio, Div. in Pseud. c. 6.
non prospere cessit. Hoc dicere videtur Pseud.: O te
quoque lepidum dolis et mendaciis: Jupiter te mihi
servet. Putaverat Pseud. se unicum esse in his dolis
magistrum: invenit parem. Sin vero ex auctoritate
edit. Steph. post *Juppiter* abjicere licet *te*, ex sale-
broso planus fit locus, et jocus ἐξ ἀπορροχέου prodit.
Pseudolus scil. sycophantae gloriationem et fastidium

st. Immo mihi: sed vide, ornatus hic satis me
condecet?
25. ps. Optume habet. st. Esto. ps. Tantum tibi bo-
ni Di immortales duint,
Quantum tu tibi optes: nam si exoptem quantum
dignus, tantum dent,
Minus nihilo est. Neque ego hoc homine quen-
quam vidi magis malum,
Et maleficum. st. Tun' id mihi? ps. Taceo: sed
ego quae tibi dona
Dabo et faciam, si hanc rem sobrie accurassis!
st. Potin' ut taceas?

24. me satis. 26. abest tu. 29. sobrie rem.

aegre ferens, hoc videtur dicturus: (quod tu de mi-
lite jactas) te quoque dolis et mendaciis Jupiter in
timorem det, sed inexpectatum auditur mihi servet,
quod magis e re sua. Steph. versus hujus scen. alio
modo dimensus, hunc numeris suis non restituit.

Vs. 25. *optime habet*, pro: *optime se habet*, non
ornatus, sed res scil. Quamquam minus usitatum
hoc, recte tamen dicitur: Ter. Adolph. 3, 3, 11 est
dubiae lectionis; Juv. Sat. 10, 72; Cic. pro Mur. 6.
Bene habet, jacta sunt fundamenta defensionis.

Vs. 28. *dona dabo et faciam.* Douza *dona facere*
Plauto indignum judicans, corrigit *bona facere*. Quo-
niam vero invitis Mss. optima quaeque reponere non
licet, malim conjungere *dona* cum solo verbo *dabo*, ut
faciam sit adjectum, sicuti *damni* huj. fab. 1, 5, 25,
ubi vide, quae dicta sunt. Douzae parum favet Most.
1, 3, 27. *infecta dona facio.*

30. Memorem immemorem facit, qui monet quod memor meminit. Teneo omnia,
In pectore condita sunt: meditati sunt doli
docte. ps. Probus hic est
Homo. si. Neque hic est, neque ego. ps. At vide
ne titubes. si. Potin' ut taceas?
ps. Ita me Dii ament. si. Ita non facient, mera
jam mendacia fundes.
ps. Ut ego ob tuam, Simia, perfidiam te amo et
metuo, et magnifico!
35. si. Ego istuc aliis dare condidici: mihi obtrudere
non potes palpum.

Vs. 31. *probus hic est homo*: haec tacite secum Pseudolus, ita ut tamen exaudiat Simia. Ludit, ut solet, ambigua significatione vocis *probus*: nam Pseudolus propter ea, quae ex Simia audiverat, animum inducit, ut illum utibilem, idoneum hominem dicat (Poen. 3, 3, 67; Cas. 5, 4, 2; huj. fab. 4. 2. 14). Simia vero pro *bonus* accipit.

Vs. 33. *ita me Dii ament*: apodosin sententiae occupavit Simias, dicens: *mera mendacia fundes*: continuat tamen orationem Pseudolus vs. sq., ac si nihil sibi interlocutus esset Simia: quod non intelligentes interpretes, admirationis signum adposuerunt. Similiter fortasse vs. 36.

Vs. 35. *obtrudere palpum, palpari, palpo percutere*, proprie est molli, blanda manu contrectare: hinc pro adulari, blandiri, adulando decipere: cf. Rud. 1, 2, 38; *hominem malum, perjurum, palpatores*. Turn. ad Amph. 1, 3, 9.

- ps. Ut ego te hodie accipiam lepide, ubi effeceris
hoc opus ! si. ha ha he !
ps. Lepido victu , vino , unguentis , et inter pocula
pulpamentis :
Ibidem una aderit mulier lepida , tibi savia super
saviam quae det.
si. Lepide accipis me. ps. Immo si efficis , tum
faxo magis dicas.
40. si. Nisi effecero , cruciabiliter carnufex me accipito.
Sed propera mihi monstrare ubi ostium lenonis
aedium.
ps. Tertium hoc est. St. St ! tace, aedes hiscunt.
ps. Credo animo male'st
Aedibus. si. Quid jam ? ps. Quia edepol ipsum
lenonem evomunt.
si. Illicine est ? ps. Illic est. si. Mala merx est.
ps. Illuc sis vide ,
45. Non prorsus , verum ex transverso cedit , quasi
cancer solet.

39. dicas magis. 44. merces. 45. prohorsus — cede.

Vs. 37. *pulpamentum* : cff. intt. ad Stich. 5, 4, 31 ;
Donat. ad Ter. Eun. 3, 1, 36.

Vs. 44. *illuc sis vide* : post haec verba non plenius
est distinguendum, nam jungenda sunt cum sqq. *Il-*
luc pro *illud*, non pro *illo*. Admodum friget, quod
finxit Bothius: *mala merx est Pseudole, illuc sis vide*.

Vs. 45. *non prorsus* etc. Cas. 2, 8, 7:

Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

ACTUS QUARTI SCENA SECUNDA.

BALLIO, PSEUDOLUS, SYCOPHANTA.

Minus malum hunc hominem esse opiner, quam
esse censebam coquum:

Nam nihil etiam dum harpagavit, praeter cya-
thum et cantharum.

ps. Heus tu, nunc occasio est et tempus. sy. Te-
cum sentio.

ps. Ingredere in viam dolose: et ego hic in insi-
diis ero.

5. sy. Habui numerum sedulo, hoc est sextum a
porta proximum

4. *dolis et hic insidiis.* 5. *habui nimirum Pseudolo.*

i. e. cancrum. *Prorsus cedere* est recta procedere, ire: *prorsum* enim antiqui *rectum* appellabant: Donat. ad Ter. And. 3, 2, 30; Fest. i. v. *prorsus*: hinc *oratio prosa* pro *prorsa*, quasi *porro* usque ad marginem semper *versa*, quae opponitur *versae*, cujus versus plerumque ante desinunt, quam ad marginem perveniant: cf. Gr. L. P. p. 136 sqq., et Periz. ad Sanct. Min. IV. 17. p. 1027, et IV. 4. p. 774.

Vs. 5. *habui numerum*: i. e. habui rationem. *Ha-*
bere cum substantivo saepissime gaudet significatione
verbi, huic substantivo cognati: *numerum habui* igitur
pro *numeravi*, *numerum*, *rationem cepi*: cf. supra 2, 2, 2: sic *habere expurgationem* pro *expur-*
gare, Merc. 5, 3, 4; *habere edictionem* pro *edicere*,
Pseud. 1, 2, 39, et similia.

Angiportum : in id angiportum me devorti jusse-
rat ;

Quotumas aedes dixerit, id ego admodum incerto
scio.

PA. Quis hic homo ohlamydatas est, aut unde est,
aut quem quaeritat ?

Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis.

IQ. SY. Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod
quaero, certius.

PA. Ad me adit recta : unde ego hominem hunc
esse dicam gentium !

SY. Heus tu, qui cum hircina astas barba, re-
sponde, quod rogo.

PA. Eho, an non prius salutas ? SY. Nulla est mi-
hi salus dataria.

PA. Nam pol hinc tantundem accipies. PS. Jam
inde a principio probi.

7. quo tum has. 10. qui est certo facit. 12. h. stas b.

14. abest hinc — probus.

Vs. 6. *angiportum*, vel *angiportus* est via angus-
ta inter *portus*, ut veteres dicebant, i. e. domos vel
insulas. Vid. Donat. ad Ter. Adept. 4, 2, 39. et
intt. ad Fest. in vocibus *angiportus* et *portum*.

Vs. 12. *hircina barba*, pro convitio objecta: exem-
plis firmant intt., a. h. l. Adde Men, 5. 2. 101, ubi
dubium esse non potest; quin *barbatus* contumeliose
dicatur senex.

Vs. 14. *Nam hinc tantundem accipies*. Nam hic
videtur *παρ' αὐτον*: verum sic fortasse supplenda oratio:
bene dicis: bene est; nam pol nisi prius salutas, hinc

15. *sy.* Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.

ba. Egomet me. *sy.* Pauci istuc faciunt homines,
quod tu praedicas.

Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus
sese noverit.

ps. Salvos sum: jam philosophatur. *sy.* Hominem ego hic quaero malum,
Legirupam, impium, perjurum, atque improbum.

ba. Me quaeritat:

20. Nam illa sunt cognomenta, nomen si memoret
modo.

15. *tu non vidisti.*

tantundem accipies. — *probi.* Lamb. in suis videtur legisse *probus*, quod et Cd. Acad. et edit. Steph. habent. Utrumque recte dicitur: *probi* enim pro *probe*, quoniam nihil frequentius hoc aevo, quam *e* et *i* in terminationibus, dativi inprimis et abl., promiscue usurpatae: cf. Osann. Anal. Crit. p. 123, et 192; Both. ad Capt. Prol. 15. in hac fab. 4. 7. 79, et 5. 1. 8.

Vs. 18. jam philosophatur: sic Capt. 2, 2, 34.

Salva res est: philosophatur quoque jam, non mendax modo est.

Philosophari apud Plautum est inter jocos seria loqui, et fere sophistarum more argutari, captare. Merc. 1, 2, 36. Sic Rud. 4, 3, 47 *philosophae*. Hic tamen et Capt. loco *philosophari* dici videtur verterator, qui sermonibus seriis alium decipere studet.

Vs. 20. In edit. Steph. *cognomenta mihi*, quod per metrum abesse non potest. Idem sentit Bothius, qui de suo addidit *mi*.

Quid est ei homini nomen? sy. Leno Ballio. BA.

Scivin' ego?

Ipse ego is sum, adolescens, quem tu quaeritas.

sy. Tunc es Ballio?

BA. Ego enimvero is sum. sy. Ut vestitus est per-
fossor parietum!

BA. Credo in tenebris conspicatus si sis me, ab-
stineas manum.

21. sy. leno B. BAL. sum ego ipse.

22. ego sum adolescens. 23. ego enim is sum.

Vs. 22. *adolescens*: hoc fere vocabulo utuntur in his fabulis, qui alloquuntur ignotos, quamvis jam grandiores natu: vide Curc. 3 vs. 29; Men. 2. 2. 11 et 15; huj. fab. 2. 2. 21; 4. 7. 38 et 42, alibi. Vulgo perperam distinguitur: *ipse ego is sum adolescens*; quod ferri nequit: leno enim jam senex erat: cf. 4. 7. 93.

Vs. 24. *credo in tenebris*: hic versus, qui nullam molestiam videtur creavisse viris doctis, me diu moratus est, cum frustra conatus sum satis commodum sensum elicere: sycophantae leno tecte latrocinium objicere videtur; ob praemissum *credo* forte sic ironice explicandus versus: quamvis tam splendide sum vestitus, tamen abstineres manum, non spoliare, opinor, si in tenebris me conspicatus esses. Monent enim Scal. et Turn., h. l. ab intt. laudati, versicolore habitum tribuisse lenonibus veteres, et raso capite in scenam induxisse; Rud. 5. 2. 16. Sed Simiac exclamatione *ut vestitus est* etc. magis idonee intelligitur de nitidiore vestimento, quo leno natali suo utebatur. Quod autem animadvertit Bothius, sycophantam fin-

25. sv. Herus meus tibi me salutem multam voluit
dicere.

Hanc epistolam accipe a me, hanc me tibi jussit
dare.

na. Quis is homo'st qui jussit? ps. Perfi, nunc
homo in medio luto est,

Nomen nescit: haeret haec res. na. Quem hanc
misisse ad me autumas?

sv. Nosce imaginem, tute ejus nomen memorato
mihi,

gere se mirari vestitum lenonium, tamquam hominem
militarem, qui in castris usque habitavit, mores-
que urbanos ignoret, nimis longe videtur petatum.
Sed ne sic quidem illustrata placet sententia malo
tornata. Suspicio, Plautum pro *credo* scripsisse *cedo*,
quod egregiam praebet sententiam, atque haud prorsus
dissimili firmatur Merc. 3. 4. 69. Et quamquam non
nescio, sic hiantem versum objici, vix commoveor,
quoniam post voces *hercle*, *quaeso*, et similes quae
interjectionum fere vice funguntur, haud semel hia-
tus deprehenditur: cf. Lindem. in disput. de *versu*
Lat. ling. prosodia, praemissa editioni trium fab.
Plaut. p. XXI. Neque habet constructio: *conspicatus*
si sis — *abstineas*, pro *conspicatus si esses* — *ab-*
stineres, in quo offendamus: similiter Most. 3, 1,
28, *dicam*, *si confessus sit*, pro *dicerem*, *si confes-*
sus esset; Asin. 2, 3, 13 *si sit domi*, *dicam tibi*, pro
si esset domi, *dicerem tibi*, et sic in aliis sexcentis.

Vs. 27. *in medio luto est*: cf. Pers. 4, 3, 66, *in*
luto haerere.

30. Ut sciam te Ballionem esse ipsum. BA. Cedo mihi epistolam.
 SY. Accipe, cognosce signum. BA. Oho! Polymachaeroplacides
 Purus putus est ipsus: novi: heus! SY. Polymachaeroplacides
 Nomen est: scio jam tibi me recte dedisse epistolam,

Vs. 31. *cognosce signum*: vs. 29 *nosce imaginem*, scil. signo expressam, quae erat symbolum convertum.

Vs. 32. *purus putus est ipsus*: *putus* i. q. *purus*: cf. Fest. i. v., laud. ab intt. Ducta tamen metaphora non est a vineis, quae putantur quidem sine dubio, i. e. reciduntur: sed *putare*, i. q. purum vel putum facere, vox propria est lanificio, ubi lana putatur, quando caritur et carminatur, per pectines trahitur, ut purgetur: Graece *κρεκαδύζειν*: cf. Scal. Cast. in Tib. I, 6, 80. *Putare rationem* vel *rationes* apud Plautum saepius pro liquidas facere, expedire, secreto credito debitoque. Graeco *ἐκκαθαίρειν λογισμὸν*: Aul. 3, 5, 53; Most. 1, 3, 141; Trin. 2, 4, 15: *rationem secum putare* translatum pro deliberare, cogitare, meditari, Cas. 3, 2, 25.

Vs. 31—33. Bothius haec sic ordinat: Bal. (secum) *eho! Polymachaeroplacides purus putus est ipsus, novi*: (ad sycophantam) *heus! Polym. nomen est*. Sim. *Scio jam* etc. Minus recte tamen hoc videtur: quod enim primum dicit Simia: *Polym. nomen est*, tacite secum effert, ut longius illud nomen bene memoriae mandet: neque aliam ob causam idem nomen vs. sq. videtur repetere.

Postquam Polymachaeroplacidae elocutus nomen
es.

35. BA. Sed quid agit is ? sv. Quod homo edepol fortis , atque bellator probus.

Sed propera hanc pellegere quaeso epistolam , ita
negotium est ,
Atque accipere argentum actutum , mulieremque
mihi emittere.

Nam necesse hodie Sicyoni me esse , aut cras
mortem exequi :

Ita herus meus est imperiosus. BA. Novi , notis
praedicas.

40. sv. Propera pellegere epistolam ergo. BA. Id ago ,
si taceas modo.

Miles lenoni Ballioni epistolam

34. abest es. 38. necesse est.

Vs. 38. *mortem exequi* : i. e. ferre , subire : Capt. 2, 1, 1. *aerumnam exsequi* ; Trin. 3, 2, 60 *exsequi egestatem*.

Vs. 39. *imperiosus* plerumque in malam partem dicitur , pro nimis severo , tyrannico , saevo. Sic L. Manlius , qui filium suum Titum , nullius probri compertum , rus relegat , atque in ergastula dedit , apud Liv. VII. 3. sq. *Imperiosi* cognomen habet : filius hujus Titi *Imperiosus* audit , Liv. IV. 29 , quia consul filium , contra patris edictum castris egressum ad pugnandum , quamvis victorem securi percuti jussit. Hinc *imperia Manliana* in proverbium abierunt : cf. id. ibid. , et Cic. de Fin. II. 32. — *notis* active pro iis , qui noverunt : cf. Hott. ad Cic. in Verr. Lib. I. 7.

Conscriptam mittit Polymachaeroplacides,
 Imaginem obsignatam, quae inter nos duo
 Convenit olim. *sy.* Symbolum est in epistola.
 45. *BA.* Video, et cognosco signum: sed in epistola
 Nullam salutem mittere ne scriptam solet?
sy. Ita militaris disciplina est, Ballio:

46. *abest ne.*

Vs. 43. imaginem obsignatam: sic *Mss.* omnes; ferri tamen nequit: corruptum esse et scribendum *imagine*, 4. 7. 105 palam facit: ex quo versu, collato cum 4. 6. 30, discimus, imaginem ex annulo expressam, symbolum conventum fuisse: recte igitur *Synthia vs. sq.* dicit: *symbolum est in epistola*: i. e. ei superimpositum est. *In* igitur valet *super*. In *Steph.*, versus aliter dispertita, *epistolam vs. 41. abest.*

Vs. 46. mittere ne scriptam solet: interrogativum *ne* sic insolenter sede sua remotum, habet, in quo offendamus; nisi vero h. l. idem statuere licet, quod *huj. fab. 1. 1. 124*, *mittere* ultimam producere propter trinas, a quibus vox *sq.* incipit, consonas, inviti ut tueamur *ne* metrica cogit ratio, suadentibus quamvis *Cd. Acad. et ed. Steph.*, ut ejiciamus: verum haec pravo tetrametro: (incipiunt senarii inde a *sq. vs.*)

Sed in epistola nullam salutem mittere scriptam solet. cui tamen *ne* mederi non potest, nisi post *nullam* insertum. Accedit, quod haud semel *Plautus ne* proprio loco pellens, in alienum, licet non longe distan-tem, intrudit: *off. Most. 2. 2. 89*, *sed tu etiamne astas*; *Curc. 1. 1. 18 et heri coenavistine*; *Cas. 2. 5. 10 cum uxorene mea*; *Mil. 3. 1. 92.*

Vs. 47. militaris disciplina est: pro consuetudine,

**Manu salutem mittunt benevolentibus ;
Eadem malam rem mittunt malevolentibus.**

**50. Sed ut occepisti, perge operam experirier,
Quid epistola ista narret. BA. Ausculta modo.
Harpax calator meus est, ad te qui venit.
Tunc is es Harpax? SY. Ego sum, atque ipse
Harpax quidem.**

53. tunc es H. — abest atque.

more, ratione agendi, saepe apud comicos reperitur vox *disciplina*: cf. Asin. 1. 3. 49; Ruhnk. ad Ter. Heaut. 2, 3, 59.

Vs. 50. *operam experirier*. Cum Lipsio puto corrigendum *opera experirier*, quae est locutio Plauto usitata, v. c. Capt. 2, 3, 65 et 69, Trin. 4. 1. 7., et h. l. auctoritate edit. Steph. confirmata. *Perge operam experirier* fere significaret: perge facere experimentum operae tuae, in legenda epistola positae, Merc. 4. 4. 29, et ni fallor intelligendum esset de lenone, bene legere nesciente: contra *opera experirier*, i. e. legendo, opponitur τῷ experirier interrogando, quod facere inceperat leno. Sycophanta enim metuens, ne titubaret, atque fallaciam proderet lenoni interroganti super milite, cujus res non noverat, monet lenonem, ut opera potius, quam auditione experiatur, quod sua scire intersit.

Vs. 53. Sic Bothius: Sim. *Ego sum*. Bal. *Atque iste Harpax quidem, qui epistolam* etc. haec igitur sententia prodiret: Harpax calator meus est, ad te qui venit. Atque iste Harpax quidem, qui epistolam istam fert, ab eo argentum accipi volo. Parum venuste hoc

BA. Qui epistolam istam fert, ab eo argentum
accipi,

55. Et cum eo simitu mulierem mitti volo.

Salutem scriptam dignum est dignis mittere :

Te si arbitrarem dignum, misissem tibi.

SY. Quid nunc ? BA. Argentum des, abducas mu-
lierem.

SY. Uter remoratur ? BA. Quin sequere ergo in-
tro. SY. Sequor.

ACTUS QUARTI SCENA TERTIA.

PSEUDOLUS.

Pejorem ego hominem magisque vorsute malum
Nunquam edepol quenquam vidi, quam hic est
Simia.

Nimisquo ego illum hominem metuo et formido
male,

54. accipies. 55. cum eo simul. 56. salutem dignum.

59. moratur.

quidem. Contra servato ordine vulgato, sic se habet :
qui venit ad te, qui epistolam istam fert, est cala-
tor meus Harpax : ab eo argentum accipi volo. Verba
atque ipse Harpax quidem tantopere se commendant,
ut mutare nihil opus sit : aptissima enim sunt perso-
nae Simiae, cui nihil magis cordi est, quam leno-
nem in errorem inducere, asserendo se Harpagem es-
se ipsissimum. *Atque quidem* pro immo vero, satis
notum. Unum exemplum citasse sufficiat Mil. 2, 4, 15.

Ne malus item erga me sit, ut erga illum fuit,
 5. Ne in re secunda nunc mihi obvortat cornua,
 Si occasionem capsit, qui siet malus.

Atque edepol equidem nolo: nam illi bene volo.
 Nunc in metu sum maxumo, triplici modo:
 Primum omnium jam hunc comparem metuo
 meum,

10. Ne deserat me, atque ad hostis transeat.
 Metuo autem ne herus redeat etiam dum a foro,
 Ne capta praeda capti praedones fuant.
 Cum haec metuo, metuo ne ille huc Harpax ad-
 veniat,

6. ceperit cautios est, qui sit. 12. fiant.

13. tum hoc metuo, ne ille h. H. veniat.

Vs. 5. *obvortat cornua*: *obvertere cornua* est more animalium cornutorum aliquem impetere, in aliquem incursare, infensum se alicui ostendere.

Vs. 7. *atque equidem nolo*, scil. malus esse erga illum: *atque* pro *atqui* vel *tamen*. Metus, ne a Simia circumducatur, hoc ex eo extorquere videtur. Non audet contra facere, veritus Deos, ne ob ingratum animum ipsum deserant, quos sibi conciliare atque placare studet dicens, se Simiae bene velle; quo sibi persuadere vult, Simiam erga se malum esse non posse. Steph. annuente Cd. Acad.

Si occasionem ceperit: nam cautio est,

Qui sit malus: atque edepol equidem nolo:

Vs. 11. *etiam dum*: nihil opus est conjectura Guilielm.; nam germanum est hoc, et valet *nunc jam*: vide Rud. 5. 3. 25; huj. fab. 4. 2. 2.

Vs. 13. *adveniat*: Bothius *advenat* metri causa:

Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
 15. Perii hercle ! nimium tarde egrediuntur foras.

Cor colligatis vasis exspectat meum ,
 Si non educat mulierem secum simul ,
 Ut exulatum ex pectore aufugiat meo.
 Victor sum : vici cautos custodes meos.

ACTUS QUARTI SCENA QUARTA.

SYCOPHANTA , PSEUDOLUS.

Ne plora : nescis ut res sit , Phoenicium ;
 Verum haud multo post faxo scibis accubans.
 Non ego te ad illum duco dentatum virum
 Macedoniensem , qui te nunc flentem facit.
 5. Quoiam esse te vis maxume , ad eum duco te :
 Calidorum haud multo post faxo amplexabere.
 rs. Quid tu intus quaeso desedisti ? quamdiu
 Mihi cor retunsum'st oppugnando pectore !

15. *tandem o. f.* 16. *cum colligatis v. exspectabo eum.*

18. *fugiat.* 4. *qui lenonem flentem.* 5. *cujam te esse.*

sed Osann. Anal. Crit. p. 134 sq. magna exemplorum
 vi probavit, pedem trisyllabum in senarii fine duas
 syllabas sonare in pronuntiatione : cf. Asin. 4. 1. 36 ;
 Truc. 3. 2. 14 ; Trin. 1. 2. 3, et 56, alibi.

V. 19. *victor sum*, vici, ἐνίκησα, exclamat Pseud.,
 viso Simia, mulierem educente. Contra *occidi, perii*.

Vs. 7. *desedisti* : desiderare est *otiosum esse*, nihil
 agere ; hinc *deses* : cf. Ter. Hec. 5. 3, 2.

Vs. 8. *cor retunsum'st* ; cor oppugnabat pectus Pseu-

sy. Occasionem repperisti, verbero,
 10. Ubi perconteris me insidiis hostilibus?
 Quin hinc metimur gradibus militariis.
 ps. Atque edepol, quanquam nequam homo es,
 recte mones.
 Ite hac triumphi ad cantharum recta via.

10. *in insidiis hostibus.* 13. deest, ut et in Steph.

dolo, quia prae motu inde volebat aufugere (scen. praec. vs. 18): pectus autem cor retudit, impetum cordis retudit. *Oppugnare* valet i. q. *pugnis percutere*, ut Cas. 2. 6. 60 *oppugnare os*, pro *pugno os percutere*.

Vs. 9. sq. Pseudolo dans hos versus, male videtur intellexisse Bothius: imo ut nunc se habent, eximiam produnt sententiam, modo interrogando eos efferas. Sensus est: putasne, verbero, opportunum te locum repperisse, ubi me percuncteris, dum hostes insidiantur? quin magnis passibus abire properamus. De abl. *insidiis hostilibus* pro *in insidiis hostilibus*, vel *dum hostes insidiantur*, cf. Cic. de Senect. 18, ubi pari modo *ludis*, pro *in ludis*, vel *dum ludi agebantur*: plura vide exempla apud Kort. ad Cic. ad Div. VI. 1. et VII. 18. *Nihil te ad me postea scripsisse demiror, praesertim tam novis rebus.*

Vs. 11. *metimur gradibus militariis*, scil. viam, pro *grandi gradu abimus*: vide Gron. L. P. p. 266 sq. hoc exemplis illustrantem. *Gradus militares* esse magnos, evincit Epid. 1. 1. 11, ubi servus ad conservum, a militia reducem:

Ut immortales infelicient, ut tu es gradibus grandibus!
 et mox: scio, te esse quidem hominem militarem.

ACTUS QUARTI SCENA QUINTA.

BALLIO.

Ha hae! nunc demum mihi animus in tuto est
loco,

Postquam iste hinc abiit, atque abduxit mulie-
rem.

Mihi libet nunc venire Pseudolum, scelerum ca-
put,

Et abducere a me mulierem fallaciis.

5. Conceptis hercle verbis satis certe scio

Ego perjurare mavellem me millies,

Quam mihi illum verba per deridiculum dare.

Nunc deridebo hercle hominem, si convenero.

Verum in pistrinum, credo, ut convenit, fore.

10. Nunc ego Simonem mihi obviam veniat velim,

Ut mea laetitia laetus promiscam siet.

3. abest mihi. 10. venire. 11. promiscua.

Vs. 3. *mihi* in plurimis libris abest, metro obest.

Vs. 9. *ut convenit*, ut pactum est inter servum et herum, non inter me et Simonem, ut accepisse video Lamb.: cf. 1, 5, 120 sqq. — *fore* scil. *tractum*, vel *conditum*, quod facile intelligitur: cf. Epid. 1. 2. 42. *tu te in pistrinum*, scil. *condas*, ubi de pistrinis vide Scal.

Vs. 11. *promiscam*: *promiscam* dicebant *promiscue*, inquit Fest. i. v. ubi vide intt. Plures tamen Mss. et omnes editi *promiscua*; est etiam, qui exhibet *promisca*.

ACTUS QUARTI SCENA SEXTA.

SIMO, BALLIO.

Viso quid rerum meus Ulysses egerit,
Jamne habeat signum ex arce Ballonia.

BA. O fortunate, cedo fortunatam manum,
Simo! SI. Quid est? BA. Jam. SI. Quid jam?

BA. Nihil est quod metuas. SI. Quid est,
5. Venitne homo ad te? BA. Non. SI. Quid est igitur boni?

BA. Minae viginti sanae ac salvae sunt tibi,
Hodie quas abs te inde est instipulatus Pseudo-
lus.

1. *quid servus meus.* 5. *abest est.*

Vs. 1. *Ulysses.* Bacch. 4, 9, 16 Chrysalus servus se ipsum Ulyssem appellat, utpote cujus consilio omnia geruntur: off. vs. 1—55, ubi fabulae personas belli Trojani heroibus assimilat.

Vs. 6. *Sanas ac salvas*, quas scil. abs te stipulatione auferet, si duplex facinus effecerit: cf. 1; 5, 122 sqq. Hoc confidenter leno, nam tradita caloni muliere, vaniloquentiae atque jactantiae insimulaturum se Pseudolum gaudebat.

Vs. 7. *abs te inde est instipulatus*: sic Mss. omnes et editt., in quo tamen numeri depravati merito offenderunt interpretes, qui emendare conati, alii aliud protulerunt. Camer. *ind' est stipulatus*, quod recepit Lamb.; Scriverius *abs te industipulatus*, quod probans Both., tamen usurpata tmesi mavult *abs te indu est stip.*: sed *indu* pro *endo* vel *in*, quum ne

11. Velim quidem hercle. BA. Roga me viginti minas,

Si ille hodie illa sit potitus muliere,

10. Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit:

Rogato hercle obsecro: gestio promittere,

Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias:

Atque etiam habeto mulierem dono tibi.

11. Nullum periculum est, quod soiam, stipularier.

15. Ut concepisti verba: viginti minas

11. *obsecro hercle.*

semel quidem in his fabulis legitur, Plauto antiquius censendum est. Quamquam *abs te inde* per se satis commendationis habent, quoniam Plautus simili pleonasmō *hinc a me, huc ad te* scribere amat, metri tamen gratia hic auctoritatem Prisciani (Lib. VIII p. 792. ed. Putsch.) sequi malo, qui omittit *inde*. *Instipulari*, quod legitur etiam Rud. 5. 3. 25, pro simplici *stipulari*, ut *inaudire* pro *audire*, alia.

Vs. 9. *si — sive*: hae formulae, propriae sponsionibus, tam in jure quam extra jus, in stipulationibus vulgaribus usui non sunt, ut autumat Gulielm. ad Curc. 1. 1. 4, ubi iterato *si — sive — si* nihil cum sponsione, nedum cum stipulatione commune est. Hoc loco tamen, promissioni adjectis conditionibus, similitudinem quandam speciemque sponsionis praebent. Hoc vult leno: roga me viginti minas, quas promitto, si etc.

Vs. 15. *ut concepisti verba*. Olim non quaevis verba vim adstringendae obligationis habuere, sed ea demum, quae solemnia erant et directa, atque a

Dabin' ? BA. Dabuntur. SI. Hoc quidem actum'st
haud male.

Sed hominem convenistin' ? BA. Immo ambos simul.

SI. Quid ait ? quid narrat ? quaeso, quid dicit tibi ?

BA. Nugas theatri, verba quae in comoediis

20. Solent lenoni dici, quae pueri sciunt :

Malum et scelestum et perjurum ajebat esse me.

SI. Pol haud mentitu'st. BA. Ergo haud iratus fui :

Nam quanti refert te nec recte dicere,

Qui nihili faciat, quique inficias non eat ?

25. SI. Quid est, quod non metuas ab eo ? id audire
expeto.

BA. Quia nunquam ab me abducet mulierem jam,
nec potest.

17. *convenistin' hominem.* 18. *quaeso dicit t.*

21. *ajebant.* 22. *ego haud.* 23. *abest te.* 24. *qui nihil.*

ICTIS in hanc rem concepta parataque, quod vel ex sola definitione stipulationis intelligere licet, quae est apud Pomp. L. 5 § 1. D. *de verb. obl.* : vide Inst. III. 16. 1. ibique Vinn. Formulas stipulationum solennes expresse sustulit Leo Imperator. Graece redditur stipulatio *ἐπερώτησις*, quamvis interrogatione et responsione constans.

Vs. 23. *nam* in interrogationibus Plautinis fere abundare videtur; sed sic interrogandi vocabulis praemittere solet, quum vulgo in fine annectitur: sacpiissime v. c. videmus *nam quid* pro *quidnam*: hoc loco tamen molestum non est *nam*, si oratione recta idem efferamus: *non iratus fui, nam nihil refert te male dicere illi, qui faciat maledicta tua nihili.*

Meministine tibi me dudum dicere,
Eam venisse militi Macedonio?

SI. Memini. BA. Hem, illius servos huc ad me
argentum attulit,

30. Et obsignatum symbolum. SI. Quid postea?

BA. Qui inter me atque illum militem convenerat:
Is secum abduxit mulierem haud multo prius.

SI. Bonan' fide istuc dicis? BA. Unde ea sit mihi?

SI. Vide modo ne illic sit contechnatus quippiam.

35. BA. Epistola atque imago me certum facit.

Quin jam quidem illam in Sicyonem ex urbe ad-
duxit modo.

SI. Bene hercle factum. Quid ego cesso Pseudolum
Facere, ut det nomen ad molarum coloniam?

33. *bonam fidem.* 36. *quin illam quidem jam.*

38. *ad molas colinas.*

Vs. 36. *adduxit.* Procul dubio probandum, quod
quorundam Mss. et omnium editt. vet. auctoritate
nititur, *abduxit.*

Vs. 38. *molarum coloniam.* Mss. omnes *molas colo-*
niam; editt. vett., inter quas et Steph. versu septe-
nario *molariam coloniam*, quod ex emendatione male
intellecti antiqui genitivi *molas* fluxisse videtur, quem
praeterquam hoc loco,prehendimus etiam in ar-
gum. Amph. 1, et Poen. Prol. 51, ubi nunc quidem
vulgo editur *comoediai*, sed antiquitus *comoedias*
quoque legebatur, teste Joann. Saraceno Not. in Plaut.
edit. Venet. 1518, qui utriusque scripturae meminit:
cf. Voss. de Art. Gramm. IV. 3. Quod in nostris vul-
go legimus *molarum*, per metrum stare nequit.

Sed quis hic homo est *chlamydatu*s? nA. Non edepol scio,
40. Nisi ut observemus quo eat, aut quam rem gerat.

Vs. 39. *chlamydatu*s: *chlamys* viatoria vestis est: quod jam diu est, cum alii docuerunt: hinc *chlamydatu*s, qui peregre advenirent, ab habitu fere vocabant; Poen. 3. 3. 6: cf. Gulielm. Quaest. in Asin. c. 1.

Vs. 40. *nisi ut*. De *nisi* pro *sed*, praesertim post verbum *nescio*, vel simile quid, vide ad 1, 1, 105. In tali constructione abundant fere sequens *ut* vel *quia*, quae tamen oratione in integrum restituta, commode explicari possunt. Hoc loco v. c. sic legas: *non edepol scio, sed ut sciamus, observemus, quo eat*: non edepol scio, quomodo illud, quis ille sit, melius cognoscamus, nisi ut observemus: sed nil melius est factu, nisi ut obs. Stich. 1, 3, 112 plenissime legitur: *miror, quid siet, nisi (sed) ut periculum fiat, visam quid velit*: ubi ante *miror* plenissime est distinguendum. Haud aliter forte explendum notissimum *satin' ut*, in quo major esse videtur ellipsis, cujus supplementum, quum apud veteres nusquam est, dare conatur Periz. ad Sanct. Min. IV. 2. p. 674. Parum certe satisfacient, opinor, quae dedit Both. ad Amph. 474. Ceterum ex fabulis Plauti patere videtur, *satin' ut* plurimis locis perperam ferri pro interrogandi formula, cum saepissime indignationem vel admirationem indicat. Titubantur fere editiones: cf. Most. 1, 1, 73, et Mil. 2, 6, 1., ubi cum idem aliis verbis dicitur, alterum tantum interrogando effertur: vide etiam Mil. 4, 3, 41; Merc. 2, 4, 13; Stich. 1, 3, 114. alibi.

ACTUS QUARTI SCENA SEPTIMA.

HARPAX, SIMO, BALLIO.

Malus et nequam est homo, qui nihili imperium
heri

Sui servos facit. Nihili est autem, suum
Qui officium facere immemor est, nisi adeo mo-
nitus.

Nam qui liberos esse illico se arbitrantur,
5. Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,
Luxuriantur, lustrantur, comedunt quod
Habent, ii nomen diu servitutis ferunt:
Nec boni ingenii quicquam in his inest, nisi ut im-

7. abest ii.

Vs. 3. *nisi adeo monitus*; *adeo* Bothium offendit:
Ms. Decurt. secutus, qui praebet *nisi est admonitus*,
ablegato est, dedit *nisi admonitus*. Sed quamquam
difficile est voculae vim uno verbo comprehendere,
aegre huic loco eripi patiar: intendit notionem
verbi *monitus*, et valet fere *valde*.

Vs. 5. *abdiderunt*, eleganter pro: recesserunt in
loca nefaria, ubi extra heri conspectum nequitiae
indulgeant.

Vs. 6. *luxuriantur*: anteponendum videtur *lusan-*
tur, quod Festus (i. v. *lusanur*) videtur legisse, et
versui melius consult: quamvis omnes fere Mss. et
editi vulgatam habent, tamen interpretationem olet.
Ex vs. 4 repetendum qui ante *luxuriantur*.

Probis se artibus teneant. Cum his mihi nec locus, nec sermo

10. Convenit, neque his umquam nobilis fui.

Ego, ut mihi imperatum est, etsi abest, hic adesse herum

Arbitror: nunc ego illum metuo, cum hic non adest,

Ne cum assiet, metuam: ei rei operam dabo.

Nam *me* in taberna usque adhuc sineret Syrus,

15. Quoi dedi symbolum: mansi ut jusserat:

Leno ubi esset domi, me ajebat arcessere.

Verum ubi is non venit, nec vocat, venio huc ultro,

10. *convenit his numquam.* 11. *ut ego mihi.*

14. *nam inter verna usque.* 16. *est domi.*

Vs. 9. *improbis artibus se teneant*, se sustineant, tuèantur. Minus recte huc citat Passerat. Truc. 2. 7. 3. *improbis artibus se expoliat*, ubi sine dubio ex quorundam librorum auctoritate legendum est *expoliet*, pro *expoliet*, quod mirum quam sententiae loci prodest: sic tamen huc nihil pertinet.

Vs. 10. *nobilis*, pro *notus*, ut *ignobilis* et *ignobilis* pro *ignotus*.

Vs. 13. *ne cum assiet, metuam*: praeunte Lamb. cum antecedentibus conjungenda puto: vulgo contra: vide Trin. 4, 2, 23:

Magis lubido est observare, quid agat: ei rei operam dabo.

Asin. 1. 3. 30.

Neque ille scit, quid det, quid damni faciat: illi rei studet.

Ut sciam, quid rei siet, ne illic homo me ludi-
ficetur.

Neque quicquam est melius, quam ut hoc pultem,
atque aliquem

20. Evocem huc intus. Leno argentum hoc volo a me
accipiat,

Atque amittat mulierem mecum simul.

BA. Heus tu? SI. Quid vis? BA. Hic homo meu'st.
ST. Qui dum. BA. Quia

Praeda haec mea est: scortum quaerit, habet ar-
gentum.

Jam admordere hunc mihi lubet.

25. SI. Jamne illum comesurus es? BA. Dum recens
est,

Dum datur, dum calet, devorari decet: nam
Boni viri me pauperant, improbi alunt:

20. hinc intus. 21. emittat. 24. tamen a. mihi hunc.

Vs. 24. *jam admordere*, dolis circumvenire, ut
argento emungam: Pers. 2, 3, 15, ubi servus:

*Nam id demum lepidum est, triparcos homines, ve-
tulos, avidos, aridos*

Bone admordere, qui salinum servo obsignant cum sale.

Bacch. 5. 2. 27, ubi *canis mordax* de servo veteratore.
Quod verbum *admordere* tamen diversa significatione
accipiens, rogat Simo: *Jamne illum comesurus es?*
Manet in metaphora etiam in sequenti *devorari decet*,
quod eadem notione usurpatur Asin. 2, 2, 71, ac *ad-
mordere* h. l. Adde, quae dicta sunt ad 1. 5. 60.
De *comedere* pro *bona absumere* vide Gron. ad Terent.
Eun. 5. 8. 57. Nescio quid obscoeni eruerit Colvius.

Augent rem meam mali: populi strenui

***Danno* mihi, improbi usui sunt. s1. Malum.**

30. Quod tibi Dii dabunt, qui sic scelestus!

HA. Me nunc commoror, cum has fores non
ferio.

Ut sciam sitne Ballio domi. BA. Venus mihi haec

Bona dat , cum hos huc adigit lucrifugas , damni

Cupidos , qui se suamque aetatem bene curant .

**35. Edunt , bibunt , scortantur ; illi sunt alio ingenio
atque tu ,**

**Qui neque tibi bene esse patere , et illis , quibus
est , invides.**

**HA. Heus , ubi estis vos ? BA. Hic quidem ad me
recta habet rectam viam.**

29. abest damno. 30. tibi dabunt ut scelestus.

32. haec mihi. 33. b. d. atque hos hunc adducit.

Vs. 28. *damno*, quamquam invitis Mss. a Camerario inductum, per metrum abesse non potest: simile quid utique requiritur. Edit. Steph., qui scenam hanc in trochaicos dispertitur, hunc versum et sq. sic:

Populi strenui mihi improbiores sunt. Sim. Malum quod Dii

Tibi dabunt, ut scelestus! Harp. *Me nunc etc.*
adstipulante Cd. Acad.

Vs. 29. *malum, quod tibi Dii dabunt*: exclamatio est Simiae, indignandis lenonis dictis commoti, sicuti Amph. 2. 1. 13 Amphitryonis irati propter mendacia, quibus se fallere credebat Sosiam.

Vs. 37. *habet viam*: rarius hoc pro *habere iter*:
recurrat tamen Trin. 4. 2. 28.

HA. Heus, ubi estis vos? BA. Heus, adolescens,
quid istic debetur tibi?

Bene ego ab hoc praedatus ibo, novi: bona scaeva
est mihi.

40. HA. Ecquis hoc aperit? BA. Heus, chlamydate,
quid istic debetur tibi?

HA. Aedium dominum lenonem Ballionem quaerito.

BA. Quisquis es, adolescens, operam fac com-
pendi quaerere.

HA. Quid jam? BA. Quia te ipse coram praesens
praesentem videt.

HA. Tun' is es? SI. Chlamydate, cave sis tibi a
curio infortunio,

39. b. ego praedatus si bonus in bono in bona scena e. m.

40. hoc ecquis.

Vs. 39. *bona scaeva est mihi*. Sententiam illustrat locus Luciani Tim. 5, p. 110., ubi sic Timon: οἱ δὲ (φίλοι) πύβρωθεν ἰδόντες (με), ἐτέρων ἐκτρέπονται, δυσάντητον καὶ ἀποτρόπαιον θέαμα ὄψεσθαι ὑπολαμβάνοντες.

Vs. 44. *a curio infortunio*. *Curium infortunium*, quod interpretes misere cruciavit, praeterquam Salm., nemini se commendare potuit: varia comminiscuntur, quibus vulgatum sua sede expellant: *Thurium inf.*, *Curtium inf.*, *curvum inf.*, *crucium inf.*, *dirum* denique *infortunium*, quod Steph. quoque habet, Ms. Paris. secutus, qui solus a reliquorum librorum consensu distat: vide apud Taubm., quibus quisque adminiculis sententiam suam adstruere conatus sit: his adde Barth., qui Adv. XI. 6 jungit *chlamydate Curio* etc., et *Curionem* esse praeconem theatri affirmat; sed

45. Atque in hunc intende digitum : hic leno est.

BA. At hic est vir probus.

Sed tu , bone vir , flagitare saepe clamore in foro,
Cum libella nusquam est , nisi quid leno hic sub-
venit tibi.

HA. Quin tu mecum fabulare ? BA. Fabulor : quid
vis tibi ?

HA. Argentum accipias. BA. Jamdudum , si des ,
porreximanum.

50. HA. Accipe : hic sunt quinque argenti lectae nu-
meratae minae.

Hoc tibi herus me jussit ferre Polymachaeropla-
cides ,
Quod deberet , atque ut mecum mitteres Phoeni-
cium.

46. sed tu non es vir f. s. in clamore in fora.

47. cum libello n. e. nisi quod. 49. jam si dudum.

50. numerataeque.

XVI. 11 mavult a *Cario inf.* Nisi Paris. auctoritatem sequi licet, donec meliora afferantur, adsentior Salm., vulgatam sic exponenti, ut *curius* sit a *cura*, ut agnus *curio* Anl. 3, 6, 27 dicitur, qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet: hoc loco *curium infortunium* dixit, quo macer reddi possit iste, qui tam sollicitus quaereret, ubi esset Ballio leno.

Vs. 45. *in hunc intende digitum*: intendere digitum medium in aliquem, est maximo ludibrii et contemptus genere afficere: locutionem exemplis illustrent Gron. L. P. p. 267; Pareus in Anal. Plaut.; Erasm. Adag. Chil. II. Cent. 4. n. 68.

BA. Herus tuus? HA. Ita dico. BA. Miles? HA. Ita loquor. BA. Macedonius?
 HA. Admodum, inquam. BA. Te ad me misit Polymachaeroplacides?
 55. HA. Vera memoras. BA. Hoc argentum ut mihi dares? HA. Si tu quidem es Leno Ballio. BA. Atque ut a me mulierem abduceres? HA. Ita.
 BA. Phoeniciumne esse dixit? HA. Recte meministi. BA. Mane: Jam redeo ad te. HA. At maturate propera: nam propero: vides, Jam die multum esse. BA. Video. Hunc advocare etiam volo.

57. *Phaenicium.* 59. *jam diei.*

Vs. 54. *admodum*, adsentientis verbum. Cic. de Leg. III. 11 „Scis solere, frater, in hujusmodi sermone, ut transiri alio possit, dici *admodum*, aut „*prorsus ita est*:” cf. Donat. ad Terent. Phorm. 2. 2. 1.

Vs. 58. *maturate propera*: quid differat inter *maturare* et *properare*, vide apud Gell. N. A. X. 11; Macrobius Sat. VI. 8; Serv. ad Virg. Georg. I. 260.

Vs. 59. *jam die multum esse*: *die* antiquè pro *dici*, etiam apud serioris aetatis scriptores haud infrequens: exempla vide apud Gell. N. A. IX. 14, et intt. ad Amph. 1. 1. 119. *Multum die*: usitatius est *multo die*, sicut *multa nocte*, Cist. 1. 3. 11. et *multa luce*, *multo mane*. — *Hunc advocare etiam volo*: haec secum leno mussitat: Simonem mihi adsciscere volo, ut probe illum excipiamus.

60. Mane modo istic : jam revortar ad te. Quid nunc
fiet , Simo ?

Quid agimus? manifesto hunc hominem teneo, qui
argentum attulit.

si. Quid jam ? BA. An nescis , quae sit haec res ?

si. Juxta cum ignarissumis.

BA. Edepol hominem verberonem Pseudolum : ut
docte dolum

Commentu'st ! tantundem argenti , quantum mi-
les debuit ,

65. Dedit huic , atque hominem exornavit, mulierem
qui arcesseret.

Pseudolus tuus allegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset. si. Habesne argentum ab homine ?

BA. Rogitas , quod vides ?

si. Heus , memento ergo dimidium isthinc mihi
de praeda dare :

Commune istuc esse oportet. BA. Quid , malum ?
id totum tuum est.

60. abest jam.

Vs. 62. *juxta* non tantum in his fabulis saepissime
usurpatur in comparationibus pro *aeque*, *similiter*,
sed haud raro quoque in Liv. v. c. hac notione le-
gitur. —

Vs. 66. *allegavit hunc* : allegare fere i. q. exornare
sycophantiis, summittere, subornare : sic saepius a-
pud Plautum. In bonam partem *allegare* dicitur, qui
mittit amicum, per quem negotium cum alio perficiat.
Multus de hoc vocabulo est Gron. ad Liv. XXXVI. 11.

Vs. 69. *commune* : Phaed. V. 6. 3

70. HA. Quam mox mihi operam das? HA. Tibi do equidem. Quid nunc mihi es auctor, Simo?

SI. Exploratorem hunc faciamus ludo supposititium.

HA. Adeo, donicum ipsius sese ludos fieri sens rit: Sequere. Quid als? nempe tu illius servos es?

HA. Planissimum.

HA. Quanti te emit? HA. Suarum in pugna virium victoria.

71. *explorator est h. f. ludos.*

Heia, inquit, est commune, quodcumque est lucri. cf. Erasmi. Adag. Chil. II. Cent. 1. n. 85. — *Malum:* vid. Acid. a. h. l. Solet Plaut. hoc vocabulum interjicere interrogationibus, quae a pronom. interrog. incipiunt: Men. 5. 2. 42; 2. 3. 39; Aul. 3. 2. 15, et alibi saepius.

Vs. 71. *exploratorem* dicit Harpagem leno, quod, haud secus ac ille, qui inimicorum castra perlustratur, et aucupatur, si quid damni iis inferre possit, militem calatorem existimabat circummeare, ut se puella et argento circumduceret: vel more suo in cognatis intempestive sociatis joculum quemdam venatus, *exploratorem* dicit, quia *supposititium* illum credebatur. — *Faciamus ludo*, quod in plurimis libris et scriptis et editis legitur, insolitum est, et nusquam occurrit: *ludos facere* contra, quod in optimo Ms. Cam. et in Cd. Acad., est vs. sq.; Aul. 2. 2. 75; Pers. 5, 2, 23; Bacch. 5. 1. 14; Truc. 4. 2, 48. alibi. *Ludo* quemodo corruptum sit, nemo non videt. —

Vs. 72. *donicum* pro *donec*, ut antiquitus *sedum* pro *sed*, monente Charis. Lib. VII. Inst. Gramm.

75. Nam ego eram domi imperator summus in patria
mea.

BA. An etiam ille unquam expugnavit carcerem ,
patriam tuam ?

HA. Contumeliam si dices, audies. BA. Quotumo die
Ex Sicyone huc pervenisti ? HA. Altero ad meri-
diem.

BA. Strenue mehercle isti. Quamvis pernix hic
est homo :

80. Ubi suram aspicias , scias posse eum gerere cras-
sas compedes.

Quid ais ? tune etiam cubitare solitus es in cunis
puer ?

HA. Scilicet. BA. Etiamne facere solitus es ? scin'
quid loquar ?

78. *alto adhuc meridie.*

Vs. 76. Serv. ad Virg. Aen. I. 140. ex Pseud.

*Nisi forte carcerem tu aliquando effregisti, vestram
domum.*

qui versus, quum hodie nusquam comparet, diver-
sus esse vix potest a vs. 76, memoriter male laudato,
quod solent Grammatici, ut supra jam vidimus.

Vs. 79. *quamvis* pro *quantumvis*, *admodum*, *valde*,
comiciis usitatissimum, et apud Cic. obvium.

Vs. 80. *scias*, pro videas, credas: Asin. 3. 3. 129. —
posse eum gerere crassas compedes, eum servum na-
tum esse, non imperatorem, sicut gloriabatur.

Vs. 82. *scilicet*, est frigide respondentis et conce-
dentis, ut saepius: *scilicet* hoc versu, ut et in sq.
scilicet solitum esse, multo concinnius Harpagi tribui

HA. Scilicet solitum esse: sanine estis? HA. Quid
hoc, quod te rogo?

Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas
simul?

85. Conveniebatne in vaginam tuam machaeram militis?

83. absunt scilicet et esse.

censeo. Non intellexerat scilicet miles in cunis cubi-
tare, turpi sensu usurpata a lenone, pro *κυνιστάς*: in-
genue igitur ad simplicem quaestionem respondet:
scilicet. Altera vero interrogatio apertior est: nunc
denuo capit, quomodo intelligendum *solitus es*,
explicatum maxime reticentia turpis alicujus verbi,
quo *facere* supplendum est: quae reticentia magis
significatur subsequenti interrogatione: *scin' quid*
loquar? quod respuens miles, respondet: *scilicet me*
consuetum esse puerum! sanine estis? Sic melius
omnia quadrant, ni fallor. Hunc vs. et sq. Steph. sic
exhibet:

Harp. *Scilicet solitum esse*. Ball. *Etiamne facere so-*
litus es puer?

Scin' quid loquar? Harp. *Sanine estis?* Ball.

Quid hoc, quod te rogo?

Quod anteponendum: eodem vergit etiam Lamb., qui
omissis: *etiamne — loquar?* idem habet.

Vs. 83. *scilicet solitum esse*. Dudum monuerunt vi-
ri docti, his tribus *fortasse, scilicet, videlicet* apud
veteres solita fuisse addi verba infinita, quippe con-
tractis ex *forte an sit, scire, videre licet*. Eodem
modo construi etiam *aedepol*, aliaque, docet Gronov.
Obs. III. 9, qui omnino consulendus.

- HA. I in malam crucem. BA. Ire licebit tibi tamen
hodie tempori.
HA. Quin tu mulierem mihi emittis, aut reddis
argentum? BA. Mane.
HA. Quid maneam? BA. Chlamydem hanc comme-
mores, quanti conducta'st. HA. Quid est?
SI. Quid meret machaera? HA. Helleborum hisce
hominibus est opus.
90. BA. Eho! HA. Mitte. BA. Quid mercedis petasus
hodie domino demeret?
HA. Quid domino? quid somniatis? mea quidem
haec habeo omnia,
Meo peculio empta. BA. Nempe quod femina
summa sustinet.
HA. Uncti hi sunt senes, fricari sese ex antiquo
volunt.

89. opus est. 91. mea equidem. 93. nunc ubi sunt s.

Vs. 86. *tamen*: quoniam nulli voculae subjecta est
vox *tamen*, mente quaedam sunt supplenda: hoc
loco v. c. sic commode fieri censeo: *etsi non eo, ta-
men tibi mature hodie ire licet*: vel: quamvis ego in
crucem eam, tamen et tibi via eo non est interclusa.
Hodie saepe pro statim apud Comicos.

Vs. 89. *quid meret*, scil. domino, quanti conducta est.

Vs. 92. *peculio*: servi quomodo sibi peculium pa-
rent, vide apud Ter. Phorm. 1. 1. 9; Sen. Epist. 80.

Vs. 93. *uncti sunt*, etc.: proverbialiter dictum:
in eos convenit, qui per lasciviam ultro sibi malum
arcessunt: solebant enim veteres post balneum ungi
oleo, dein strigili fricari vel dstringi. Sic Gron. L.

- BA. Responde obsecro hercle hoc vero serio,
quod te rogo:
95. Quid meres? quantillo argento te conduxit
Pseudolus?
HA. Qui istic Pseudolu'st? BA. Praeceptor tuus,
qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc a me mulierem abduce-
res.
HA. Quem tu Pseudolum, quas tu mihi praedi-
cas fallacias?
Quem ego hominem nullius coloris novi. BA. Non
tu istinc abis?

95. *argenti.* 96. *est Pseudolus.*

P. p. 267. Ambiguam igitur habet interpretationem, minime vero obscoenam, quod vult Lamb. *Fricari volunt* idem est, quod *dorsum illis prurit, scapulae pruriunt*, Mil. 2, 4, 44 et Pers. 1, 1, 32: sic passim. Senes, inquit, fricari volunt, i. e. indignandis suis facetiis digni sunt, qui vapulent, nam illis dorsum prurit: frictionis autem mentionem faciens, quid magis Plautinum, quam praemittere: *uncti sunt*. Hinc orta videtur locutio. Lambino favent Stich. 5, 5, 20, et Bacch. 5. 2. 75. — *ex antiquo* scil. more: sic *antiquum obtinere, servare*, pro pertinaciter antiquum morem et ingenium tenere, apud Plautum frequentissimum: cf. Donat. ad And. 4, 5, 22.

Vs. 99. *quem ego hominem* etc., quem scil. tu praedicas, ego hominem etc. De locutione *nullius coloris aliquem nosse*, vide etiam Gron. L. P. p. 268. — *non tu istinc abis*, pro *abi* solita, loquendi formula, non

100. Nihil est hodie hic sycophantis quaestus : proin
tu Pseudolo

Nuncios , abduxisse alium praedam , qui occur-
rit prior

Harpax. HA. Is quidem edepol Harpax ego sum.

BA. Immo edepol esse vis.

Purus putus hic sycophanta est. BA. Ego tibi ar-
gentum dedi ,

Et dudum adveniens extemplo symbolum servo
tuo ,

105. Heri imagine obsignatam epistolam hic ante
ostium.

BA. Meo tu epistolam dedisti servo † cui servo †

HA. Syro.

BA. Non confidit ; sycophanta hic nequam est :
nugis meditatur male :

100. *sycophantiis.* 101. *illam praedam.* 107. *hic neque est.*

hoc vult, ut Ballio cupiat, revera *abire* Harpagem, sed eadem ratione hic usurpatur, qua saepius *abi*, *abi modo*, *i modo*, *abi ab oculis*, similia, quae sunt moleste ferentis, et fastidiose repudiantis.

Vs. 107. *non confidit ; etc.* Non intactum *abire* passi sunt hunc versum interpretes, sed vario modo refingere tentaverunt. Primum haud immerito offendunt verba *non confidit*, cum tamen Harpax ad omnia confidenter respondet, nec usquam haeret. Sicut locus nunc legitur, expediri sane nequit ; sed adest Steph., qui unice verum exhibet : *num confidit ?* i. e. quid dicis, Simo ? nonne hic est audax et impudens ? quam confidit dolis ! non dubitat de victoria : nulla

Nam illam epistolam ipse verus Harpax huc ad
me attulit.

HA. Harpax ego vocor : ego servos sum Macedo-
nis militis :

110. Ego nec sycophantiose quicquam ago , nec male-
fice ,

Neque istum Pseudolum mortalis qui sit novi ,
neque scio.

SI. Tu , nisi mirum'st , leno , plane perdidisti
mulierem.

in re haeret : statim respondet *Syro*. Egregie omnia meditati sunt antea. *Nugae* hoc versu sunt *nugatorias artes*, Trin. 4. 2. 2, i. e. fallaciae : sic Aul. 5. vs. 19 *nugae* pro *commentis* ; Truc. 4. 4. 8 pro *blanditiis fallacibus* ; Epid. 3. 4. 42 *nugari* pro *decipere*, *circumducere*, et saepius *nugator* sycophantae epitheton adjicitur. Haec vocis notio hucusque ab interpretibus praetermissa.

Alterum, quod mirum accidere debuit, est *meditari* dativo junctum : quod quum omnes Mss. tenent, non mutandum puto in *nugas*. Nam *curare* pro *providere* pari modo apud Plautum non semel dativo jungitur : similiter *videre* pro *providere* apud Cic. et alios : cf. v. c. Kort. ad Ep. ad Div. II. 16. extr. Sed quod ad sustinendam opinionem meam egregie facit, est, quod compluribus locis scriptum legimus *meditari ad aliquid*, et Stich. 2, 1, 34 *meditari se ad aliquid*, eadem significatione : haud secus ac apud optimos scriptores reperimus *operam dare*, *studere alicui rei*, et *operam dare ad aliquid*, *studere aliquid*.

**BA. Edepol nae istuc magis magisque metuo ,
cum verba audio.**

**Mihi quoque edepol jamdudum ille Syrus cor
perfrigefacit,**

115. Symbolum qui hoc accepit: mira sunt! Pseudo-
lus est. Eho

**Tu ! qua facie fuit , dudum cui dedisti symbo-
lum ?**

114. *perfrigefecit.*

Post hunc versum in Mss. et pluribus edit. comparantur repetiti vs. 63—65 huj. scen., praeterquam quod in postremo pro *arcesseret* legitur *abduceret*. At cum in Steph., et multis aliis editionibus absunt, eas secutus illos exturbare non dubitavi, cum praesertim his ejectis optime, imo melius cohaerent orationis partes. De quo interpolationum genere vide Osann. Anal. Crit. p. 180 sqq. —

Vs. 114. cor perfrigescit, metu perfundit animum
atque contrahit, haud secus atque si frigore perfu-
sum contraheretur.

Vs. 115. *mira sunt! Pseudolus est: sic Mss. omnes: sed, metro jubente obtemperandum vetustissimis edit.* Junt., Ald., Brix., Steph., exhibentibus *mira sunt, ni*, quæ Plauto est notissima locutio: vide e. g. Trin. 4. 2. 19; Bacch. 3, 3, 46, Amph. 1. 1. 127, alibi: vocula *ni* duabus postremis literis præcedentis vocabuli facile obliterari potuit.

Vs. 116. *qua facie fuit*: faciem non tantum vultum, sed totius corporis habitum et figuram saepe comprehendere, monet Gron. L. P. p. 1.

HA. Rufus quidam , ventriosus , crassis suris ,
 subniger ,
 Magno capite , acutis oculis , ore rubicundo ,
 admodum
 Magnis pedibus. SI. Perdidisti , postquam
 dixisti pedes.

120. Pseudolus fuit ipsus. BA. Actum est de me. Jam
 morior , Simo.

HA. Hercle haud te sinam emoriri , nisi argen-
 tum mihi redditur ,
 Viginti minae. SI. Atque etiam mihi aliae vi-
 ginti minae.

117. *crassus* , *subniger*. 120. *ipsus auctum est*. BAL. *idem etiam morior S.* 122. *aliae mihi*.

Vs. 117. *ventriosum* , quem Plautus Curc. 2. 1. 16
cum collativo ventre appellat : Pers. Sat. 1, 57 :

cum tibi

Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.

Sunt , qui Plautum se ipsum hic describere putent :
 rationes non addunt ; forte ob magnos pedes : Plautus
 vel Plotus enim simile aliquid notat : levius tamen
 hoc mihi videtur indicium , cui parva fides tribuen-
 da. A magnis pedibus antiquitus forte nomen quoque
 habuerunt *Pedones* , ut Dorso , Labeo a partibus cog-
 nominibus. De servula Afra Virg. Moret. 35 :

Cruribus exilis , spatiosa prodiga planta.

Vs. 119. *magnis pedibus* : quod hic *magnos pedes* ,
 supra *crassas suras* , vs. 80 *suram crassis compedibus*
aptam memorat , hinc facile inducitur quis , ut cre-
 dat , omnia haec dedecori fuisse , atque antiquis in
 contumeliam dicta.

BA. Auferetur id praemium a me, quod promisi
per jocum?

SI. De improbis viris auferri praemium et praedam decet.

125. BA. Saltem Pseudolum mihi dedas. **SI.** Pseudolum ego dedam tibi?

Quid deliquit? dixin' ab eo tibi ut caveres centies?

BA. Perdidit me. **SI.** At me viginti modicis multavit minis.

126. abest ut.

Vs. 123. Contra Raev. a. h. l. facit Pauli effatum *L. 3 § 2. Dig. de Oblig. et Act.* » Nec si per jocum puta, vel demonstrandi et intellectus causa ego tibi dixero: *spondes?* et tu responderis: *spondeo*, nascetur obligatio." Nihilominus jure valet Simonis stipulatio, quoniam lenoni promittenti animum contrahendi fuisse, manifestum est: cf. *L. 55 Dig. de Obl. et Act.*

Vs. 124. *praemium et praedam*: jungere amat Plautus haec verba, eadem fere notione: *praemium* enim de omni commodo: apud Virg. Aen. XI. 78:

*Multaque praeterea Laurentis praemia pugnae
Adgerat, et longo praedam jubet ordine duci.*

Vs. 125. *mihi dedas*, scil. noxae. Noxalibus nempe actionibus optio dabatur dominis, ob damnum, a servis suis aliis illatum, condemnatis, utrum litis aestimationem sufferre mallent, an ipsum servum noxae, i. e. noxae poenae, *eiς κλάσιν* dedere: vide Inst. Just. IV. 8. De *noxa* et *noxia*, quid differant, docte disputavit Oudend. ad Suet. Caes. 81. Adde Duk. de Lat. Vet. Ictorum, p. 10. sqq.

Vs. 127. *modicis*. Quamquam frequentissimum est

BA. Quid nunc faciam? HA. Si mihi argentum dederis, te suspendito.

BA. Di te perdant: sequere sis me ergo hac ad forum, ut solvam. HA. Sequor.

130. BA. Hodie ego peregrinos absolvam, cras agam cum civibus.

130. *quid ego peregrinam.*

in Plauti fabulis *argentum commodum*, *minae commodae*, (sicut Germani *gute Groschen*) et *pecunia modica* parvam pecuniae summam notat, contra librorum omnium consensum nihil novandum censeo, sed *modicis* explicandum *satis bonis*. Est genus *λιτότης* haud insolitum. Idem videtur sensisse Gruterus. Monstrum alit Boxhorn.

Vs. 129. *ad forum*. Duobus modis Romani servabant pecuniam, aut in arca, aut in mensa apud trapezitam, qui in foro tabernam habebat argentariam; duoque hinc erant modi solvendi, nempe aut ex arca, aut de mensa; *ut solvam* h. l. est, a trapezita: haec omnia ex plurimis comicorum locis notissima sunt. Magna doctrinae copia locum de argentariis eorumque rationibus pertractavit Gron. L. P. p. 37 sqq.: cf. Donat. ad Ter. Adelph. 2, 4, 13.

Vs. 130. *hodie*. Multi alii libri sic: Sim. *Quid ego?* Ball. *Peregrinos* etc. Quod anteponendum censeo, probante Bothio, qui sic interpretatur: *quid ego?* scil. *agam*: *quid me fiet, et viginti minis, quas mihi debes?* vulgatum ex oppositionis affectatione ortum videtur. — *Absolvere* pro *soluta pecunia dimittere*, i. q. *nostrates afbetalen*, haud infrequens: vide Briss. de V. S. i. v.

Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comi-
tia,

Qui illum ad me hodie allegavit, mulierem qui
abduceret.

Sequere tu. Nunc ne expectetis, dum hac do-
num redeam via:

132. *adduceret.*

Vs. 131. centuriata habuit etc.: Cic. de Leg. III. 19. *lex XII tabb. de capite civis rogari, nisi maximo comitiatus (comitiis centuriatis) vetat.* Quem morem spectat etiam Aul. 4, 7, 20, et Truc. 4. 3. 45. Queritur leno, se a Pseudolo bonis esse eversum, sibi vitam cum fortunarum salute ereptam esse.

Vs. 133. Hunc vs. exhibui ex distinctione Cd. Acad. Ut saepissime in scenis extr., convertit se ad spectatores, atque monet, ne expectent, dum via lata a foro domum redeat; esse enim in animo sibi, avorsis angiportis domum consecrari, reverti, ne ob verba sibi data exsibilaretur, neve (Bothii hoc est) a creditoribus conspiceretur, quos rumore de hac sua clade argentaria excitatum iri augurabatur. Jocum forte quaesivit poeta in eo, quod spectatores a foro redeuntem histrionem videre non poterant, quippe qui eo ire non constituerat. Confundit histrionem, et quam agit personam. Simonem et Harpagem non alloquitur leno, quia hunc se sequi jubet, nec causa erat, cur Simo lenonem redeuntem opperiretur: spectatores contra suo semper loco manebant. Non inutile visum est apponere Asin. 3. 3. 151. sq.

Lib. Jamdudum est intus. Arg. Hac quidem non ve-
nisset. Lib. Angiporto

Ita res gesta est : angiporta haec certum est con-
sectorier.

135. HA. Si graderere tantum, quantum loquere, jam
esses ad forum.

HA. Certum'est mihi emortnalem facere ex natali
die.

134. *ita res est: angiporto hoc.* 136. *mihi hunc e. f.*

Illac per hortum circuit clam, ne quis se videret etc.
et Pers. 3. 3. 39. sqq.

Tox. Abi istac avorsis angiportis ad forum,

Eadem istaec facito mulier ad me transeat

Per hortum. Dord. *Jam hic fazo aderit.* Tox. *At*
ne propalam.

Quae mihi magis persuadent, ut vs. sq. auctoritatem
Cd. Acad. et Steph. secutus, antepoſam: *angiporto*
hoc.

Vs. 134. *ita res gesta est:* quia ita mihi res gesta
est. Talia interjicere solet Plautus, subjuncta fere
particulæ *ita:* exempla nonnulla collegit Bothius;
plura Pareus in Lex. Plaut. i. v. *ita.*

Vs. 135. *jam esses ad forum:* aliae editt., obniten-
tibus libris, *isses,* quod ortum ex parum intellecta
locutione *esse ad forum:* nihil enim frequentius quam
ad pro in; unum locum, Ter. Phorm. 4, 2, 8, no-
minasse sufficiat, ubi cf. Westerh.: maxime tamen a-
pud forum comicis usitatum.

Vs. 136. Quod habet Cd. Acad. *hunc* post *mihi,* et
Steph. idem ante *mihi* insertum, metro molestum est.

ACTUS QUARTI SCENA OCTAVA.

SIMO.

Bene ego illum tetigi , bene autem servos inimi-
cum suum.

Nunc mihi certum est , alio pacto Pseudolo insi-
dias dare ,

Quam in aliis comoediis fit , ubi cum stimulis aut
flagris

Insidiantur : at ego jam inultus promam viginti
minas ,

5. Quas promisi , si effecisset : obviam ei ultro de-
feram.

Nimis illic mortalis doctus , nimis vorsutus , ni-
mis malus :

Superavit Dolum Trojanum atque Ulyssem Pseu-
dolos.

Nunc ibo intro , argentum promam : Pseudolo in-
sidias dabo,

7. *atque vicit Pseudolus.*

Vs. 4. *inultus* : hic pro *non ultus* : saepius vero pro
impunitus : cf. Amph. 4. 3. 7 ; Epid. 3. 1. 7.

Vs. 5. *obviam* etc. : cf. ad. 4. 7. 13. ubi plura hu-
jusmodi incuriae sermonis exempla.

Vs. 8. *insidias dabo* : *insidias dare* apud Plautum
saepius pro *ex occulto loco observare* : Cas. 2. 7. 13 ;
Mil. 2. 3. 32. ; huj. fab. 2. 1. 19 , alibi ; hic fere pro
opperibor.

ACTUS QUINTI SCENA PRIMA.

PSEUDOLUS.

Quid hoc ? siccine hoc fit ? pedes , statin' an non ?
 An id voltis , ut me hic jacentem aliquis tollat ?
 Nam hercle si cecidero , vostrum erit flagitium.
 Pergitin' pergere ? ah , saeviendum mihi
 5. Hodie est. Magnum hoc vitium vino est ,
 Pedes captat primum : luctator dolosu'st.

Vs. 1. *siccine hoc fit* ? apte affert Gron. Asin. 1. 2, 1.

Siccine hoc fit ? foras aedibus me ejici ?

est formula succensentis. Ebrius in scenam prodit , atque pedes alloquitur , qui vini vim non probe sustinuisse videntur. Similiter Curc. 1. 3. 44 *hoccine fieri*.

Vs. 2. *hic* : probandum *hinc* , quod in Palat. Mss. , et in Steph.

Vs. 4. *pergitin' pergere* : sic Poen. 1, 3, 24 *pergin' pergere* ? non ut interpretantur *pergitisne vacillare* , sed *nonne pergetis procedere*. — *Saeviendum mihi* etc. Integra servanda lectio librorum Camer. Quaecumque viri docti commenti sunt , vel in suis invenere libris , prae hoc frigent : ut dominus in servos , ita Pseud. in pedes suos saevire vult , qui officium suum facere recusant. Quod in Cd. quodam legitur *sedendum est* , ob praemissum *ah* , et sequens *hodie* minus videtur probabile.

Vs. 6. *luctator dolosus est* : implicatis pedibus percellere et supplantare conatur , non virtute , sed dolo adversarium.

Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa :
 Ita victu excurato , ita mundiciis digne ah ,
 Itaque in loco festivo sumus festive accepti.
 10. Quid opus me multas agere ambages ? hoc
 Est homini quamobrem vitam amet ; hic omnes
 Voluptates : in hoc omnes venustates sunt :
 Deis proximum esse arbitror. Nam ubi amans
 complexu'st

7. *probe mulsavi.* 8. *e. i. magnis mundiciis digni* : abest *ah*.
 13. *num ubi*.

Vs. 7. Si contra omnes Mss. et editt., exhibentes
habeo madulsam, fides habenda est Festo, quod addu-
 bito, nihil mutandum censeo.

Vs. 8. *mundiciis digne, ah!* ex Lipsii conj. Plu-
 rimi libri *digni ah!* alii *magnis munditiis d. ah*.
 Steph. tetrametris, altero pravo, altero sano :

Madulsam, ita excurato victu, ita magnis mundi-
tiis

Digni habiti, atque loco festivo festive accepti sumus.
 Variis insuper modis a viris doctis tentatus vs. : facile
 vero *digne* probatur, quoniam, ut supra saepius vi-
 dimus, permutatione literarum *i* et *e* in his fabulis ni-
 hil est frequentius. — *excurato* : sic Cas. 3. 6. 6 :

Ego esurio et sitio. Stal. *Lepide excuratus incessisti.*
 Verbum *curare* potissimum usurpari in re coquinaria,
 notissimum est : vide intt. ad Ter. Andr. 1. 1. 3. : sic
 absolute pro *coenam apparare*, Pers. 1. 3. 5.

Vs. 13. *Deis proximum* etc. : exquisite pro : hoc
 Deorum vitae proximum esse arbitror. Quae sequun-
 tur sunt inconsequentiae sermonum, quas madido
 condones.

Amantem, ubi labra ad labella adjungit,
 15. Ubi alter alterum bilingui manifesto
 Inter seprehendunt: ubi mamma manícula
 Opprimitur alia, aut si lubet, corpora
 Conduplicant; manu candida cantharum dulcife-
 rum

14. *ad labra labella.* 16. *interprehendunt: ubi manu mamilla.* 17. *opprimitur ac tum si lubet.*

Vs. 15. *bilingui*, scil. osculo: genus osculi impudicum. Amabant linguas inter osculandum ita componere, atque implicare, ut bilingues viderentur: Asin. 3, 3, 105:

Fac proserpentem bestiam me, duplicem ut habeam linguam.

i. e. fac me serpentem, cui nempe bisulca lingua est, Poen. 5. 2. 74: vide intt. ad Asin. locum. Poen. 5. 4. 65.

Dato mihi pro offa pavium, pro osse linguam objicito.
Manifesto cum bilingui adjective copulandum puto: sic *manifestum bilingue* intelligo, quod *diu durat*, adeoque magis in oculos incurrit: opponi posse credo osculo decerpto, delibato.

Vs. 16. Suffragante Cd. Acad. sic Steph.

interprehendunt,
Ubi manu mamilla opprimitur, ac etiam si lubet corpora conduplicant.

Quod, quamvis pessimo metro, longe anteponendum vulgatae, quae commode expediri nequit. Turbant Mss. E Lambinianis efficiat quis: *mamma mamilla amiculæ.*

Vs. 18. Habet omnis haec oratio aliquid turbatum, ut ebrii. Frustra Boxhorn. in ordinem redigere ag-

Propinare amicissumam amicitiam : neque ibi esse alium alti
 20. Odio , ibi nec molestum , nec sermonibus morologis uti :
 Unguenta , atque odores , lemniscos , corollas dari dapsiles :
 Non enim parcipromi : victu cetero ne quis me roget.
 Hoc ego modo , atque herus minor hanc diem sumpsimus prothyme ,

19. *p. mitissimam* — *alium alio*. 20. *odio ubi*.
 21. *lemniscos*. 22. *parcepromi*. 23. *sumpsimus potissime*.

gressus est, quod poëta de industria turbavit: nec facile intellectu, quid cantharus sit manu candida.

Vs. 19. *amicissumam*. Cd. Acad. et Steph. *mitissumam*. *Alio* antique pro *alii*, sicut saepius *illae* in dat. fem. pro *illi*, *solae* pro *solis*.

Vs. 20. *odio* — *molestum*: synonyma sic sociare amat Plautus. *Morologis* recte explicat Lamb. *ineptis*, qui nihil attinent ad oblectamenta convivalia.

Vs. 21. *lemnisci*, qui sint, vide apud Fest. ab intt. laud.: cf. Hott. ad. Cic. pro Rosc. Am. 35.

Vs. 22. *parcipromi* Truc. 1, 2, 81 eodem modo scribitur: alii *parce promi*. Separatim puto verba scribenda esse *parci promi*: opponitur enim *prodigus promus*, Poen. 3, 4, 6. — Hunc versum alio modo distinctum exhibui, atque in vulgatis exstat.

Vs. 23. *hanc diem sumpsimus*: *sumere* hoc loco pro consumere, absumere, insumere: cf. Mil. 3, 1, 79 et 80; Ter. Adelph. 2, 4, 23, ex emendatione Bentleji.

Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi,
hostibus fugatis.

25. Illos accubantis, potantis, amantis, cum scortis
Reliqui, et meum scortum ibidem, cordi atque
animo suo

Obsequentes; sed postquam exsurrexi, orant
med uti saltem:

Ad hunc me modum intuli, ut illis satisfacerem
ex disciplina: quippe ego

26. corde. 27. orant me hi ut. 28. intuli; illis satisfacere minime ex disciplina: qui ego.

Vs. 26. *cordi*: in Cd. Acad. et in Steph. *corde*; quod egregie firmat lectionem vulgarem epigrammatis Plauti, Gell. N. A. I. 24.

Postquam morte datu'st Plautus, comoedia luget; etc. ubi *morte* pro *morti* propter insolentiam viris doctis haud placuisse video.

Vs. 27. *med uti saltem*. Cd. Acad. *me hi ut s.*: in aliis scriptis et edit. *me id ut s.*

Vs. 28. *me intuli*. *Se inferre* h. l. comicis notissima notione *superbiendi*, *magnifica atque basilice incedendi* venire nequit: *me intuli* hic est pro: motu, habitu saltatorio processu, ut illis satisfacerem: *ad hunc modum* igitur forte est *δεικτικῶς*, sicuti *hoc modo* vs. 31. In sqq. pro interpretatione Steph. versus apponam, ex quibus nostri manifesto corrupti, suadente quoque Cd. Acad.

Illis satisfacere minime ex disciplina quivi ego,
Qui lenonem capere didici: sed palliolatim amictus
Sic incessi ludibundus:

Qui probe Jonica perdidici : sed palliolatim a-
 mictus
 30. Sic hac incessi ludibundus : plaudunt partim :
 clamitant me, ut revortar.
 Occepi denuo hoc modo : volvi idem : amicae da-
 bam me meae,
 Ut me amaret : ubi circumvortor, cado : id fuit
 nenia ludo.
 Itaque dum enitor, pax ! jam paene inquinavi pal-
 lium : nimiae tum

29. *q. probum lenonem capere didici.* 30. *abest hac.*

31. *hoc modo nolui.* 32. *ibi c. c. t. f. nempe ludo.*

33. *pallium temeto : absunt nimiae tum.*

Ex disciplina est ex disciplinae praeceptis, sicuti doceri solet saltatio : Cic. de Div. II. 3. Eadem in literis ratio est reliquisque rebus, quarum est disciplina.

Vs. 29. *palliolatim* : Lamb. *palliolatus*, quod forte ex interpretatione.

Vs. 31. Sicut versus vulgo legitur, vix intelligi potest : praeunte Steph., aliter distinguendo sententiae mederi potui.

Vs. 32. *id fuit nenia ludo* : quia nenia erat inter ultima, quae praestabantur defuncto, ideo et ipsa nonnunquam exitum sive ultimum rei significat ; vide intt. ad Fest. i. v. *nenia* ; Gron. L. P. p. 270. Sed magis probo, quod in Cd. Acad., et in Steph. *id fuit nempe ludo*, quoniam ex sq. vs. videmus, ludo nondum fuisse finem impositum.

Vs. 33. *pax* est interjectio comica, origine Graeca, complimentis, et quasi cum verecundia silentium sibi

Voluptati edepol fui : ob casum datur cantharus ,
 bibi ; commuto
 35. Illico pallium , illud posivi : inde huc exii , cra-
 pulam dum amoverem.
 Nunc ab hero ad herum meum majorem venio foe-
 dus commemoratum.
 Aperite , aperite , heus Simoni me adesse , quis
 nunciate.

34. abest bibi. 35. posui. 37. quis nunciat.

aut alteri imponentis. Cum enim sibi silentium im-
 ponebant, opposito ad os digito, tamquam ulterius
 sermonem procudere vererentur, aut cum, quae dicta
 erant, indicta vellent, aut cum ex sermone praesen-
 tes dimitterent, tum $\pi\alpha\lambda\lambda$ dicebant: vide Salm. ad
 Trin. 4. 2. 96. Scal. ad Mil. 3, 1, 213, et in Auson.
 Lect. I. 19. — *Nimiae tum*: praeter Cd. Acad. etiam
 Vatic. *pallium temeto*, quod non repudiandum censet
 Lipsius.

Vs. 36. *foedus commemoratum*, ut pactum in me-
 moriam revocem hero. Magnificis verbis utitur.

Vs. 37. *quis nunciate*? Cd. Acad. et Steph. *quis
 nunciat*? quod, nisi *quis* hic pro *aliquis* usurpatum
 statuere malis, forte anteponendum: *aliquis* enim li-
 cet saepius plurali imperat. jungitur, (Epid. 3. 3. 18;
 Men. 4. 2. extr.; Merc. 5. 2. 70; 1. 2. 21) et Donat.
 ad Ter. Adelph. 4. 4. 24 monet, *quis*, *aliquis* et
quisquam non observare veteres, quo genere, aut quo
 numero declinarent, *quis* tamen nunquam sic con-
 structum invenias: cf. Arist. Plut. 1197. $\tau\delta\upsilon$ $\Pi\lambda\omicron\upsilon\tau\omicron\nu$
 $\xi\xi\eta$ $\tau\iota\varsigma$ $\kappa\alpha\lambda\epsilon\iota$; ubi in quibusdam male editum videtur $\kappa\alpha\lambda\epsilon\iota$.

ACTUS QUINTI SCENA SECUNDA.

SIMO, PSEUDOLUS.

Vox viri pessumi me exciet foras. Sed quid hoc?
quo modo? quid tu video ego?

rs. Cum corona ebrium Pseudolum tuum. si. Li-
bere hercle hoc quidem: sed vide statum,

Vs. 1. *quid tu video ego?* Sola Steph. *quid te ego video?* i. e. quo habitu, quo ornatu te video ego? quod nisi hac auctore amplecti licet, distinguendum videtur? *quid? tu? video ego...* Pseudolus interpellans heri orationem supplet. Lamb. omittit *tu*; qua auctoritate, non additum.

Vs. 2. *cum corona ebrium.* Veteres solebant non tantum e potu, sed etiam e cibis aliquid libare, et libamenta in focum deferre, v. c. in patellis, unde *Dii patellarii* dicuntur Lares et Penates Cist. 2, 1, 46. In his libationibus autem mos erat, coronas capiti imponere: Virg. Aen. VIII. 274:

Cingite fronde comas, et pocula porcite dextris.

Hinc fortasse invaluit consuetudo, ut epulantes et potantes se coronis redimirent. Nec alias gestabant ebrii, quam quas sumserant, antequam maderent. Hujus moris crebra mentio apud Comicos: in Platonis quoque Symp. 30. Alcibiades *ἰσσεφαινωμένος* intrat. — *libere*. Vulgaris interpretatio nimis longe petita videtur. *Libere* est *ingenue*, *proterve*, *audacter*, *impudenter*; et profecto, quaecumque Pseudolus hac scena profert, insignis sunt impudentiae et audaciae

Num mea gratia pertimescit ? magis cogito , sae-
viter blanditerne alloquar.

Sed hoc me vetat vim facere nunc , quod fero , si
qua in hoc spes sita'st mihi.

5. *rs.* Vir malus viro optumo obviam it. *si.* Di te a-
ment , Pseudole : phui ! in malam crucem.

rs. Cur ergo me afflictor ? *si.* Quid tu , malum , er-
go in os mihi ebrius irructas ?

3. *meam gratiam.* 4. *jam facere nunc.*

5. *sed i in m. c.* 6. *afflicter.*

ebriae , quod si adtendamus , multa facile expeditu
videbuntur , quae statim legentem morantur.

Vs. 3. *num mea gratia* , arctius cum antecedenti-
bus sunt connectenda : hoc enim vult Simo : ex statu
magnifico servi haud facile viderit quis , illum timere
simultatem heri , fallaciis suis circumventi.

Vs. 3. *magis cogito* : ideo magis etiam dubius sum.

Vs. 4. *si qua in hoc spes* , etc. i. e. argentum , quod
fero , non sinit , me illi vim inferre nunc : nisi scilicet
spem mihi praecidere velim , partem saltem pecuniae
promissae mihi servandi.

Vs. 5. *Di te ament.* Dum hoc dicit Simo , ructa-
tur Pseudolus : ad quod Simo , propositi immemor ,
blande illum excipiendi , subito indignatus addit :
sed i in malam crucem ! Sic enim in Cd. Acad. et
Steph. melius legi puto.

Vs. 6. *cur ergo me afflictor* : sensum non habet , ad
seq. Simonis verba quadrantem. Libri alii aliter :
afflicter , et *cur ego me afflictem* : interpretes sua addunt.
Suspicio , Plautum scripsisse , quod est in Ms. De-

- ps. Molliter siste nunc me , cave ne cadam : non
vides me , ut madide madeam ?
- si. Quae ista haec audacia est , te sic interdus
cum corolla ebrum incedere? ps. Lubet.
- si. Quid lubet ? pergin' ructare in os mihi ? ps.
Suavis ructus mihi est : sic sine modo.
10. si. Credo equidem potesse te , scelus , Massici
montis uberrumos quattuor
Fructus ebibere in hora una. ps. Hiberna , addito.
si. Haud male mones :

7. *madidus adam.* 8. *istaec.*

curtato, qui vocatur, *cur egomet afflictor* ? Queritur
scil. Pseudolus, Simonem se pugno percutere, ver-
berare, quae in his fabulis haud infrequens est no-
tio verbi *afflictare* : cf. Aul. 4. 4. 5; Bacch. 1. 2.
46; Mil. 4. 2. 41; Rud. 3. 2. 31.

Vs. 7. *siste.* Steph. *sustine.*

Vs. 9. *sic sine modo*, est fastidientis, et moleste
ferentis: Truc. 5, 1, 4.

Vs. 11. *uberrumos fructus*, i. e. annum redditum :
cf. West. ad Ter. Phorm. 5, 8, 24; intt. ad Catull.
CXV. — *Hiberna, addito.* Romani horas aestivas pro
longioribus ponunt, hibernas vel brumales pro brevio-
ribus. Nam dies tam hibernus, quam aestivus, et
nox, tam hiemis, quam aestatis fuit iis XII horarum.
Ita eveniebat necessario, ut per aestatem diurnae
nocturnis essent longiores, per hiemem breviores.
Sic ad Senec. Herc. Fur. 842 Gronov. Hyperbolae ita-
que augendae inservit. Latius de hac temporis divi-
dendi ratione egit Barth. Adv. II. 19, multisque tes-
timoniis firmavit. Adde intt. ad Virg. Georg. I. 32.

Sed dic tamen, unde onustam celocem agere te
 praedicem? rs. Cum tuo filio
 Perpotavi modo: sed, Simo, ut probe tactus Ballio
 est! quae tibi dixi, ut
 Effecta reddidi! si. Derides? pessumus homo est.

rs. Mulier haec

15. Feci cum tuo filio libera accubet. si. Omnia, ut
 quidque egisti, ordine

12. abest filio. 13. captus B. e. 14. h. es. Ps. m. hoc.

15. facit — accubat — quaeque.

Vs. 12. *onustam celocem agere*, i. e. ventrem cibo potuque probe saburratum. Eadem metaphora utitur Cist 1. 2. 2. *ubi saburratae sumus, largiloquae extemplo sumus*; et Mil. 4, 1, 40, *ubi celox anus bibula dicitur*, quae probe navigium suum vino oneraverat.

Vs. 14. *pessumus homo est*. Lambini Cdd. et Acad. *pessumus homo es*, quod procul dubio arripiendum: recte enim monet Lamb., e sqq. patere, non submissa voce haec locutum esse Simonem, sed ita extulisse, ut Pseudol. exaudire posset. Quid enim causae, cur haec secum mitteret Simo, atque maledictis parceret erga eum, cui vs. 10 aperte scelus objecerat? In sqq. suo loco restituenda puto, quae Acidalii conjectura male ejecta sunt: libri omnes

Mulier haec (hoc)

Facit: cum tuo filio libera accubat.

Steph. post *tuo* inserit *nunc*. Pessimum me, inquit, haec Calidori amica facit, quae hodie me magna facinora edere coëgit, atque te argento emungere. Huius culpa dedecus hoc admissum.

Vs. 15. *ordine scio: ordine* fere apud Plautum pro

- Heu heu heu ! ps. Desine. si. Doleo. ps. Ni doleres tu , ego dolerem.
 si. Quid hoc ? auferrene, Pseudole, abs tuo hero?
 ps. Lubentissimo corde atque animo.
 si. Non audes, quaeso, aliquam partem mihi gratiam facere hinc argenti ?
 ps. Novi, me dices avidum esse : nam hinc nunquam eris nummo divitior:
 25. Neque te mei tergi misereret , si hoc non hodie effecissem.
 si. Erit ubi te ulciscar , si vivo. ps. Quid minitare ? habeo tergum.
 si. Age sane. ps. Igitur redi. si. Quid redeam ?
 ps. Redi modo , non eris deceptus.
 si. Redeo. ps. Simul mecum potatum. si. Egone eam ? ps. Fac quod te jubeo.
22. *auferre uno Pseudole.* 23. *hic argenti.* 24. *non me dicis a. e. hominem.* BALL. *nam h. n.*
 25. *miseret.* 28. *i simul m. p.*

Vs. 22. Hunc versum melius sic distingui puto:

Quid ? hoc auferrene, Pseudole, abs tuo hero ?

scil. *paras* vel *vis*. Sic saepissime orationibus animi affecti verbum deficit: cf. Voss. de Constr. c. 19. Frustra nonnulli mutare aggressi sunt.

Vs. 23. *hinc argenti*: ex Acid. conjectura: libri omnes *hic*: *hinc argenti* est argenti mei, quod a me accepisti: sic vs. sq. et 29.

Vs. 24. *novi, me dices*: sic Acid. contra librorum auctoritatem, qui ad unum omnes: *non me dicis*.

Vs. 28. *simul mecum*: concinnius est, quod in

Si is , aut dimidium , aut plus etiam faxo hinc feres. si. Eo , duc me quo vis. ps. Quid nunc?
 30. Nunquid iratus es aut mihi, aut filio, propter has res , Simo ? si. Nihil profecto.
 ps. I hac. si. Te sequor : quin vocas spectatores simul ? ps. Hercle me isti
 Haud solent vocare , neque ergo ego istos. Verum si vultis applaudere
 Atque approbare hunc gregem et fabulam , in crastinum vos vocabo.

solo Cd. Acad., i *simul mecum*. Acidalio jam suboluerat.

Vs. 31. i *hac*: *hac* fere apud Plautum valet *mecum*, hac eadem via, qua ego: exempla in promptu sunt.

THESES.

I.

Summum Platonis consilium in condendis libris de Rep. hoc fuisse videtur, ut proponeret imaginem perfectae et consummatae virtutis humanae, qualis tum in ipsis hominum singulorum animis, tum in civili societate inesse deberet, ejusque vim et praestantiam ostenderet.

II.

Cicero libris de philosophia scribendis, magis hoc spectavit, ut eam omnem Latinis literis illustraret, quam ut sententiam suam explicaret.

III.

Nihil afferri potest, unde colligatur, Cicero-nem male voluisse Hortensio, aut quidquam sinistrae de eo suspicionis concepis-
se, praeterquam in exsilio.

IV.

Falluntur, qui prooemium operis Herodotei ab alio confectum esse existimant.

V.

In Cicerone vix excusandum existimo, quod Gabinii et Vatirii defensionem suscepit.

VI.

Pompejus excusandus, quod Pharsali cum Caesare armis expertus sit.

VII.

Perperam faciunt, qui Nep. Att. 18 *ordinavit* pro *ornavit* commendare conantur.

VIII.

Arist. Avib. 815 Kusteri *χρημένην* anteponendum judico.

IX.

Male illi, qui codicum Mss. divisionem in genera et familias cavillantur.

X.

Parum idoneis rationibus nonnulli probare stu-

dent, Orat. de Pace a Demosthene non habitam esse.

XI.

Quicumque epistolas Ciceronis edidit, ejus memoriae non consuluit.

XII.

Arabes bibliothecam in Serapeo non combussisse credo.

XIII.

Vulgus ineptus est pulcri verique judex.

XIV.

Virg. Aen. XII. 727 *labor non Jovis est, sed laevis.*

YC 55055

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED
LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below,
or on the date to which renewed. Renewals only:
Tel. No. 642-3405
Reservations may be made 4 days prior to date due.
Reserved books are subject to immediate recall.

Timothy J. J. J.

INTER-LIBRARY
LOAN

MAR 30 1972

YC 55055

829524

THE UNIVERSITY OF CALIFORNIA LIBRARY

